

**Høgskulen
på Vestlandet**

MASTEROPPGAVE

Utenlandsadopsjon til Norge i
perioden fra 1972 til 2016.

International adoption to Norway
from 1972 to 2016.

Siri Hatlestad

Master i samfunnsfagdidaktikk

Avdeling for lærerutdanning

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder Bente Brathetland

17.september, 2018

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10

Forord

Da er jeg ved veis ende med min masteroppgave i samfunnsfagdidaktikk med historie. Ett år har gått, og jeg har tilegnet meg et helt nytt spekter av beskrivelser for å kunne skildre hvor i skriveprosessen jeg har vært. Det har vært en berg- og dalbane av skrivesperrer, skrivelyst, skriveangst, skriveleifer, skriveeksil, skrivetopp, skrivestopp og skrivebonanza. Men før *skrivning* var en helt annen prosess. Tusen takk til Bente Brathetland, for motivasjon, inspirasjon, tips, råd og tolkning av mine egne skriblerier – og ikke minst tanker. Du har virkelig ledet vei, rett og slett vært min *veileder*.

Ekstra takk til *Adopsjonsforum* som har gjort statistikk tilgjengelig for meg.

Hjertelig takk til mine foreldre for latter, selskap, husrom og hjerterom – da ‘gullet kom hem’ i innspurten av masteroppgave-karrieren. Takk til sjakk-Marte for hjelp tross løping av halvmaraton samme dag.

Sist, men ikke minst:

En egen takk til mamma – din entusiasme og glød i livet inspirerer meg i alt jeg gjør.

Bryne, september 2018.

Siri Hatlestad

Sammendrag

Formålet med studiet var å finne ut hvordan utenlandsadopsjonen til Norge har utviklet seg i årene fra 1972 til 2016, og hvordan utviklingen i barnevelferden i Sør-Korea og Kina har påvirket mulighetene norske par har til å adoptere. For å finne svar på problemstillingen har jeg søkt i endrede forutsetninger for utenlandsadopsjon i land Norge samarbeider med. Jeg har brukt statistikk for å finne svar på hvordan variasjonen i utenlandsadopsjonen har vært for perioden, og til å finne informasjon om adoptivbarna.

Statistikken viste at antallet barn adoptert til Norge per år har variert mye i perioden 1972-2016. Kun et fåtall land har formidlet hovedandelen av adopterte, dermed er det få land som har påvirket variasjonen i utenlandsadopsjonen til Norge i stor grad. 60 % av alle adopterte i perioden kommer fra et land i Asia, med Sør-Korea og Kina som de to største formidlerlandene. Fordelingen av kjønn i perioden fra 1998 til 2016 viste et stort flertall adopterte kinesiske jentebarn sammenlignet med gutter helt frem til 2011, og hvert år har flere sør-koreanske gutter blitt adoptert bort til Norge enn jenter. Informasjonen hentet fra statistikken brukte jeg i min videre undersøkelse av hvordan forutsetningene for utenlandsadopsjon i Sør-Korea og Kina har utviklet seg i perioden.

Oppstarten av formidlingssamarbeidet mellom Norge og Sør-Korea hadde stor betydning for norske pars muligheter til å adoptere, spesielt i perioden fra 1972-1987. I starten av utenlandsadopsjonen til Norge var det tilnærmet kun adopsjon av sør-koreanske barn. Jeg har pekt på en nokså ambivalent holdning til utenlandsadopsjon av sør-koreanske myndigheter. Flere ganger i løpet av perioden 1972 til 2016 er det forsøkt å fase ut utenlandsadopsjonen. Dette er en bevisst politikk som handler om at et moderne industriland i vekst bør ta hånd om egne velferdsutfordringer uten hjelp fra utenlandske aktører. En tradisjonell holdning til at gutter ofrer mindre for sine foreldre enn jenter gjør at sør-koreanerne har en preferanse for å adoptere til seg jentebarn. Denne preferansen har resultert i at flere jenter enn gutter er blitt adoptert innenlands mens flere sør-koreanske gutter enn jenter blir frigitt til utenlandsadopsjon.

Til en viss grad har de sør-koreanske myndighetenes forsøk på å stagnere utenlandsadopsjon vært vellykket. Myndighetenes regulering av utenlandsadopsjon har ført til at færre sør-koreanske barn blir adoptert fra Sør-Korea til Norge sammenlignet med tidligere, som igjen

har begrenset norske pars muligheter for å adoptere. Men dette har hatt en høy pris. Innenlandsadopsjonen har ikke økt i takt med nedgangen i utenlandsadopsjon, dermed er det et økende antall barn som vokser opp på barnehjemsinstitusjoner i Sør-Korea.

Med innføring av familieplanleggingsloven i 1979 bestemte kinesiske myndigheter at ingen kinesiske par kunne få mer enn ett barn. Konsekvensene av ettbarnspolitikken i årene fra 1979 til 2015 var enorme. Siden kinesiske par kun hadde muligheter til å få ett barn, foregikk det et kjønnsutvalg. Oppfattelsen var at det var fordelaktig å få en gutt, og dette medførte en stor økning i jentehittebarn. Kineserne har tradisjonelt ikke vært fremmed for å adoptere til seg barn som ikke er ens eget. Kinesiske myndigheters regulering av adopsjon har frem til 2007 lagt store begrensninger på kinesiske pars muligheter til å adoptere, og økt norske pars muligheter til å adoptere. Kinesiske myndigheters regulering fra 2006 har begrenset norske pars muligheter til å adoptere.

Oppgaven har vist at utviklingen i barneverdenen i Sør-Korea og Kina har hatt stor betydning for norske pars muligheter til å adoptere, spesielt i perioden 1972-1987 og 1998-2010. Jeg har også funnet at det ikke finnes enkle svar på hvorfor adopsjonskøene i Norge vokser, eller at alderen på adopterte endrer seg i perioder. Svarene finnes i et komplisert samspill av årsaker som må studeres i sin historiske og geografiske kontekst.

Abstract

The purpose of this study is to discuss how international adoption to Norway has changed in the period 1972 to 2016, and how the progression of child welfare in South Korea and China has affected opportunities for Norwegian couples to adopt. This paper examines the changes in adoption policies in the collaborating countries, using the basic demographic data of the adopted children, and looking into the statistical variation of international adoption in this period of time.

Statistics show that the number of adopted children has varied greatly between 1972 and 2016. 60 % of all adoptions are from Asian countries, China and South Korea being the major countries of origin. Few countries have large contributions of adoptees, and this has influenced the variations in the Norwegian number of adoptions. The sex ratio has shown a surplus of Chinese girls until the year 2011, on the other hand there have been more South Korean boys.

A major factor in establishing international adoption to Norway was the collaboration with South Korean authorities, greatly increasing families' possibility to adopt in the years 1972-1987 and in the beginning the adoptees consisted mostly of South Korean children. Lately, however, South Korea has made several attempts to phase out international adoptions, reflecting the political view that a modern industrial nation should be able to care for its own children. A traditional attitude in the country has been that girls better take care of their parents, leading to the preference of adopting more girls within South Korea.

The political attempts to reduce international adoptions have slowed the number of adoptions and therefore fewer South Korean children have been adopted by Norwegian couples. On the other hand, international adoptions have not increased by the same amount, leading to a higher number of children growing up in government institutions.

The implementation of the "one child" policy in China in 1979 have had major consequences and resulted in an increased number of abandoned girls. Chinese regulations have limited domestic adoption and encouraged international adoption, although this has changed after new regulations in 2006, limiting the number of adoptions to Norway.

This paper has shown how the improvement of child welfare in South Korea and China has had a major influence on the number of adoptions, especially in the periods of 1972-1987 and 1998-2010. But my discussion also points out that there is no single variable explaining the increase in waiting periods for adoptions, or in the fluctuating age ranges of the adoptees. The full answers lie in a complex interaction of several factors that must be studied in a historical, cultural, and geographical context.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	ii
Abstract	iv
Diagrammer	ix
1.0 INNLEDNING	1
1.1 Tema	1
Problemstillinger og underspørsmål	3
1.2 Hva er adopsjon, nå og før	4
1.3 Tidligere forskning	6
1.4 Oppgavens oppbygging	9
2.0 METODE – KILDER OG KILDEKRITIKK	10
2.1 Statistikk	11
2.2 Offentlige utredninger	13
2.3 Lovverket	14
2.4 Sekundære kilder	15
2.5 Kildekritiske vurderinger	15
3.0 REGULERINGEN AV ADOPSJON	19
3.1 Adopsjonsloven av 1917	19
3.2 Loven av 1986	22
3.3 Lov av 2018	22
3.4 Utenlandsadopsjoner	23
3.4.1 Fremveksten av utenlandsadopsjoner	23
3.4.2 Grunner til internasjonal adopsjon	24

3.4.3 Internasjonal regulering av adopsjon.....	25
3.5 Adopsjonsformidling i Norge	31
4.0 STATISTIKKEN FORTELLER	35
4.1 Utenlandsadopsjoner til Norge fra 1972 til 2016.....	35
4.1.1 Perioden fra 1972 til 1983, større svingninger	37
4.1.2 Perioden fra år 1984 til 2002, jevn og kraftig oppgang	38
4.1.3 Perioden fra år 2003 til 2016, nedgang.....	38
4.2 Adoptivbarnas opprinnelsesland	39
4.2.1 Adopsjonsutviklingen i de største landene	42
Sør-Korea	43
Colombia	44
Kina	44
India.....	45
4.3 Informasjon om adoptivbarna	46
4.3.1 Alder.....	46
Sør-Korea – perioden fra år 1972 til 1987.....	47
Colombia – perioden fra år 1988 til 1994.....	48
Kina – perioden fra år 1995 til 2016.....	48
4.3.2 Kjønn.....	49
4.4 Statistikken fortalte.....	51
5.0 ADOPSJON AV BARN I SØR-KOREA	55
5.1 Etablering av adopsjonsorganisasjoner i Sør-Korea	56
5.2 Sør-koreanske myndigheters vakkende holdning til utenlandsadopsjon	58
5.2.1 Hvordan lovendringene påvirket utenlandsadopsjonen Fra Sør-Korea til Norge.....	63
5.3 Sør-koreansk kultur og holdninger til adopsjon	65
5.3.1 Stigmatisering av ugifte mødre	65
5.3.2 Innenlandsadopsjon i Sør-Korea	67
5.3.3 «Blodkultur».....	68
5.3.4 Nam-Jon-Yeo-Bi	71
5.4 Oppsummering.....	72
6.0 ADOPSJON AV BARN I KINA	74

6.1 Kinesisk kultur og tradisjonelle verdier.....	75
6.1.1 Minglingzi	75
6.1.2 Tongyangxi.....	77
6.2 Statlig regulering av befolkningsutviklingen og konsekvensene av dette.....	78
6.2.1 En aldrende befolkning	80
6.2.2 Skeiv kjønnsfordeling.....	82
6.2.3 Enslige mødre i Kina	84
6.2.4 Barnehandel.....	85
6.3 Regulering av adopsjon	88
6.4 Oppsummering	92
7.0 KONKLUSJON.....	94
8.0 KILDER	98

Diagrammer:

Diagram 1:	<i>Utenlandsadopsjoner sammenlignet med andre adopsjonstyper.</i>	s. 36
Diagram 2:	<i>Antall adopsjoner til Norge fra 1972 til 2016.</i>	s. 37
Diagram 3:	<i>Antall adoptivbarn fra de ulike landene totalt.</i>	s. 40
Diagram 4:	<i>Antall adopterte fra ulike verdensdeler.</i>	s. 41
Diagram 5:	<i>Adopsjonsutvikling i de største landene sammenlignet med totalt antall adopterte.</i>	s. 43
Diagram 6:	<i>Adopterte etter alder sammenlignet med det totale antallet adopsjoner fra 1972 til 2016.</i>	s. 46
Diagram 7:	<i>Adopterte etter alder, sammenlignet med det totale antallet adopterte fra 2006 til 2016.</i>	s. 47
Diagram 8:	<i>Adopterte etter kjønn og tidligere statsborgerskap.</i>	s. 49
Diagram 9:	<i>Kjønnsfordeling Kina fra 1998 til 2016.</i>	s. 50
Diagram 10:	<i>Kjønnsfordeling Sør-Korea fra 1998 til 2016.</i>	s. 50
Diagram 11:	<i>Kjønnsfordeling Colombia fra 1998 til 2016.</i>	s. 51
Diagram 12:	<i>Kjønnsfordeling India fra 1998 til 2016.</i>	s. 51
Diagram 13:	<i>Kinas befolkningspyramide.</i>	s. 80

1.0 Innledning

*You first came to us in an envelope
with letters, forms and such.
Just two tiny little pictures
with nothing warm to touch.*

*You grew in our imagination,
in our hearts and in our minds.
You brought us greater joy
than we ever thought we'd find.*

*A phone call started labor pains,
which lasted until we met.
Strangers brought together.
A day we won't forget.*

*You bloomed as you were planted
in our hearts, our lives, our home.
Our child of chance, of plan, of will.
You are now our very own.
(Ukjent).*

1.1 Tema

Adopsjon berører det nærmeste og kjæreste for noen. Det handler om det innerste familielivet – foreldre og barn. Det at barn blir adoptert til Norge fra andre land er i dag velkjent for de aller fleste. Likevel er det mye rundt adopsjon som ikke er kartlagt, spesielt når det kommer til adopsjon i et *historisk* perspektiv. I 2012 ble det fremmet forslag på Stortinget om å iverksette forskning på norsk adopsjonshistorie i etterkrigstiden, men forslaget ble ikke vedtatt. Dette sier meg at det er interesse for forskning rundt temaet, og at det er en oppfatning av at det som er skrevet med en historisk tilnærming til nå, er mangelfull. Det antyder også at det er et ønske om mer kunnskap og forskning på adopsjonshistorie.

Jeg har valgt å konsentrere mitt prosjekt om utviklingen i utenlandsadopsjonen til Norge. Utenlandsadopsjon er et komplekst forskningsfelt, det omhandler et samarbeid mellom adopsjonsorganisasjoner og myndigheter på tvers av landegrenser. Landene som er involverte i en adopsjonsprosess, som henholdsvis mottakerland og formidlerland, er ofte land som er svært ulike på flere områder. Når det da skal formidles det sarteeste myndigheter i et land har ansvar for, et lite barn som trenger foreldre, har det vært behov for internasjonal regulering som tar vare på, og sikrer, at alt skjer til det beste for barnet.

Det er lite forskning som viser utviklingen av utenlandsadopsjon til Norge over tid, selv om vi har detaljert statistikk på dette som går helt tilbake til 1972. Statistikken viser blant annet at det er store variasjoner over tid i antall barn som kommer og hvor barna kommer fra. Statistikken viser også variasjoner i kjønn og alder på barna som blir adoptert til Norge. For å finne svar på årsaker til variasjonene så må jeg søke i endrede forutsetninger for utenlandsadopsjon i de landene Norge samarbeider med. Bakgrunnen for dette er at endringer som har skjedd i Norge, eksempelvis lovendringer, har blitt gjennomført for å liberalisere kravene til adopsjonssøkere i Norge. Endringene i Norge har bidratt til å utvide antallet potensielle adopsjonssøkere, fra Norge kan ektepar, samboere, likekjønnede og enslige søke om å få adoptere. Når antallet barn som blir formidlet til Norge per år faller, så rapporteres det om en opphoping av søkere. Det godkjennes flere søkere årlig enn antall formidlinger årlig «samtidig som organisasjonene heller ikke makter å ta inn det store etterslepet» (NOU 2009: 21, 2009, s. 18).

For å undersøke hva som kan være de bakenforliggende årsakene til variasjonen i utenlandsadopsjonen til Norge har jeg sett nærmere på to av formidlerlandene, Sør-Korea og Kina. Et argument for at disse to landene blir et naturlig valg er at Sør-Korea var det største formidlerlandet til Norge i perioden fra 1972 til 1987 og Kina var det desidert største formidlerlandet fra 1998 til 2010. Tilsammen har disse to landene hatt stor innvirkning når det kommer til utviklingen i utenlandsadopsjon til Norge. Denne oppgaven skal derfor handle om hva statistikken kan fortelle om utenlandsadopsjon til Norge i tidsrommet fra 1972 til 2016, og hvordan utviklingen i barnevelferden i Sør-Korea og Kina kan bidra til å forklare de statistiske utslagene i Norge.

Med mitt prosjekt vil jeg kunne bidra med litt mer forskning, og litteratur, som omhandler adopsjonshistorie i nyere tid. Jeg håper at oppgaven kan gi en større forståelse for

kompleksiteten av politiske beslutninger, kulturelle verdier og individuelle valg som gjør det mulig å gi barn nye foreldre i et annet land. Arbeidet med å finne kilder som kan fortelle om bakgrunner for utviklingen i utenlandsadopsjon, handler om en form for historieforståelse. Det har vært både spennende, og ikke minst utfordrende, å se nærmere på et forskningsfelt som har så mange ubesvarte spørsmål.

Problemstillinger og underspørsmål

Min problemstilling består av to delspørsmål og er rettet spesifikt mot et avgrenset tidsrom og geografisk område.

Problemstilling: *Hvordan har utenlandsadopsjonen til Norge variert i tiden fra 1972 til 2016, og hvordan har utviklingen i barneverden i Sør-Korea og Kina påvirket mulighetene norske par har til å adoptere?*

For å besvare første delspørsmål har jeg brukt offentlig statistikk og statistikk etablert av adopsjonsorganisasjonene i Norge. Dette har gitt meg grunnlag for å si noe om variasjonene over tid når det kommer til antall barn, opprinnelsesland, alder og kjønn på barna. Jeg utarbeidet underspørsmål til problemstillingen for å besvare første delspørsmål:

«Hvor mange barn blir adoptert til Norge hvert år, og hvilke land kommer adoptivbarna fra?» og «Hvilken informasjon om adoptivbarnas alder og kjønn kan man finne i statistikken?».

For å besvare andre delspørsmål måtte jeg undersøke ulike sider ved utviklingen i barneverden i Sør-Korea og Kina, med fokus på utenlandsadopsjon. Her har jeg benyttet meg av en rekke ulike kilder som belyser forutsetningene for utenlandsadopsjon i disse to landene. Dette har vært kilder som sier noe om den statlige reguleringen og økonomiske- og kulturelle forhold som har påvirket muligheten for, og viljen til, å gi barn nye foreldre i utlandet. Underspørsmålene til andre delspørsmål: «Hvordan var oppstarten av utenlandsadopsjon i Sør-Korea og Kina?», «Hvordan har adopsjonsreguleringen i Sør-Korea og Kina utviklet seg?» og «Hvilke kulturelle forhold og holdninger i Sør-Korea og Kina kan ha påvirket utviklingen i antallet utenlandsadopsjoner?»

En avgrensning er at jeg undersøker utviklingen i barneverden kun i to formidlerland, og ser hvordan utviklingen kan bidra til å forklare de statistiske utslagene i Norge. I tillegg til at

Sør-Korea og Kina har utpekt seg som store formidlerland til Norge over lenger tid, er begrensningen gjort med hensyn til oppgavens størrelse og hvor detaljert jeg ønsket å gå i min beskrivelse av årsaker til skiftninger i utenlandsadopsjonen til Norge.

Likeså har jeg måttet avgrense problemstillingen tidsmessig, og valgte å se på perioden fra 1972 til 2016. Bakgrunnen for mitt valg av tidsperiode er at den første formidlingstillatelsen av barn født i utlandet ble gitt i 1969 fra norske myndigheter til *Verdens Barn* (Verdens Barn, 2017a). Jeg har valgt perioden 1972-2016 fordi statistikken jeg har fått tilgang til viser full oversikt over antall adopsjoner til Norge fra og med år 1972. Jeg er klar over at barn ble adoptert fra Sør-Korea til Norge før 1972, eksempelvis under Koreakrigen fra 1950 til 1953, men det finnes ikke noen sikre tall på antallet barn som kom til Norge før 1972, og dermed velger jeg å fokusere på utenlandsadopsjoner fra og med 1972.

1.2 Hva er adopsjon, nå og før

Statistisk sentralbyrå (2018a) definerer adopsjon på denne måten «Begrepet [adopsjon] kommer av det latinske ordet adoptare, å anta som sitt eget. Adoptanten får i henhold til norsk lov foreldremyndighet over barnet, blir dets verge og har forsørgerplikt. Adoptivbarnet får samme rettsstilling som adoptivforeldrenes biologiske barn». Det vi betegner som adopsjon i dag, har ikke har vært lovregulert lenge. Det å gi fra seg et barn, eller ta til seg et barn som ikke er ens egenfødte, har funnet sted lenge før et lovverk var på plass. Hognestad og Steenberg (2000) fremhever at «i mange samfunn og kulturer var adopsjon utelukkende basert på sosialt aksepterte normer og sedvaner og ikke på lovgivning og rettsregler» (s. 28).

Det finnes eksempler på adopsjoner i litteratur helt tilbake i bibelsk tid. Det første lovverket som tar for seg adopsjon er Hammurabis lov fra år 1700 f. kr. Loven regulerte blant annet funn av hittebarn, og presiserte at før en tar til seg et barn må en søke etter foreldrene til barnet. Hvis de fant foreldrene måtte barnet gis tilbake. Hvilke grunner til at det måtte gis tilbake til biologiske foreldre er uvisst, men prinsippet finner vi igjen i moderne adopsjonsrett. Barnets beste er først og fremst å få til en ordening hvor det vokser opp sammen med, og får omsorg av, sine biologiske foreldre. Hvis det av ulike årsaker ikke er mulig med en slik ordening, er adopsjon et alternativ.

De bakenforliggende årsakene til hvorfor barn adopteres har endret seg opp gjennom historien. Første gangen en møter på begrepet adopsjon, eller *adoptio*, er i romerretten fra ca. år 400 f. kr. Hovedformålet med Romerrikets adopsjonsrett var at det skulle være til hjelp med å føre videre den mannlige slektsgren slik at den ikke døde ut (Hognestad & Steenberg, 2000, s. 30). Hva som var til det beste for barnet var ikke en prioritet, helt motsatt sammenlignet med i dag.

I de norske kongesagaene finner vi også eksempler på adopsjon, såkalt *knesetting*. Harald Hårfagres sønn, Håkon Adelsteinfostre, ble knesatt av kongen av England rundt år 925. Hvis en ble knesatt så ble en enten akseptert som en del av den nye ikke-biologiske ætten, eller det betydde at barnet ble satt til oppfostring av en annen familie for å knytte familiene tettere sammen. Det å bli knesatt var en formell handling, et barn skulle overlates til en annen husstand og vokse opp der (Hognestad & Steenberg, 2000).

I vikingtiden og middelalderen var fokuset på adoptantens behov og interesser, adopsjon var altså et virkemiddel for å beholde slektens posisjon i samfunnet. Rettslig sett var ikke hensynet til barnets beste noe krav. Det var viktig å ha arvinger for å kunne føre navnet og maktposisjonen slekten hadde videre. «En videreføring av egen maktposisjon og utøvelse av makt var også mulig gjennom adopsjon av personer som kunne påvirkes og være lojale» (Hognestad & Steenberg, 2000, s. 29). En adopsjon forekom mellom slekter og familier som hadde en form for relasjon og kjennskap til hverandre. En stor kontrast til utenlandsadopsjonen i dag, hvor det handler om å danne en familie av barn og voksne som ikke kjenner hverandre fra før av, og som har opphav i ulike land og kulturer.

I Magnus Lagabøtes landslov fra år 1274 finner vi lover som omhandler *ættleidinger*, som kan sies å være datidens adoptivbarn. Hødnebo (1976) forklarer at ættleiding i starten av middelalderen var et «rettsinstitutt som tener til å gjeva ein person fødd utanfor legalt ekteskap plass i ei ætt som han biologisk sett høyrer til» (s. 603). Ættleiding var en formell godkjenning av slektskapet fra barnefarens side. I slutten av middelalderen og i reformasjonstiden endret praksisen seg. Ættleiding gikk mer over til å bli «et adopsjonsinstitutt, slik at ein leidde inn i ætta heilt uskyldige folk» (Hødnebo, 1976, s. 603).

Lovregulering av ættleiding finner vi også i Christian 4.s norske lov fra 1604, som er bygget på Lagabøtes landslov. I loven ble det tillagt et nytt vilkår knyttet til ættleiding, ættleidingen

måtte være «ærlig og ægtefødt» (Hognestad & Steenberg, 2000, s. 44). Dette innebar at praksisen med å ta til seg barn født utenfor ekteskap, ikke lenger var lovlig. I Christian 5.s norske lov fra 1687 var det ikke tatt med noe om ættleiding og adopsjon. Men under eneveldet frem til 1814 var det den eneveldige kongen i Danmark som kunne gi adopsjonsbevillinger der hvor han fant det passende, spesielt i saker som omhandlet arverett og navnerett (Hognestad & Steenberg, 2000, s. 45). I Norge kom adopsjonslovgivningen først på plass på 1900-tallet, denne prosessen skal jeg følge videre i kapittel 3 (se side 19).

1.3 Tidligere forskning

Det er lite forskning som tar for seg adopsjon i et historisk perspektiv, og som viser utviklingen av utenlandsadopsjon til Norge i nyere tid. Det er likevel noe forskning med temaet adopsjon, og med en historisk vinkling. Liv Thorings masteroppgave fra 2008, *Enslige mødre og anonym adopsjon i Norge. 1945-1965 med linjer fram til ca. 1990*, tar for seg grunner til at norskfødte barn blir adoptert bort i årene fra 1945 til 1965. Thoring ser også på utviklingen i antallet adopsjoner i Norge i løpet av samme tidsperiode.

I de to tiårene etter andre verdenskrig, som Thoring har valgt å fokusere på, var det svært vanskelige sosiale kår for enslige mødre i Norge. «Verken før eller siden ble det født så få barn utenfor ekteskap, og verken før eller siden ble det satt bort en så stor andel av de utenomekteskapelige barna til andre pleie enn i disse årene» (Thoring, 2008, s. 114). Utgangspunktet for Thorings prosjekt var å granske *Oslo Helseråds Adopsjonsarkiv*. Undersøkelsen viste at de fleste adoptivbarn i Norge fra 1945 til midten av 1950-tallet var født av enslige mødre, samt at de aller fleste av barnefedrene var ugifte. Antallet bortadopterte økte fra slutten av krigen og i årene som fulgte. I 1945 hadde halvparten av de bortadopterte tysk far, mens i 1947 var det slik at «over halvparten av de angivelige fedrene benektet farskapet og anla farskapssak» (Thoring, 2008, s. 111). De enslige mødrene var svært unge, og Thorings funn viser at halvparten av mødrene bodde hjemme hos foreldrene og var utsatt for et betydelig foreldrepres om å gi fra seg barnet til adopsjon. Dette mener Thoring kan forklares ut fra en teori om at «opinionens holdning til enslige mødre ble mer negativ og preget av fordommer. Normen om at den gode mor skulle være hjemmевærende og ikke utarbeidene, gjorde det vanskelig å bli akseptert som enslig mor» (Thoring, 2008, s. 112).

Liv Thoring studerte også fedrenes fornektelse av farskapet og mener at det er «en viktig forklaring på de høye adopsjonstallene i tillegg til endrende holdninger til enslige mødre» (Thoring, 2008, s. 112). Mye tyder på at de enslige mødrene ble anbefalt adopsjon av helseapparatet, og det ble ført en praksis med å ta barna fra mødrene rett etter fødsel, dette for å «hjelp» mødrene. Ikke før i 1972 kom det instruksjoner fra Justisdepartementet om at det måtte gå minst seks uker fra fødsel til bindene adopsjonspapirer kunne undertegnes.

Endringer i synet på enslige mødre tar også Tone Revheim for seg i sin masteroppgave *Diskurser om barnets beste med utgangspunktet adopsjon i Norge 1945-2015*. Revheim har også en historisk tilnærming til temaet adopsjon. I takt med at samfunnet endret seg etter andre verdenskrig, endret også holdningene seg til adopsjon. På 1930-tallet var Norge preget av fattigdom, noe som gjorde det vanskelig for enslige mødre å forsørge ett barn. Det å være enslig mor ble også sett på som noe skamfullt. Dette førte til at mange barn ble gitt bort med det hensyn at barnet nok fikk det bedre hvis det ble adoptert bort. Synet på hva som er *barnets beste* har også endret seg med tiden. Det har gått fra at *barnets beste* er det samme som foreldrenes beste, til at *barnets beste* nettopp betyr det enkelte barnets beste. Revheim (2016) har funnet at diskursen hadde to tydelige motpoler. Hensynet til barnets biologiske opphav og viktigheten av å vokse opp med sin biologiske familie, og hensynet til at *barnets beste* er adopsjon. Hognestad og Steenberg (2000) tar opp det samme og kaller det for noen *sentrale etiske hensyn*. Dette er hensyn som går igjen og er en rød tråd gjennom hele adopsjonsarbeidet – hensynet til barnets beste og biologisk families interesser (s. 17).

I Revheims masteroppgave deles diskursen rundt barnets beste opp i tre ulike diskurser som strekker seg i perioden fra 1950 til 1989. De tre diskursene er *den biologiske, den samfunnsansvarlige og de umoralske enslige mødrene* (Revheim, 2016, s. 56). *Den biologiske* diskursen innebar holdninger som at barnets beste er å vokse opp i sin biologiske familie eller med sin biologiske mor, uansett situasjon. Diskursen rundt det biologiske prinsippet er tydeligst mellom år 1953 og 1960. «Det fremheves også at det må legges til rette slik at det blir mulig for alle enslige mødre å beholde barna, ettersom flere hevder at det beste for barnet er å bo hos sine biologiske foreldre» (Revheim, 2016, s. 38). Revheim (2016) påpeker samtidig fraværet av begrunnelser for dette synet og poengterer at det «kan tyde på en forståelse for at deres meninger er allment kjent og ikke trenger å begrunnes» (s. 38).

Den samfunnsansvarlige diskursen gikk ut på kritikk mot at samfunnet ikke la bedre til rette for at enslige mødre skulle få beholde sitt barn. Motpolen til *den samfunnsansvarlige* diskursen var diskursen om *De umoralske enslige mødrene*. Med denne diskursen mener Revheim (2016) diskurser som «omfatter artikler som inneholder kritikken av alt og alle som oppfordrer de enslige, unge ugifte mødre til å beholde sine barn» (s. 52).

Allerede i 1951 tok Barnevernkomiteen opp med Justisdepartementet at adopsjonsloven burde endres til å ta med at adoptivforeldre måtte *godkjennes av offentlige myndigheter* før en eventuell adopsjon. Dette ble ikke gjennomført offisielt, men ved de fleste fylkesmannsembetene utviklet det seg en praksis hvor søkere måtte bli godkjent av barnevernemnda før de fikk adoptere. Dette var et steg i den retning av at myndighetene skulle forsikre seg om at adopsjon var til barnets beste. Revheim (2016) påpeker at i sin diskursanalyse av samfunnsdebatten, rundt barnets beste, er lovene og lovendringene lite sentrale i debatten.

Adopsjonsloven av 1986, som frem til nylig var gjeldende adopsjonslov, er blitt regulert flere ganger. De mest fremtredende grunnene for reguleringen har vært endringer i synet på hva som er barnets beste, og fremveksten av internasjonale adopsjoner. Før 1960 kan adopsjon nesten sees som et innenlandsfenomen, mens fra midten av 1960-tallet ble det mer og mer vanlig å adoptere barn fra andre land og andre kulturer.

Min oppgave tar i likhet med Thoring og Revheim også utgangspunkt i temaet adopsjon, med en historisk tilnærming. Thoring og Revheim har undersøkt spørsmål knyttet til adopsjon av norskfødte barn. Siden tendensen fra midten av 1960-tallet har vært at færre og færre norskfødte barn blir adoptert bort, og par som ønsker å adoptere barn i stigende grad har adoptert barn født i utlandet, har jeg sett nærmere på adopsjon av utenlandsfødte barn.

Av internasjonal forskning med utenlandsadopsjon som tema finnes det mye. Hovedfokuset ligger på adopsjonslovverk og reguleringer. Et eksempel her er Kerry O'Hallorans oppslagsverk fra 2015, som tar for seg internasjonal adopsjon med fokus på adopsjonspolitik, lovverk og praksis. Her fant jeg blant annet informasjon om de nåværende adopsjonslovene og praktisering i en rekke land, sett fra et juridisk perspektiv. *Forente nasjoner* (FN) har forsket på adopsjonspolitik og undersøkt adopsjonstrender over tid, og gitt ut *Child Adoption: Trends and Policies* fra 2009. Internasjonal forskning knyttet til

utenlandsadopsjon handler også en del om psykososiale utfordringer adoptivforeldre og adoptivbarn kan støte på.

1.4 Oppgavens oppbygging

I det neste kapittelet vil jeg gå nærmere inn på fremgangsmåten, metoden, jeg har tatt i bruk for å kunne besvare oppgavens problemstilling. Kildekritiske vurderinger har stått sentralt, og jeg tar for meg hovedkildene i oppgaven, og hvilke vurderinger som ligger til grunn ved utvelgelse av kilder.

I kapittel 3 tar jeg for meg utviklingen i adopsjonslovverket i Norge, og utdyper sentrale begreper når det kommer til adopsjon. I dette kapittelet tar jeg også for meg fremveksten av internasjonale adopsjoner og hvordan dette har blitt regulert.

Kapittel 4 handler om informasjonen jeg har innhentet fra statistikk. Hvor mange adoptivbarn som kommer til Norge hvert år, hvilke land de kommer ifra samt annen informasjon knyttet opp mot landene. Eksempelvis, hvilken aldersgruppe barna fra de ulike landene er i, og hvilket kjønn. Ut ifra hva statistikken kunne fortelle meg har jeg valgt ut to caser, to land, for å undersøke nærmere. Disse landene er henholdsvis Sør-Korea og Kina. Det jeg har funnet av svar på hva som kan være bakenforliggende årsaker til utviklingen i utenlandsadopsjonen, fra de to landene, blir presentert i kapittel 5 som omhandler Sør-Korea, og kapittel 6 som tar for seg Kina.

2.0 Metode – kilder og kildekritikk

Jeg har undersøkt utviklingen av utenlandsadopsjon til Norge i et historisk perspektiv. Jeg har hatt en analytisk tilnærming, der jeg har beskrevet, analysert, studert og drøftet årsaker til et samfunnsforhold, i mitt tilfelle internasjonal adopsjon. Fremgangsmåten har vært empirisk, jeg har tatt sikte på «å undersøke eller avklare hva som *er* de faktiske forholdene i samfunnet» (Grønmo, 2016, s. 27). Den empiriske fremgangsmåten er brukt i mitt arbeid i søken etter å finne svar på hvordan variasjonen i utenlandsadopsjonen til Norge har vært.

Mitt prosjekt startet med at jeg først innhentet tallmateriale som ga meg oversikt over antallet utenlandsadopterte til Norge i tidsperioden fra år 1972 til 2016. Jeg var interessert i å finne en så detaljert oversikt som mulig. Tallmateriale jeg valgte å bruke som grunnlag og utgangspunkt for oppgaven, er tall fra *Adopsjonsforum* og *Statistisk sentralbyrå*.

Det neste jeg gjorde var å analysere hva tallmaterialet kunne fortelle om variasjonen i utenlandsadopsjonen til Norge fra år 1972 til 2016. Jeg undersøkte også hva tallmaterialet kunne gi meg av informasjon om adoptivbarna i perioden. Da studerte jeg hvilke land de opprinnelig var fra og om det var noen land som var mer dominerende som formidlerland enn andre. Jeg så på hvordan kjønnsfordelingen har vært på barna fra de ulike landene, og hvilken alder adoptivbarna hadde da de ble adoptert. På bakgrunn av dette vil det derfor være innslag av talldata i min analyse, spesielt i kapittel 4 hvor jeg presenterer hva tallene fra *Adopsjonsforum* og *Statistisk sentralbyrå* kan fortelle meg om utenlandsadopsjonen til Norge. Selv om det er innslag av talldata, er det likevel i hovedsak en kvalitativ studie.

Ut fra informasjonen jeg hentet fra statistikken fant jeg interessante funn som jeg videre ville arbeide med. For å begrense omfanget av oppgaven gikk jeg videre med å velge ut to adopsjonsformidlende land til Norge, to caser, for å undersøke disse nærmere. Jeg studerte hvordan utviklingen i barnevelferden var i de to landene. For å undersøke barnevelferden så jeg på endringer i lovverk, samfunnsforhold, kultur og tradisjoner. Størstedelen av funnene presentert i oppgaven dreier seg om ulike årsaker i de to opprinnelseslandene, som kan ha påvirket variasjonene i utenlandsadopsjonen til Norge. Svarene har jeg kommet frem til ved hjelp av ulike former for skriftlige kilder. En forutsetning for valgt arbeidsmetode har vært å finne gode og pålitelige kilder å basere mine funn på. På bakgrunn av denne kvalitative

tilnærmingen for å søke svar på problemstillingen, har jeg valgt å beskrive min hovedmetode som *kildekritikk*.

Da jeg skulle undersøke utviklingen i utenlandsadopsjonen til Norge, og utviklingen i barnevelferden i Sør-Korea og Kina, måtte jeg avklare hvilke kilder jeg skulle basere undersøkelsen på. Hva, hvor, og hvem kunne gi meg de svarene jeg søkte. Jeg valgte å bruke norske offentlige utredninger, avisartikler, informasjon fra adopsjonsforeninger og andre sekundære kilder. Jeg vil nå presentere valgte kilder nærmere.

2.1 Statistikk

Statistikken jeg har valgt å bruke i oppgaven er hentet fra *Statistisk Sentralbyrå* (SSB), samt statistikk jeg har fått tilgang til fra *Adopsjonsforum*, en av de tre autoriserte adopsjonsformidlerne i Norge. Denne statistikken danner grunnlaget for kapittel 4 hvor jeg beskriver utviklingen av utenlandsadopsjon til Norge i tidsperioden fra 1972 til 2016.

Gjennom personlig korrespondanse med *Adopsjonsforum* er jeg blitt informert om tallgrunnlaget organisasjonene opererer med, og hvordan tallene er blitt samlet inn. I relevant statistikk innhentet, var tallene tilsendt fra *Adopsjonsforum* mer omfattende enn *SSBs* oversikt. I *Adopsjonsforums* oversikt var alle barn adoptert til Norge i perioden fra år 1972 til 2016 registrert. De var kategorisert under opprinnelsesland og hvilken formidlerorganisasjon i Norge som har hatt ansvaret for gjennomføringen av adopsjonen.

Adopsjonsforum har et tett samarbeid med de to andre autoriserte adopsjonsformidlerne i Norge, *Verdens Barn* og *InorAdopt*. Organisasjonene utveksler informasjon jevnlig, og sjekker hverandre i mange sammenhenger, spesielt når det kommer til antall ankomne barn. Det tette samarbeidet er bekreftet av alle tre adopsjonsforeningene via personlig korrespondanse. 3.januar 2018 ble det bekreftet av *Adopsjonsforum*, 6.august 2018 av *Verdens Barn* og 3.september 2018 av *InorAdopt*. «Utveksling av statistikk om antall adopsjoner er en naturlig del av dette samarbeidet. Vår erfaring er at disse tallene er mer detaljerte – og mer oppdaterte – enn statistikken som utarbeides av SSB» (*Verdens Barn*, personlig kommunikasjon, 6. august, 2018). «Adopsjonsforum har vært flinke til å stille opp informasjon fra oss tre i statistikker, så de tallene stiller vi oss bak» (*InorAdopt*, personlig kommunikasjon, 3.september 2018).

Jeg fikk også forklart hvorfor *SSBs* og *Adopsjonsforums* statistikk avviker noe. *SSBs* tallgrunnlag baseres på informasjon fra *Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet* (Bufdir), og registrerer ikke barnet som adoptert før barnet er formelt meldt inn og registrert i alle databaser, eksempelvis folkeregisteret. «Vi [Adopsjonsforum] tar utgangspunkt i faktisk dato for at barnet har kommet til Norge» (Adopsjonsforum, personlig kommunikasjon, 3. januar, 2018). Avvikene i statistikken har altså med at *Adopsjonsforum* og *SSB* opererer med ulike måter å definere tidspunktet for når et barn er adoptert til Norge. Eksempelvis vil et barn som ankommer til Norge i februar bli umiddelbart registrert i organisasjonenes oversikt, mens det vil bli registrert i *SSBs* oversikt noen måneder etter. Det har vært viktig for meg å være klar over dette avviket i prosessen. Likevel har ikke informasjonen jeg har hentet ut av statistikken vært av den karakter, at et lite avvik i antall barn ankommet hvert år har hatt utslagsgivende betydning for resultatet.

SSB beskriver seg selv som «en faglig uavhengig institusjon ansvarlig for å samle inn, produsere og publisere offisiell statistikk relatert til økonomi, befolkning og samfunn på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå» (Statistisk sentralbyrå, 2017c). Dette er altså en uavhengig kilde. Det er ingen aktører bak statistikken som, eksempelvis, kunne hatt en økonomisk vinning på å ikke presentere autentisk statistikk. Adopsjonsstatistikk faller under ett av fire hovedområder for *SSBs* statistikk; Demografi og levekår (Statistisk sentralbyrå, 2014, s. 6). Dette arbeidsområdet omhandler blant annet å undersøke befolkningens størrelse, endringer og sammensetninger – som da inkluderer adopsjon.

Statistikken til *SSB* er blitt brukt for å komplimentere statistikken til *Adopsjonsforum*, og for å hente mer informasjon om barna som går ut over oversikten over antallet og opprinnelsesland. Eksempel på slik informasjon er fordelingen i alder og kjønn, for enkelte tidsperioder mellom 1972 og 2016. For å gjøre statistikken mer oversiktlig utarbeidet jeg diagrammer. Diagrammene gjorde det enklere å indentifisere tidspunkter hvor det skjer større endringer i utenlandsadopsjonen til Norge, og enklere å finne utslag i adoptivbarnas kjønns- og aldersfordeling. Oversikten diagrammene ga meg gjorde utvelgelsesprosessen av interessante funn og tidsperioder jeg ønsket å analysere og fordype meg i, lettere. Videre identifiserte jeg hvilke land som var dominerende i tidsperiodene som var interessante. På bakgrunn av dette valgte jeg å gjennomføre et nærmere studie av Sør-Korea, som var et stort adopsjonsformidlende land i perioden fra 1972 til 1987, og Kina som startet med

utenlandsadopsjon i 1991, og var det største adopsjonsformidlende landet i perioden fra 1998 til 2010. Mitt prosjekt kan derfor beskrives som en flercasestudie.

For å analysere hvordan barneverden har utviklet seg i Sør-Korea og Kina, som har hatt innvirkning på norske pars muligheter til å adoptere, måtte jeg benytte meg av andre kilder.

2.2 Offentlige utredninger

Norges offentlige utredninger (NOU) er «en grundig utredning av en sak eller et saksområde skrevet av et utvalg nedsatt av regjeringen. Den danner ofte grunnlag for en melding eller proposisjon fra regjeringen til Stortinget» (Stortinget, 2018). NOU-rapporter er dermed statlige rapporter som blir skrevet etter at utvalget har drøftet og utredet om temaet. I en NOU-rapport presenteres gjerne mulige veier videre. Eksempelvis forslag til lovendringer, offentlige tiltak eller andre strategier som kan løse utfordringer. Selv om det er en statlig rapport bestilt av politikere, så er det ikke politikerne som står bak selve utredningen. Politikerne setter sammen et utvalg som skal undersøke og arbeide med det som politikerne vil ha utredet. Utvalget er hovedsakelig politisk uavhengige forskere og eksperter, samt aktører og organisasjoner som er involvert i det som skal utredes.

NOU-rapporter som var spesielt interessant med tanke på mitt prosjekt var NOU 1976:55 *Adopsjon og adopsjonsformidling*, NOU 2009:21 *Adopsjon – til barnets beste. En utredning om de mange ulike sidene ved adopsjon*, og NOU 2014:9 *Ny adopsjonslov*. I 1975 satt Sosialdepartementet sammen et utvalg som skulle se nærmere på «hvilket omfang adopsjon av utenlandske barn bør få i Norge», «komme med forslag for en mest mulig betryggende organisasjon av adopsjonsformidlingen», de skulle vurdere på hvilket offentlig plan en skulle henvise adoptivforeldrene for godkjenning, samt «vurdere hvordan administrasjonen av adopsjonsloven og administrasjonen av adopsjonsformidling mest hensiktsmessig bør samordnes» (1976:55, 1976, s. 5). Grunnen til at nettopp denne offentlige utredningen har vært interessant for mitt prosjekt er blant annet tidspunktet for rapporten. Den kom ut kun få år etter at registreringen av antall utenlandsadopsjoner til Norge startet. I NOU 2009:21 og NOU 2014:9 er innledende kapitler blitt brukt som kilde til blant annet adopsjonshistorien i Norge og anvendt praksis. NOU 2014:9 er en utredning som kom i forkant av ny adopsjonslov som trådte i kraft fra og med 1.juli 2018.

2.3 Lovverket

Lovverket og forskrifter knyttet til adopsjon sier noe om hvem som kan adoptere. Slike regler spesifiserer blant annet krav til adoptanter når det gjelder boforhold, økonomi, alder, sivilstatus og familiesammensetning. Reglene for godkjenning av adoptanter har vært i stadig endring i perioden jeg undersøker, både i Norge, i formidlerlandene, og i internasjonal regulering av utenlandsadopsjon. Disse lovendringene må antas å ha påvirket antallet utenlandsadopsjoner til Norge.

Et lovverk er en normativ kilde, den sier meg ikke noe om hvordan det faktisk var, eller er, men den sier noe om hvordan myndighetene mente, eller mener det skal være. Det norske adopsjonslovverket er blitt revidert flere ganger i løpet av de 100 årene adopsjon er blitt lovregulert i Norge. I Norge er det stortinget og regjering som er den lovgivende makt. Dermed er aktørene bak lovverket statlig, og kilden er svært tilgjengelig. Lovendringer i Sør-Korea og Kina har jeg hovedsakelig innhentet gjennom sekundærlitteratur, hvor forskere, adopsjonsforeninger eller journalister har omtalt lovendringene i landene, dette kommer jeg tilbake til under sekundære kilder.

Et eksempel på en lovendring som har hatt innvirkning på utenlandsadopsjon til Norge er da den nylig utgåtte adopsjonsloven kom i 1986. Hovedpoenget med lovendringen var å fjerne de juridiske forskjellene mellom egenfødte barn og adoptivbarn. I samme endring fjernet de muligheten for *anonym adopsjon*, det vil si at fra 1986 hadde alle barn rett til å vite om sitt biologiske opphav, noe som før ikke hadde vært lovfestet (Hognestad & Steenberg, 2010). Mer inngående om *anonym adopsjon* i kapittel 3 (se side 19). Denne endringen kan ha medvirket til å gjøre utenlandsadopsjon mer «attraktivt». Utenlandsadopterte barn har rett til å vite om sitt opphav, men avstanden mellom opprinnelsesland og Norge gjør at utenlandsadopsjon kan minne om anonym adopsjon. Avstanden til biologisk familie er gjerne lang, og barnet vokser opp i en annen kultur og lærer seg et annet språk enn det ville gjort i barnets opprinnelsesland.

Jeg så også på adopsjonslovverk, regler og praksis i Sør-Korea og Kina. I alle undersøkelser er de kildene som er primære å foretrekke, det vil si de kildene som er tilgjengelige og som er nærmest i tid og rom til det som undersøkes (Kjeldstadli, 1992, s. 169). Mine språklige begrensninger gjør at jeg ikke har mulighet til å, eksempelvis, analysere det sør-koreanske

lovverket direkte. For å finne informasjon om lovverket i Sør-Korea og Kina brukte jeg hovedsakelig annenhåndslitteratur. Det vil si annen forskning, litteratur eller oversettelser, som baserer seg på, henviser eller referer til lovverket – den primærkilden jeg *egentlig* søkte kunnskap om.

2.4 Sekundære kilder

Andre sekundærkilder som er tatt i bruk er informasjon formidlet av adopsjonsorganisasjoner i Norge og i andre land. *Adopsjonsforum*, *InorAdopt* og *Verdens Barn* har alle hatt aktuell informasjon for min oppgave tilgjengelig. Jeg har også brukt forskningslitteratur som omhandler temaet utenlandsadopsjon. Eksempel på forskningslitteratur som er blitt brukt i mitt arbeid er rapporten utarbeidet av Hesketh, Lu og Xing (2005) *The Effect of China's One-Child Family Policy after 25 Years* utgitt i *The New England Journal of Medicine*. Rapporten ga meg et bilde på virkninger myndighetenes befolkningspolitikk har hatt på demografien i Kina. Jeg har også brukt forskningslitteratur av blant annet Tobias Hübinette (2004), Arissa H. Oh (2015) og Dawn Davenport (2011), som har gitt meg informasjon om sør-koreansk lovregulering, kultur og tradisjonelle holdninger til adopsjon.

Jeg har brukt en del artikler fra aviser som kildegrunnlag i oppgaven. Da har det vært viktig for meg å finne ut hvem som skriver artikkelen og vite hvordan massemedia fungerer. De temaene en avis tar for seg er ofte temaer de tror vil engasjere leserne. En avis er en kommersiell aktør som ønsker seg høye lesertall, men den skal også «formidle virkeligheten og sette fokus på det som skjer i verden» (Revheim, 2015, s. 12). Aviser har gitt meg et innblikk i bakenforliggende årsaker til variasjonen i utenlandsadopsjon, spesielt når det kommer til Sør-Koreas og Kinas tradisjoner, kultur og holdninger. Aktørene bak avisartiklene har vært alt fra journalister til forskere og professorer som arbeider med temaet til daglig. Av datamateriale innhentet fra aviser har jeg for det meste brukt internasjonale anerkjente mediehus, eksempelvis *The New York Times*, *The Guardian*, og *Washington Post*.

2.5 Kildekritiske vurderinger

Jeg måtte velge kilder jeg kunne anta ga meg informasjon om årsakene til variasjonen i utenlandsadopsjonen til Norge. Jeg var nødt til å foreta noen *kildekritiske vurderinger* i min utvelgelse av kilder. Det er fire former for kildekritiske vurderinger: tilgjengelighet, relevans,

autentisitet og troverdighet. Når det kom til tilgjengelighet til ønskede kilder i mitt prosjekt, så var den største begrensningen det språklige. For eksempel da jeg fant ut at det hadde vært endringer i utenlandsadopsjoner til Norge fra Kina et gitt tidspunkt, hadde det optimale vært at jeg kunne lese kinesiske aviser, offentlige utredninger, lovverk og artikler om temaet. Dette var for meg en ønsket men utilgjengelig kilde, og gjorde at jeg måtte kikke nærmere på sekundære kilder. På bakgrunn av dette har jeg valgt kilder som kan gi relevant informasjon, på språk jeg mestrer.

I mitt arbeid har det vært viktig å være bevisst på aktørene bak kildene. Jeg har sett nærmere på opphavssituasjonen til kildene, det vil si, hvordan forholdet er mellom de som forteller og det som bli fortalt. Historikerne Andresen, Rosland og Ryymin (2015) sier at det: «å spørje etter opphavssituasjonen vil vere å spørje etter kven som har skapt ei kjelde, når, og under kva forhold» (s. 70). Jeg har identifisert og undersøkt aktørene bak alt av datamateriale jeg har basert mine funn på i oppgaven. Ved å kjenne til opphavet til kildene vil jeg kunne tolke informasjonen, eller data innsamlet, i lys av aktørene. For eksempel sier en NOU-rapport noe om utrederenes meninger og holdninger, og en lov sier noe om myndighetenes meninger og holdninger om hvordan samfunnet bør være.

Jeg har tatt i bruk skriftlige kilder i min studie på to områder. Det ene er for å belyse ulike meninger og oppfatninger hos aktørene bak kildene, og det andre er for å bruke kildene som informasjon om noe. For eksempel har jeg brukt avisartikler enkelte steder som faktainformasjon, mens andre steder har jeg brukt avisartikler for å fremheve en holdning som var på et gitt tidspunkt. Bruksområdet avgjorde hvilke kildekritiske vurderinger jeg hadde av avisartiklene jeg brukte. Når avisartikler ble brukt som faktainformasjon har det vært viktig å vurdere *reliabiliteten* og *validiteten*. Når det kommer til det å sikre, og vurdere, kvaliteten på informasjon, så ser en på informasjonens reliabilitet og validitet. Reliabilitet går ut på hvor pålitelig informasjonen er. «Påliteligheten kommer til uttrykk ved at vi får identiske data dersom vi bruker det samme undersøkelsesopplegget ved ulike innsamlinger av data om de samme fenomenene» (Grønmo, 2016, s. 241). Når jeg skulle vurdere informasjonens validitet så vurderte jeg informasjonens gyldighet. Hvor sanne er mine konklusjoner, tatt på bakgrunnen av innsamlet data? «Dei opplysningane vi nyttar, må ganske enkelt seie noko om fenomenet vi studerer» (Andresen et al., 2015, s. 76).

Avisartikler ble også brukt til å belyse holdninger og oppfatninger i et samfunn et gitt tidspunkt. Eksempelvis da jeg skulle belyse hvordan utenlandsadopsjon ble omtalt i pressen under sommer-OL i Sør-Korea i 1988. Da var det skildringene av holdninger til utenlandsadopsjon avisartiklene fremhevet, som hadde betydning for mitt prosjekt.

Da jeg vurderte de ulike aktørene, vurderte jeg kildens autentisitet, eller kildens ekthet og troverdighet. Det at en kilde er troverdig handler om å «vurdere om vi kan ha tillit til den informasjonen som vi får gjennom observasjon av bestemte aktører [...] eller innholdsanalyse av bestemte dokumenter» (Grønmo, 2016, s.137). Aktørene bak det meste av mitt datamateriale er forskere innenfor temaet adopsjon, adopsjonsforeninger, myndigheter, journalister og forfattere.

Til eksempel brukte jeg tall fra *Statistisk sentralbyrå* og *Adopsjonsforum* for å identifisere variasjoner i utenlandsadopsjon til Norge. Her måtte jeg vurdere om statistikken var pålitelig. Kan noen barn ha blitt adoptert uten å bli registrert, eller, er noen av aktørene bak tallmateriale tjent med at tallene ikke er autentiske? (Andresen et. al., 2015). Jeg fant ut at *Adopsjonsforums* tallgrunnlag er blitt brukt i annen forskning. Psykologene Kristin Gärtner og Jon Erling Heggland brukte *Adopsjonsforums* tallgrunnlag da de skrev *Adopterte barn, ungdom og voksne: En kunnskapsoppsummering om kognitiv kompetanse, psykisk helse og bruk av hjelpetjenester*, en rapport utarbeidet i 2013 på oppdrag fra *Bufdir* (Gärtner & Heggland, 2013, s. 10). Dette sier meg at *Adopsjonsforum* som kilde er blitt vurdert som pålitelig også i annet forskningsarbeid.

Etter å ha analysert innhentet statistikk, gjorde jeg meg noen teoretiske antakelser på forhånd. Disse antakelsene var bakgrunnen for valgte kilder og for den videre undersøkelsen. Analyseteknikken jeg brukte er *forklaringskjeder*. «Å forklare en hendelse er det samme som å bestemme en antatt rekke kausale forbindelser eller koplinger (årsaksforhold) som vedrører hendelsen» (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2010, s. 209). På forhånd dannet jeg meg flere hypoteser om årsaker til utviklingen i utenlandsadopsjonen. Eksempel på slike hypoteser er «årsaken til økning i utenlandsadopsjon et gitt tidspunkt er knyttet til endringer i kinesisk adopsjonslov», eller, «årsaken til nedgang i utenlandsadopsjon til Norge er knyttet til endringer i sør-koreanske holdninger til adopsjon».

Samme fremgangsmåte, og de samme kildekritiske vurderingene, ble brukt for å finne svar på hvordan reguleringen av adopsjon har vært, og er, i Norge og internasjonalt. Til eksempel gransket jeg en kommentarutgave av nylig gjeldende adopsjonslov i Norge, ulike internasjonale konvensjoner og deklarasjoner, samt FN-sambandets rapport *Child adoption: trends and policies*. FN-rapporten omhandler den historiske utviklingen i adopsjon av barn på tvers av landegrenser. Dette skal jeg presentere nærmere i påfølgende kapittel.

3.0 Reguleringen av adopsjon

I kapittel 1 kom jeg nærmere inn på hva som kan sees som adopsjon før vi fikk en egen adopsjonslov i Norge, og før begrepet *adopsjon* ble tatt i bruk (se side 4). Den første adopsjonsloven i Norge trådte i kraft i 1917, rett før første verdenskrig opphører. Det var blitt et større behov for å ha konkrete lover å forholde seg til når det kom til adopsjon.

Adopsjonslovgivningen inngikk i utbyggingen av en mer moderne velferdsstat og utviklingen av barnevelferd som inkluderte adopsjon av barn også fra andre deler av verden. De politiske konfliktene, som enda en verdenskrig, Koreakrigen og Vietnamkrigen er eksempel på, økte behovet for både nasjonale og internasjonale lovverk for å regulere utenlandsadopsjonen.

I dette kapittelet skal jeg beskrive hvordan reguleringen av adopsjon er, og har vært, i Norge og internasjonalt. Adopsjonslovverket er blitt revidert flere ganger. Behovet for revidering har blant annet vært knyttet opp mot hvordan internasjonal adopsjon skal reguleres med tanke på prinsippet om at adopsjonen skal være til barnets beste. Det er å anta at endringer i adopsjonslovverk, og endringer i adopsjonspraksisen, har hatt påvirkning på variasjonen i utenlandsadopsjonen til Norge. På bakgrunn av denne antakelsen er endringer i adopsjonslovverk relevant for å finne mulige årsaker til variasjonen i utenlandsadopsjonen til Norge.

3.1 Adopsjonsloven av 1917

Før 1917 måtte en søke kongen om lov til å adoptere, hvorav han videre utstedte adopsjonsbevillinger eller avslo søknaden. *1917-loven* ble utarbeidet gjennom et nordisk samarbeid mellom Danmark, Sverige og Norge. Det var uenigheter om hvilken institusjon som skulle ha overordnet ansvar. Norge og Danmark ville at Kongen skulle fortsette å gi adopsjonsbevilling, mens Sverige mente det burde bli domstolenes ansvar. Sverige vant frem med sitt initiativ og det ble enigheter om at adopsjonssaker hørte til domstolene og ikke kongehuset (Hognestad & Steenberg, 2000).

Adopsjon i *1917-loven* betegner kun det vi i dag kaller *svake* adopsjoner. Svak adopsjon kan bety flere ting, men en fellesnevner for svake adopsjoner er at «rettsvirkningene i forholdet mellom adoptivbarnet og adoptivforeldrene og deres slekt kan være mer begrenset, f.eks. i arverettslig henseende, mens barnet beholder en del rettslige bånd til de opprinnelige

foreldrene og deres slekt» (Hognestad & Steenberg, 2000, s. 20). Svak adopsjon er en adopsjon hvor barnet ikke helt og fullt blir adoptert inn i en ny familie og slekt, med like rettigheter som biologiske barn, men barnet beholder rettigheter innad i slekten det adopteres bort fra. Intensjonen i 1917 var å sikre barnets interesser når det kom til arv, men resultatet ble at adoptivbarna i adoptivfamilien ikke var likestilt med adoptivforeldrenes eventuelle biologiske barn (Thoring, 2008, s. 23).

I *1917-loven* ble biologiske barn helt klart sett på som mer «ekte» barn enn adoptivbarn. Adoptivforeldrenes biologiske barn kom først i arverekken uavhengig av om de ble født før eller etter adoptivbarn. Adopterte barn beholdt full arverett i sin biologiske slekt, og den biologiske slekten beholdt full arverett etter adoptivbarnet. I følge Thoring (2008) var «en del av bestemmelsene i den nye adopsjonsloven til fordel for barnet, men rettslig sett stod adoptivbarna vesentlig svakere enn biologiske barn. Adoptivforeldre ble med denne loven ikke en erstatning for biologiske foreldre» (s. 25). Denne ordningen gjorde at adoptivbarn havnet midt mellom biologisk familie og adoptivfamilie. Det mest positive med adopsjonsloven av 1917 var at det fra og med da var et lovverk å forholde seg til når det kom til det å adoptere til seg et barn – at adopsjon ble lovregulert.

I år 1935 ble det åpnet opp for *sterk* adopsjon som et alternativ til svak adopsjon. I Norge betydde det at adoptivbarnet ble juridisk likestilt med biologiske barn, og fikk de samme rettighetene med tanke på arv og navn. Den rettslige tilknyttingen til biologisk slekt, som var ved svak adopsjon, falt bort. Ordningen med sterk adopsjon styrket adoptivbarnets interesser og likestilte barna med adoptivforeldrenes eventuelle biologiske barn. Hognestad og Steenberg (2000) påpeker at: «det som i Norge kalles «sterk adopsjon» kommer adoptivbarnet i enhver henseende i samme rettslige forhold til sine adoptivforeldre og deres slekt som om det hadde vært adoptivforeldrenes egenfødte barn» (s. 20). Dette førte til at Norge i en periode opererte med dobbel adopsjonsstatus i årene fra 1935 til 1956, svak adopsjon som stammet fra *1917-loven* og sterk adopsjon fra 1935. Svak adopsjon skulle være hovedregelen, men det viste seg å gå motsatt vei. Antallet sterke adopsjoner økte. Etter andre verdenskrig var 98 % av alle adopsjonsbevillinger sterke adopsjoner (Revheim, 2016, s. 27).

Da sterke adopsjoner ble lovlig åpnet det samtidig opp muligheten for *anonym* adopsjon. Anonym adopsjon medførte at adoptivbarna ikke fikk tilgang til informasjon om sin opprinnelse, og at de biologiske foreldrene skrev under på en erklæring om at de aldri ville

oppsøke, eller kontakte, sitt biologiske barn. De biologiske foreldrene fikk ingen informasjon angående adopsjonen, og det var opp til adoptivforeldrene om de i det hele tatt kom til å informere adoptivbarnet om sitt egentlige opphav (Thoring, 2008, s. 26). Anonym adopsjon styrket dermed rettighetene til adoptivforeldrene.

På 1900-tallet skjedde det store omveltninger rundt om i verden, også i Norge. Norge hadde på kort tid blitt et industrisamfunn. Bondesamfunnet, med storfamilien som velferdsgarantist for den enkelte, gjorde seg mindre gjeldene sammenlignet med tidligere. Familiepolitikk tok sin plass i den offentlige debatten, og stadig flere velferdsordninger blir innført, tilpasset den såkalte kjernefamilien. I 1956 falt bestemmelsene om svak adopsjon bort, og det ble gjort endringer som utad skulle styrke adoptivbarnets posisjon i sin nye familie. Thoring (2008) påpeker likevel at det «synes som om myndighetene i 1956 fremdeles var opptatt av å styrke adoptivforeldrenes interesser» (s. 28).

Endringene som skjedde styrket angreretten til adoptivforeldrene, det ble mulig å angre seg opp til 5 år etter adopsjonen. Hvis adoptantene valgte å levere barnet tilbake kunne begrunnelsen være at barnet var til belastning, oppførte seg forbrytersk, var psykisk syk eller hadde alvorlige fysiske plager. I 1956 ble «adoptivbarnets slette forhold» - tilføyd som en grunn til å oppheve adopsjonen (Thoring, 2008).

For ca. 60 år siden var myndighetene ikke like opptatt av å sikre at adopsjonen var til barnets beste. De var tilsynelatende mer opptatt av å bevare de biologiske foreldres anonymitet, og hindre at adoptivbarn fikk kjennskap til sin egen familiebakgrunn uten adoptivforeldrenes samtykke. Hognestad og Steenberg (2000) beskriver det slik:

Adopsjon var i datidens Europa, (for ca. 50 år siden) ennå belagt med hemmelighet og tabuforestillinger. Mange syntes å ha vært mest opptatt av hvordan man best kunne sikre de biologiske foreldrenes anonymitet, for eksempel når barnet ble adoptert innen slekten, eller å hindre at barnet fikk kjennskap til adopsjonen eller sin familiebakgrunn. (Hognestad & Steenberg, 2000, s. 37).

3.2 Loven av 1986

I 1986 kom det en ny adopsjonslov, og dette har inntil nylig vært gjeldende adopsjonslov. Moderniseringen av Norge, og den generelle utviklingen mot et velorganisert velferdssamfunn etter andre verdenskrig, gjorde at det tabubelagte rundt det å adoptere gradvis opphørte. Nå skulle hensynet til hva som var til gagns for barnet være den røde tråden i adopsjonssaker, og adoptivbarna fikk lovfestet rett til å få vite om sitt opphav. Helt anonym adopsjon var fra år 1986 ikke lenger mulig, anonymisering og skjuling av barnets opphav ble erstattet med en mer barneorientert lovgivning.

Det var viktig å finne gode foreldre til adoptivbarn, og myndighetene tok på seg overordnet ansvar ovenfor foreldreløse barn ved å styrke barnevernet og andre barneinstitusjoner. Hognestad og Steenberg (2010) fastslår at denne utviklingen «satte sitt preg på lovarbeid og lovgivning i de fleste land, og for første gang i adopsjonshistorien ble det tatt viktige skritt mot internasjonalt samarbeid om adopsjon basert på prinsippet om barnets beste som det overordnede mål» (s. 37).

Angreretten til adoptantene falt bort i loven av 1986 (NOU 2014:9, 2014, s. 55). Frem til 1986 hadde adopsjonslovverket vært skrevet hovedsakelig for adopsjoner innad i Norge, men med den økende adopsjonsformidlingen til Norge var det nå et stort behov for å utarbeide et lovverk som også tok med internasjonale adopsjoner. Adopsjonsloven av 1986 er blitt regulert flere ganger, mye på grunn av et stadig større fokus på hva som er barnets beste, samt fremveksten av internasjonale adopsjoner. Det ble gjennomført en utredning om internasjonale adopsjoner i 1975 gjennom NOU 1976:55, men det var først gjennom endringer i adopsjonsloven i 1999 at en detaljert regulering av utenlandsadopsjon kom på plass (NOU 2014:9, 2014, s. 55).

3.3 Lov av 2018

Fra og med 1.juli 2018 har en ny adopsjonslov tredd i kraft. Det meste av praksisen fra 1986 videreføres, men det var et behov for å strukturere det over 30 år gamle lovverket bedre, og gjøre det mer brukervennlig og forutsigbart. Det som før var uklart rundt praksisen av internasjonal adopsjon, er blitt konkretisert med et mer detaljert adopsjonslovverk. Det skilles nå mellom nasjonale og internasjonale adopsjoner, og det er en oversikt over de ulike kravene

som blir stilt til hver adopsjonstype. Samtlige krav stilt til adoptantene er nå også blitt lovfestet. Endringene som er blitt gjort er også ment for å effektivisere saksbehandlingen i adopsjonssaker, da adopsjonsprosessen har hatt en byråkratisk og ofte langvarig saksgang (Prop.88 L (2016-2017), 2017, s. 11).

Det er ikke bare reguleringer og lovendringer i det norske lovverket som har påvirket variasjonen i utenlandsadopsjonen til Norge i tiden fra 1972 til 2016. Etterhvert som internasjonale adopsjoner ble mer vanlig ble det også et behov for internasjonale reguleringer av adopsjon over landegrenser.

3.4 Utenlandsadopsjoner

Hognestad og Steenberg (2000) definerer utenlandsadopsjoner, også kalt *internasjonale adopsjoner*, på følgende måte: «Med internasjonale adopsjoner forstår vi adopsjon over landegrensene» (s. 55). Jeg vil nå beskrive fremveksten av utenlandsadopsjoner, bakgrunnen for fremveksten og hvordan utenlandsadopsjon er blitt regulert.

3.4.1 Fremveksten av utenlandsadopsjoner

De 30 første årene etter andre verdenskrig var antall innenlandsadopsjoner i Norge mye høyere enn adopsjoner på tvers av landegrenser. Normen var at adopsjon fremdeles foregikk innenfor egne landegrenser. Etter andre verdenskrig er det likevel en internasjonal tendens til at det blir mer og mer vanlig å adoptere fra andre land. Det var amerikanerne som var først med et initiativ om å adoptere til seg barn fra andre kontinenter. Utenlandsadopsjon til Amerika startet allerede fra år 1945 (Hognestad & Steenberg, 2000, s. 56). Amerikanske soldater i eksempelvis Tyskland og Italia, kom i kontakt med foreldreløse barn som dernest ble frigitt til USA gjennom adopsjon. Denne prosessen var meget uoversiktlig, og det fantes ikke en regulering og et lovverk som sa noe om hvordan dette skulle foregå. Ulovlig adopsjon var mest sannsynlig ikke sjeldent (Hognestad & Steenberg, 2000). Da forholdene stabiliserte seg i Europa etter verdenskrigen, begynte amerikanerne å rette fokus mot asiatiske land for å adoptere derfra. Dette hadde også bakgrunn i kriger, eksempelvis Koreakrigen (1950-1953) og Vietnamkrigen (1955-1975).

På mange områder, spesielt innenfor kultur og politikk, inspirerte amerikanerne store deler av verden etter andre verdenskrig. Amerikanere var også først ute med å gjennomføre internasjonale adopsjoner. Nordmenn gjorde som amerikanerne og adopterte barn fra Europa etter andre verdenskrig, fra Korea under Koreakrigen og fra Vietnam under Vietnamkrigen. *Norsk Koreaforening*, i dag *Verdens Barn*, var den første adopsjonsorganisasjonen i Norge, og startet sitt arbeid med å hjelpe foreldreløse barn fra Sør-Korea allerede i 1953. Helt i startfasen var det ikke veldig mange adoptivforeldre som gikk veien om utlandet for å adoptere, men den økonomiske og sosiale utviklingen i det norske samfunnet skulle etter hvert endre på dette. Antallet innenlandsadopsjoner i Norge var nedadgående, samtidig som det var et økende antall par som ønsket å få adoptere til seg barn. Det ble etablert to organisasjoner til i Norge, *Adopsjonsforum* i 1975 og *InorAdopt* i 1981.

3.4.2 Grunner til internasjonal adopsjon

Kerry O'Halloran, forfatter og forsker på internasjonal adopsjon, har presentert noen teorier på hvorfor internasjonal adopsjon har oppstått, og på hvorfor en god del adoptivforeldre velger å adoptere barn fra andre land fremfor nasjonal adopsjon. Naturkatastrofer, fattigdom, borgerkrig og familiepolitikk er noen eksempler på årsaker til at barn ender opp med å bli adoptert bort fra sitt fødeland. Ifølge Kerry O'Halloran (2016) kan internasjonal adopsjon også sees som en virkning av feilaktig innenrikspolitikk i landene som adopterer bort barn, i tillegg til en følge av at vestlige land velger å adoptere til seg barn fremfor å bidra økonomisk i barnas opprinnelsesland (s. 137).

En annen årsak til at mange vestlige adoptivfamilier velger internasjonal adopsjon som O'Halloran (2016) fremhever, er at internasjonal adopsjon kan minne om sterk, eller *anonym* adopsjon, slik det var før, og at dette kan være mer ønskelig for adoptivforeldrene.

The prospect of adopting a child born in a foreign land many thousands of miles away may carry with its assurances of privacy, anonymity and escape from any ongoing complicating entanglements. In fact, this form of adoption may be attractive because it embodies many of the characteristics traditionally associated with 'closed' adoption in western society. (O'Halloran, 2016, s. 144).

O'Halloran (2016) henviser blant annet til adopsjonslovverket og barnevernet i Danmark og Sverige som en grunn for at internasjonal adopsjon sees som den beste løsningen for svenske og danske foreldre som ønsker å adoptere: «the fact that no children are available on a non-consensual basis from the public child care system has left ICA [internasjonal adopsjon] as the only possible means of acquiring a child» (s. 144). O'Halloran påpeker at adopsjon i Danmark og Sverige sjeldent blir tatt i bruk i de tilfeller hvor barn ikke kan bo med foreldrene sine. Fosterhjem har tatt over for adopsjon i stor grad og redusert antall barn som blir adoptert innenlands. O'Hallorans beskrivelse av hvordan adopsjonslovverket og barnevernet påvirker den nasjonale adopsjonen, i Danmark og Sverige, er overførbart for situasjonen også i Norge.

3.4.3 Internasjonal regulering av adopsjon

Før en lovregulering av utenlandsadopsjoner var på plass, ble det adoptert barn fra flere land, til Amerika, gjennom det historieprofessor ved *Boston College*, Arissa Oh (2015), kaller gråe markeder. Dette beskrives som et nettverk av leger, jordmødre, advokater og geistlige som satte biologiske mødre, eventuelt forlatte barn, i kontakt med adoptanter. Det fantes også svarte markeder hvor barnet ble prissatt og betalt for (Oh, 2015, s. 4). Adopsjon i ulike former har foregått over lengre tid. Utenlandsadopsjon er derimot en praksis som ikke har en like lang historie som man kanskje skulle tro i våre dager, siden det er såpass utbredt. I tiden etter andre verdenskrig adopterte amerikanere barn fra blant annet, Japan, Tyskland, Ungarn og andre europeiske land. Flere europeiske land fulgte etter som mottakerland for foreldreløse barn. Det var mange barn som hadde mistet foreldrene sine etter krigen. Jeg har ikke funnet eksakte tall over hvor omfattende denne uregulerte internasjonale adopsjonen var, heller ikke det eksakte tallet over hvor mange foreldreløse barn det var totalt etter andre verdenskrig. Det er estimert at det var snakk om millioner av barn, da det tilsammen var ca. 500 000 som mistet foreldrene sine bare i Polen og Jugoslavia alene (Evans, 2013).

En årsak til variasjoner i adopsjonen i årene fra 1972 til 2016 kan være reguleringen av utenlandsadopsjon. FNs *Department of Economics and Social Affairs* (DESA), viser at i oppstarten av internasjonale adopsjoner handlet det mest om å redde foreldreløse barn etter andre verdenskrig. I etterkant viste det seg at antallet barn involvert i utenlandsadopsjoner fortsatte å øke inn på 1970-tallet (DESA, 2009, s. 52). I de fleste land den gangen spesifiserte ikke adopsjonslovverket noe eget med tanke på internasjonal adopsjon. Men jo mer vanlig adopsjonspraksisen ble, jo mer økte presset for å danne et lovverk som ivaretok adoptivbarns

rettigheter. Det fantes ingen internasjonal avtale som regulerte utenlandsadopsjon, og i verste fall kunne adoptivbarn ende opp som statsløse. Det første initiativet for å få på plass en internasjonal enighet angående utenlandsadopsjon kom på 1960-tallet. I løpet av tiårene som fulgte kom det på plass flere lover og konvensjoner for å regulere adopsjon på tvers av landegrenser.

Det er flere internasjonale organisasjoner som har tatt del i debatten rundt internasjonal adopsjon, og motivasjonen bak engasjementet er ulike. Et eksempel er FNs *Convention on the Reduction of Statelessness* fra 1961, en konvensjon som ble ratifisert i Norge i 1975. Konvensjonen skulle først og fremst sikre rettighetene til mindreårige, herunder adoptivbarn, og redusere antallet statsløse. Artikkel 5(1) omhandler utenlandsadopsjon direkte:

If the law of a contracting State entails loss of nationality as a consequence of any change in the personal status of a person such as marriage, termination of marriage, legitimation, recognition or adoption, such loss shall be conditional upon possession or acquisition of another nationality. (Konvensjonen om begrensning av statsløshet, 1961, art. 5(1))

Hague Conference on Private International Law (HCCH) er en internasjonal organisasjon for privatrett. Den består av 82 medlemsstater, hvor Norge er ett av landene, samt den *Europeiske union* (EU). Formålet til *HCCH* er å utarbeide konvensjoner på tvers av landegrenser, fortrinnsvis av privatrettslig art som omhandler barn, adopsjon og foreldrerett. «The ultimate goal of the Organisation is to work for a world in which, despite the differences between legal systems, persons – individuals as well as companies – can enjoy a high degree of legal security» (HCCH, 2018). Organisasjonen går helt tilbake til 1893, og har kommet med flere konvensjoner. Gyldigheten for konvensjonene avgjøres ved at de blir ratifisert av medlemmene.

I 1965 kom den første konvensjonen som omhandlet adopsjon direkte, *Convention on Jurisdiction, Applicable Law and Recognition of Decrees Relating to Adoptions*. Dette var et forsøk på å etablere et gjeldende lovverk knyttet til adopsjon, men det var kun tre medlemsland, Østerrike, Sveits og Storbritannia, som valgte å ratifisere konvensjonen. Likevel gir konvensjonen retningslinjer til myndigheter som har ansvar for de ulike fasene under en adopsjon mellom to land. Eksempelvis sier den at jurisdiksjonen, til å gi tillatelse til

en adopsjon, er knyttet til de myndighetene hvor adoptivforeldrene har statsborgerskap. De kan kun tillate en adopsjon når det er til det beste for barnet, og først etter at de har gjort en grundig undersøkelse av adoptivforeldrene. Både adoptivbarnets opprinnelsesland og adoptivforeldrenes land kan oppheve og tilbakekalle en adopsjon (HCCH – konvensjon, 1965, art. 7). Det denne konvensjonen ikke fastslår er hvilke spesifikke krav det skal stilles til de potensielle adoptivforeldrene, den sier heller ingenting om de juridiske konsekvensene en adopsjon skal ha (DESA, 2009, s. 54).

I 1986 kom *United Nations Declaration on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally*, som la mer vekt på barnets rettigheter enn tidligere deklarasjoner og konvensjoner. Erklæringen har 24 artikler, hvorav 8 artikler kan knyttes direkte til internasjonal adopsjon. FNs generalforsamling slår fast at: «The child should not, as a result of foster placement, adoption or any alternative regime, be deprived of his or her name, nationality or legal representative unless the child thereby acquires a new name, nationality or legal representative» (FN-sambandet – deklarasjon, 1986, art. 8). Her understrekes barnets rett til statsborgerskap ved internasjonal adopsjon.

Artikkel 18 oppmuntrer til at involverte regjeringer bør etablere egen politikk og lovgivning, angående internasjonal adopsjon og reguleringen av dette. Internasjonal adopsjon bør ikke gjennomføres før en slik regulering er på plass. FNs generalforsamling påpeker at: «Governments should establish policy, legislation and effective supervision for the protection of children involved in intercountry adoption. Intercountry adoption should, wherever possible, only be undertaken when such measures have been established in the States concerned» (FN-sambandet – deklarasjon, 1986, art. 18). Deklarasjonen legger også føringer på hvem som bør være ansvarlige under adopsjonsprosessen, og understreker at internasjonal adopsjon ikke skal profitteres på:

In intercountry adoption, placements should, as a rule, be made through competent authorities or agencies with application of safeguards and standards equivalent to those existing in respect of national adoption. In no case should the placement result in improper financial gain for those involved in it. (FN-sambandet – deklarasjon, 1986, art. 20).

Erklæringen sier også at internasjonal adopsjon ikke bør vurderes før all nødvendig dokumentasjon er på plass. Eksempel på nødvendig dokumentasjon er samtykke til adopsjon fra myndigheter i barnets opprinnelsesland. Myndighetene i formidlerland må i tillegg sikre at barnet som skal adopteres er i stand til å adopteres bort, og at det får statsborgerskap i sitt nye hjemland.

I 1989 kom *United Nations Convention on the Rights of the Child*, også kjent som FNs *barnekonvensjon*, som skal sikre barns rettigheter. I Norge ble denne ratifisert i 1991 og gjort om til norsk lov. Artikkel 8(1) omhandler adopsjon: «Partene forplikter seg til å respektere barnets rett til å bevare sin identitet, herunder statsborgerskap, navn og familieforhold som anerkjent av loven, uten ulovlig innblanding» (Barnekonvensjonen, 1989, art. 8(1)). Partene i denne sammenhengen er statene som er innblandet i en adopsjonsprosess. Artikkelen slår fast at uansett om et barn blir adoptert, er i fosterhjem eller en annen form for omsorg, så skal det ikke bli fratatt sin identitet mot sin vilje – og er dermed en videreføring av deklarasjonen fra 1986. Artikkel 21 omfatter også adopsjon, og barnets beste er det overordnede målet. Der står det spesifisert at landene skal:

sikre at tillatelse til adopsjon bare blir gitt av kompetente myndigheter som i samsvar med gjeldende lover og saksbehandlingsregler og på grunnlag av alle relevante og pålitelige opplysninger beslutter at adopsjon kan tillates på bakgrunn av barnets situasjon i forhold til foreldre, slektninger og verger og at de berørte personer, om nødvendig, har gitt sitt samtykke til adopsjonen etter å ha fått full informasjon og den rådgivning som måtte være nødvendig. (Barnekonvensjonen, 1989, art. 21(a)).

I motsetning til *HCCHs konvensjon* i 1965 blir det her stilt krav til at en beslutning om adopsjon skal tas etter at det er innhentet pålitelige opplysninger rundt barnets situasjon, og konkludert med hva som er til barnets beste. Det påpekes også at en internasjonal adopsjon kun skal være et alternativ når det ikke finnes aktuelle adoptivforeldre i barnets opprinnelsesland. Om utenlandsadopsjon sier FNs *barnekonvensjon* artikkel 21(b) at:

adopsjon fra et land til et annet kan betraktes som en alternativ form for omsorg for et barn, dersom barnet ikke kan plasseres i en fosterfamilie eller adopteres bort, eller det ikke på noen egnet måte er mulig å dra omsorg for barnet i hjemlandet.
(Barnekonvensjonen, 1989, art. 21(b)).

I likhet med erklæringen i 1986, legger også FNs *barnekonvensjon* til grunn at det er hensynet til barnets beste som skal gjennomsyre hele adopsjonsprosessen. Det er verdt å nevne at flere av landene som har ratifisert barnekonvensjonen har reservert seg mot artiklene som handler om adopsjon, der i blant Jordan, Kuwait og Syria. Begrunnelsen for reservasjonen er at landene ikke ser på adopsjon som en måte å beskytte, og ivareta barn på (DESA, 2009, s. 55).

I 1993 kom en ny konvensjon: *Convention on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption*, også kalt *Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon*. Konvensjonen bygger på FNs *barnekonvensjon* og ble ratifisert i Norge i 1998. Det er den største multilaterale konvensjonen som regulerer internasjonal adopsjon, og har tre hovedmål. Den skal sikre at adopsjonen er til barnets beste, den skal hindre kjøp og salg av barn og det siste målet er å sikre at samarbeidene land anerkjenner, og retter seg etter, konvensjonen.

I motsetning til tidligere konvensjoner gjelder ikke *Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon* kun lovregulering og spørsmål om jurisdiksjon, den tar også med behovet for et koordinert samarbeid mellom mottaker og opprinnelsesland. Eksempelvis i artikkel 4 poengteres det at det er opprinnelseslandet til barnet som skal ta stilling til om et barn kan adopteres bort, og om utenlandsadopsjon er til barnets beste. Artikkel 4 sier også at barnets opprinnelsesland skal forsikre seg om at det ikke finnes adoptanter i eget land som kan ta seg av barnet. Internasjonal adopsjon skal bare skje etter at opprinnelseslandet har: «determined, after possibilities for placement of the child within the State of origin have given due consideration, that an intercountry adoption is in the child's best interests» (Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon, 1993, art. 4(b)). Myndighetene må også forsikre seg om at foreldre, foresatte eller institusjoner – som har ansvar for barnet – er informert og har godkjent adopsjonsprosessen.

Myndighetene i mottakerlandet har ansvar for å vurdere om adoptivforeldrene er «eligible and suited to adopt» (Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon, 1993, art. 5(a)). Myndighetet i mottakerland må også sørge for at adoptivforeldrene har vært gjennom nødvendig veiledning – og forsikre seg om at adoptivbarnet har fått, eller vil få, statsborgerskap i landet (Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon, 1993, art. 5 (b, c)). Konvensjonens artikkel 7 sier at deltakende land i en adopsjonsformidling må ha sentralmyndigheter som samarbeider med hverandre for å beskytte barn (Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon, 1993). Sentralmyndighetene pålegges å komme med tiltak for å hindre økonomiske gevinster i en

adopsjonsprosess. Sentralmyndighetene i sender- og mottakerland har også ansvar for å samle inn og utveksle informasjon om barnet og potensielle adoptivforeldre (DESA, 2009, s. 55). Sentralmyndighetene i begge land må godta en adopsjon før vedtaket blir autorisert. Funksjonen til sentralmyndighetene, som konvensjonen viser til, kan utøves av andre enn det offentlige. Det kommer frem i artikkel 22, punkt 2, som sier at det kan være organisasjoner eller personer som «a) meet the requirements of integrity, professional competence, experience and accountability of that State; and b) are qualified by their ethical standards and by training or experience to work in the field of intercountry adoption» (Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon, 1993). Dette er en annerkjennelse av at det, historisk sett i etterkrigstiden, har vært private adopsjonsselskaper som har drevet med adopsjonsformidling. Likevel kan samarbeidende land nekte å tillate private adopsjonsselskaper å drive adopsjonsformidling i sitt land.

Også *Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon* har et eget kapittel som tar for seg det juridiske rammeverket ved en adopsjon. Eksempelvis blir det stadfestet at ved en adopsjon skapes en juridisk bindende relasjon mellom adoptivbarn og adoptivforeldre, samtidig som det avslutter alle eksisterende forhold mellom adoptivbarn og biologisk familie.

Konvensjonen innehar mange detaljerte beskrivelser for hvordan en utenlandsadopsjon skal foregå. Til eksempel spesifiserer den at det er generelt forbudt med direkte kontakt mellom adoptivforeldre og biologiske foreldre, og at det er adoptivforeldre som skal betale for en eventuell oversettelse av nødvendige dokumenter (Haagkonvensjonen for internasjonal adopsjon, 1993, art. 34).

Det internasjonale samfunnet har gjort betydelige fremskritt når det kommer til å skape et lovverk rundt utenlandsadopsjon, lovverk som er med på å hindre at barn blir utnyttet i prosessen. I tillegg til rammene jeg har tatt med i min oppgave er det flere multilaterale og bilaterale avtaler som er inngått for å hindre konflikter og misforståelser mellom land – spesielt har tiltakene vært rettet mot å forhindre menneskehandel hvorpå adopsjon kan bli misbrukt som et smutthull fra loven. At lovverket, reguleringen og praksisen rundt utenlandsadopsjon er blitt mer detaljert og sikrere med årene, gjør adopsjonsprosessen mer avansert og tidkrevende. Alle innstramminger er gjort for å sikre at ordningen faktisk er til barnets beste. Dette har nok også hatt innvirkninger på utviklingen i utenlandsadopsjon.

3.5 Adopsjonsformidling i Norge

Når blivende foreldre har bestemt seg for å adoptere til seg et barn fra utlandet, er det en lengre prosess som venter de, forhåpentligvis, vordende foreldrene. I Norge har vi som nevnt tre organisasjoner som arbeider med adopsjonsformidling. Disse organisasjonene er henholdsvis *Adopsjonsforum*, *Inoradopt* og *Verdens Barn*. Foreningene formidler barn i all hovedsak fra ulike samarbeidsland. Eksempelvis formidler *Adopsjonsforum* barn fra Colombia, Kina og Vietnam, *Inoradopt* formidler barn fra Bulgaria, Taiwan og Ungarn, og *Verdens Barn* fra India, Sør-Korea og Thailand. Adopsjonsloven definerer deres arbeidsområde:

Med adopsjonsformidling menes handlinger og virksomhet som har til formål å skape kontakt mellom barn som kan adopteres, og personer som ønsker å adoptere. Adopsjonsformidling omfatter blant annet registrering av barn som kan adopteres, registrering eller utredning av søkere og valg av foreldre til det enkelte barn. (Adopsjonsloven, 2017, §29).

Adopsjonsorganisasjonene i Norge er i stadig dialog med myndigheter i land det adopteres fra, og formidlingstillatelse for organisasjonene er ikke noe som varer evig. For eksempel har *Adopsjonsforum* gitt barn fra Kina nye familier i Norge helt siden 1991 og frem til i dag, men de skriver selv at det er usikkert om samarbeidet kan fortsette etter 2017 (*Adopsjonsforum*, 2017, s. 18). Grunnen er at Kina opplever en økende innenlandsadopsjon. *Verdens Barn* har estimert ventetiden på adopsjon fra Kina med 10 år og økende (*Verdens Barn*, 2017c).

Barne-, ungdoms- og familiedepartementet (Bufdir) deler adopsjonsprosessen inn i ulike faser, for å fremstille prosessen noe oversiktlig. For en som ikke har kjennskap til prosessen i utgangspunktet virker fremgangsmåten noe kronglete og tidkrevende.

I første fase må adopsjonssøkere kontakte en av de tre organisasjonene som har lov av norske myndigheter til å drive adopsjonsformidling i Norge. Når de har opprettet kontakt med en organisasjon får de råd om valg av land og alder på barn, dette kalles en *formidlingsbekreftelse*. Formidlingsbekreftelsen fra en organisasjon må være på plass, samt gjennomført adopsjonsforberedende kurs, før det kan søkes om å bli godkjent av norske myndigheter som adoptant.

Bufdirs andre fase handler om å søke norske myndigheter, *Barne-, ungdoms- og familieetaten* (Bufetat), om et *forhåndssamtykke* som gjør at en godkjennes som adoptivforeldre. I Norge, som hovedsakelig er et mottakerland, så er denne søknaden starten på den formelle adopsjonsprosessen. «Et forhåndssamtykke til adopsjon innebærer at søkerne vurderes å kunne ivareta omsorgsbehovene til et utenlandsk adoptivbarn på en måte som generelt kan antas best for barnet» (NOU 2014:9, 2014, s. 12). I *Saksbehandling ved søknad om innenlands- og utenlandsadopsjon*, revidert av *Barne- og likestillingsdepartementet* (BLD) i 2016, understrekes det hva denne søknaden skal inneholde. Den skal inneholde formidlingsbekreftelsen fra en av de tre godkjente adopsjonsorganisasjonene i Norge, en lege- og egenerklæring for de som søker om adopsjon, en uttømmende politiattest og en kopi av statsborgerskapet. Ingen av disse dokumentene må være eldre enn 6 måneder. I tillegg må det legges ved søkerens fødselsattest og utskrift av siste likning med oversikt over inntekter og formue. På toppen av det hele må de som søker sammen om å få adoptere legge ved en vigselsattest, eller en partnerskapsattest. Hvis ikke ekteskapet, eller partnerskapet, har vart lenger enn 2 år må det legges ved en bostedsattest fra folkeregisteret hvor det kommer frem adressehistorikken til søkerne – denne må heller ikke være eldre enn 6 måneder (BLD, 2016, s. 33).

Dette illustrerer at det stilles en god del krav til adoptivsøkere. Formelle krav til adoptivsøkere i Norge, som forøvrig også beskrives som *veiledende*, er mange. Siden dette er veiledende krav så gjøres det unntak. Det stilles krav til alder, ikke under 25 år, og ikke over 45 år. Fra norsk side så kan både ektepar, samboerpar og enslige søke om adopsjon. «Med samboere menes i adopsjonsloven to personer som bor sammen i et stabilt og ekteskapsliknende forhold» (BLD, 2016, s. 4). Par bør ha bodd sammen i over 2 år før det søkes, og det kan være par av samme eller ulikt kjønn. Søkerne må ha god helse, da de skal være omsorgspersoner over lengre tid. Økonomien til søkerne må være trygg og stabil, og de må generelt ikke skille seg noe særlig ut sammenlignet med andre familier. Hvis det er flere barn i familien, så bør adoptivbarnet være det yngste barnet, og helst to år yngre enn de andre barna (Verdens Barn, 2017b). Med i vurderingen er også boligstandarden, bomiljø, og vandel. Dette er krav som norske myndigheter stiller, i tillegg kommer krav fra land som det adopteres fra.

Kravene fra formidlerland varierer fra land til land, det omhandler alt fra trosretning, alder, språkferdigheter og ekteskap. Til eksempel, hvis det skal adopteres fra Sør-Afrika bør ikke foreldrenes gjennomsnittsalder overstige 39 år, og de må ha vært samboere/ektefeller i minst

5 år. Hvis det skal adopteres fra Sør-Korea må søkere ha vært gift i 3 år, og thailandske myndigheter stiller krav til mindre enn 10 års aldersforskjell mellom ektefeller. Kinesiske myndigheter stiller blant annet krav til at begge adoptivforeldrene har fullført videregående skole (Verdens Barn, 2018). Colombianske myndigheter vektlegger at begge adoptivforeldrene kan gjøre seg forstått på spansk, og filippinske myndigheter krever et medlemskap i et kristent eller muslimsk trossamfunn, humanetikere godkjennes ikke (Adopsjonsforum, 2017, s. 17).

Etter at søknaden om forhåndssamtykke er blitt sendt, med alt den skal innebære, starter prosessen hvor myndighetene skal vurdere og utrede om paret kan bli godkjent som adoptanter. *Bufetat* er inndelt i fem regioner, og søknaden sendes til *Bufetats* regionskontor. Det blir da fosterhjemstjenesten i *Bufetat* som har ansvar for å utrede en *sosialrapport*, som belyser hvilke vurderinger som er blitt gjort gjennom samtaler med søkerne. Vanligvis er det snakk om tre samtaler, både hjemme hos søkerne og hos *Bufetat*. Denne prosessen tar normalt mellom tre og fire måneder (Bufdir, 2017).

Sosialrapporten skal hjelpe til med å danne et bilde av søkerne. Rapporten består av to deler, i første del så er det om å gjøre å få frem mest mulig fakta om søkerne, i andre del er det saksbehandlere som skal redegjør for hvilken konklusjon de har kommet frem til. Denne konklusjonen har to ulike scenarier: at adopsjonen anbefales, eller ikke anbefales. Selv om prosessen er omfattende og seriøs, blir rundt 95 % av de som søker godkjente, og godkjennelsen varer i 2 år (Kallevik & Jansen, 2006, s. 32). I *forhåndssamtykke* skal det gå frem hva som er godkjent: hvilken organisasjon som skal være formidler, om samtykke gjelder adopsjon av ett barn eller søsken, og hvilken alder barnet som en adopterer kan ha. Vanligvis er det snakk om barn mellom 0 og 3 år. Ved adopsjon av eldre barn må det vurderes om søkerne er kapable til å ta hånd om barn mellom 3 og 5 år. Utenlandsadopsjon av barn fra 5 år, søsken eller barn med spesielle behov, må godkjennes av *Faglig utvalg* for adopsjonssaker (Bufdir, 2017, s. 27). *Faglig utvalg* består av en lege, en psykiater og en psykolog (Inoradopt, 2017).

Etter godkjennelsen er det ny runde med innsamling av ulike dokumenter – denne gangen til senderlandet. Som beskrevet tidligere så er det ulikt hva som kreves av dokumentasjon, men ingen av dokumentene kan være datert før forhåndssamtykket er innvilget (Kallevik & Jansen,

2006, s. 33). Det er adopsjonsorganisasjonene som tar ansvar videre i adopsjonsprosessen etter at forhåndssamtykke er på plass.

Bufdirs fase tre er når adoptivforeldre står i adopsjonskø mens saksbehandlingen i adoptivlandet pågår. Ventetiden på tildeling av barn varierer alt fra 5 måneder til 5 år i land hvor adopsjonsselskapene i Norge har en aktiv adopsjonsformidling (Verdens Barn, 2017b). Et forhåndssamtykke varer i tre år, så dersom ventetiden blir lenger må det søkes om forlengelse av forhåndssamtykke.

Fase fire er når barnet er ankommet Norge. Da må det sendes melding til folkeregisteret om at barnet har flyttet fra utlandet, slik at barnet får et personnummer. Det må også søkes om registrering av adopsjon til *Bufdir* (Bufdir, 2017).

Ut av *Bufdirs* fire faser i en adopsjonsprosess ser vi at behandlingen er møysommelig og tidkrevende, og at det er mye som skal være på plass i forkant av en adopsjon. Hvert år behandles flere adopsjonssøknader, og hvert år får barn fra ulike land i verden nye foreldre i Norge. Videre i neste kapittel skal jeg blant annet presentere ytterligere informasjon om adoptivbarna – hentet ut fra statistikk om utenlandsadopsjon.

4.0 Statistikken forteller

I dette kapitlet skal jeg først beskrive hvordan utenlandsadopsjonen til Norge har variert i årene fra 1972 til 2016, slik det kommer til uttrykk i statistikken. Innledningsvis studerer jeg hvordan utenlandsadopsjoner plasserer seg i forhold til andre typer adopsjoner i Norge. Her har jeg brukt oversikt fra *SSB*. Denne oversikten viser fordelingen av de ulike adopsjonstypene fra 1972 til 2016. Videre bruker jeg tallmateriale fra *Adopsjonsforum* og undersøker utviklingen i utenlandsadopsjoner fra 1972 til 2016. Her har jeg delt tidsperioden inn i tre perioder. Deretter gransker jeg hvor adoptivbarna opprinnelig kommer fra, her finner jeg at Sør-Korea, Colombia, Kina og India er de fire største formidlerlandene til Norge. Jeg sammenligner derfor utviklingen i det totale antallet utenlandsadopsjoner til Norge med utviklingen i antallet adopsjoner til Norge fra de fire største landene. Til slutt undersøker jeg ulike statistikker hentet fra *SSB* for å se hva de kan fortelle om kjønnsfordeling og alderen til adoptivbarna.

4.1 Utenlandsadopsjoner til Norge fra 1972 til 2016

Det er ulike måter å adoptere til seg barn på i Norge. Adopsjonstypene er kategorisert etter adoptivforeldrenes forhold til barnet før adopsjon og tidligere statsborgerskap. Eksempel på adopsjonstyper er adopsjon av egne stebarn, adopsjon av barn opprinnelig fra et annet land og adopsjon av fosterbarn. I *diagram 1* under ser vi at antallet adopsjoner er delt inn i kategoriene *utenlandsadopsjoner*, *stebarnsadopsjoner*, *fosterbarnadopsjoner* og *andre adopsjoner*. Før 2006 ble adopsjoner kategorisert i *stebarnsadopsjon*, *andre adopsjoner* og *utenlandsadopsjoner*. Fra og med år 2006 er fosterbarnadopsjoner en egen kategori (*SSB*, 2017a). Dette er forklaringen på hvorfor kategorien *andre adopsjoner* flater ut i 2006 samtidig som at *fosterbarnadopsjon* går litt opp fra null.

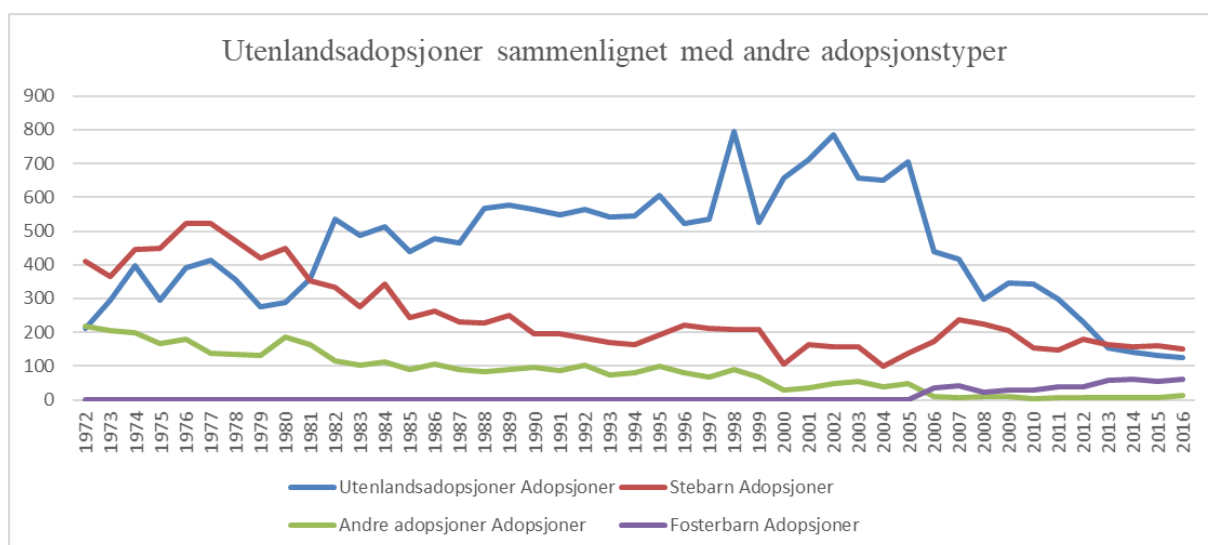

Diagram 1: Utenlandsadopsjoner sammenlignet med andre adopsjonstyper (Statistisk sentralbyrå 2007, 2017a).

Utenlandsadopsjon, sammen med stebarnadopsjon, har vært den vanligste adopsjonsformen i Norge store deler av perioden jeg har konsentrert meg om. Det var flest stebarnadopsjoner fra 1972 og frem til 1981, sammenlignet med de andre adopsjonstypene. Antallet stebarnadopsjoner har holdt seg relativt stabilt i perioden fra år 1985 til 2016. Det høyeste antallet stebarnadopsjoner på ett år var 523 barn i 1976 og det laveste antallet på ett år var 101 barn i 2004 (Statistisk sentralbyrå, 2007, 2017a).

Sammenlignet med stebarnadopsjon, er det betydelig større variasjon i antallet utenlandsadopsjoner i samme periode. Antallet utenlandsadopsjoner per år er høyere sammenlignet med de andre fra 1981 og helt frem til 2012. Det høyeste antallet utenlandsadopsjoner på ett år er 747 barn i 2002. Det laveste antallet på ett år var 126 barn i 2016 (Statistisk sentralbyrå, 2007, 2017a).

Jeg skal nå beskrive utviklingen i utenlandsadopsjonen til Norge fra 1972 til 2016, som illustreres i *diagram 2*. Jeg har delt perioden inn i tre perioder. Første periode er fra år 1972 til 1983, en periode med store variasjoner hvor antallet utenlandsadopsjoner svinger opp og ned. Periode nummer to strekker seg fra år 1984 til 2002, en periode med jevn og sterk vekst i antallet utenlandsadopsjoner. Tredje periode er fra år 2003 til 2016, en periode med et markant fall i antallet utenlandsadopsjoner.

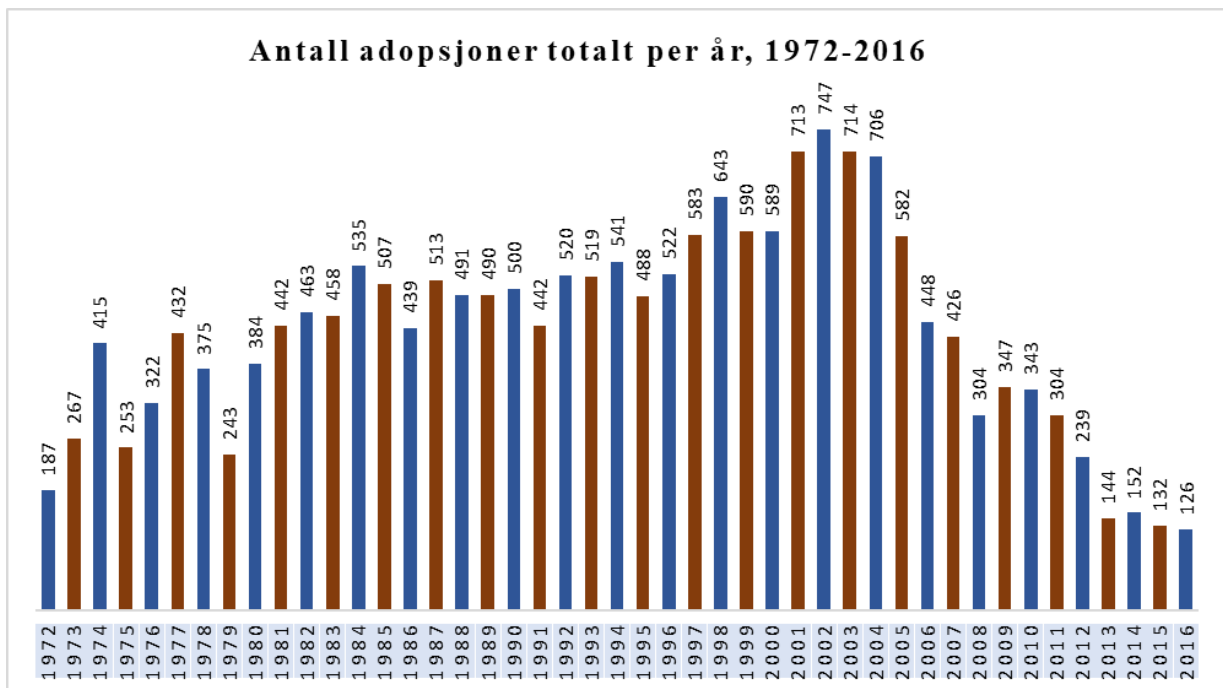

Diagram 2: Antall adopsjoner til Norge fra 1972 til 2016 (Adopsjonsforum, 2017)

4.1.1 Perioden fra 1972 til 1983, større svingninger

Denne perioden var preget av uforutsigbarhet i antallet utenlandsadopsjoner til Norge per år. Først var det en markant økning fra år 1972 til 1974. I 1972 kom 187 barn og i 1974 ble 415 barn adoptert til Norge. Antallet økte med 80 barn fra 1972 til 1973 og videre med 148 barn fra 1973 til 1974. På to år mer enn doblet antallet utenlandsadopterte barn til Norge.

I 1975 var det en nedgang i antallet sammenlignet med året før, mens antallet økte igjen i 1976 og 1977. I 1977 ble 432 barn adoptert til Norge. To år etter, i 1979 gikk antallet ned med bortimot 200 barn sammenlignet med 1977.

I 1980 var det igjen en oppgang i antallet adopsjoner sammenlignet med året før. Det kom 141 flere barn i 1980 enn i 1979. Ikke før i år 2012 vil antallet utenlandsadopsjoner igjen være lavere enn antallet i 1979. I 1980 var det en veldig økning fra 1979 i antallet barn adoptert til Norge per år. I årene fra 1981 til 1983 stabiliserer antallet seg med over 400 adopterte barn per år.

4.1.2 Perioden fra år 1984 til 2002, jevn og kraftig oppgang

Dette er perioden hvor antallet utenlandsadopsjoner steg jevnt frem mot tusenårsskiftet og avsluttet med en kraftig stigning etter år 2000. Det er også perioden hvor det samlet sett ble adoptert flest barn til Norge fra utlandet. Starten av perioden var relativt stabil, i 1984 kom 535 utenlandsadopterte barn til Norge. Det var små nedganger i utenlandsadopsjonen et par av årene, nedgangene ble etterfulgt med nesten tilsvarende økninger i antall adopsjoner årene etter.

Det laveste antallet registrerte utenlandsadopsjoner på ett år er i 1986, da kom 439 barn til Norge. Det høyeste antallet registrerte utenlandsadopsjoner i perioden var i 2002 med 747 ankomne barn. 2002 var dermed det året med flest adopsjoner i hele perioden fra år 1972 til 2016. I en fireårsperiode, fra år 2001 til 2004, var antallet utenlandsadopsjoner til Norge på over 700 i året.

4.1.3 Perioden fra år 2003 til 2016, nedgang

I denne perioden faller antallet utenlandsadopsjoner kraftig fra og med år 2005 til og med 2016. Det er kun to små oppganger: antallet steg litt i 2009 og i 2014 sammenlignet med årene før. Det som peker seg ut for perioden er det store fallet i antallet adopsjoner fra år 2005 til 2008. I 2004 kom det 706 barn, året etterpå, i 2005, var antallet sunket til 582. Dette tilsvarer 124 færre barn enn året før, og denne nedgangen fortsetter årene etterpå. I 2006 kom 448 barn til Norge, 134 færre barn enn i 2005. I 2007 kom 426 barn, mens det i 2008 kun kom 304 barn. På fire år var antallet adopterte barn fra utlandet mer enn halvert.

Fra år 2009 og frem til 2016 var det en jevnere nedgang i antallet utenlandsadopterte. I 2012 ble kun 239 barn adoptert fra utlandet til Norge, og i 2013 kom kun 144 barn til Norge gjennom internasjonal adopsjon. Dette tilsvarer en reduksjon i utenlandsadopsjoner på 40 % fra året før. I 2013 var det første gang på over 40 år, ikke siden 1972 var antallet utenlandsadopsjoner til Norge på under 200 barn. I 2016 ble det kun registrert 126 utenlandsadopsjoner til Norge. På de siste 15 årene, fra og med 2002 til og med 2016, har antallet utenlandsfødte barn adoptert til Norge sunket med ca. 83,1 %.

En grov beskrivelse av variasjonene i utenlandsadopsjonen til Norge i perioden 1972 til 2016 er at det fra 1972 til 2002 var et stigende antall adopsjoner, mens det var et nedadgående antall fra år 2003 og frem til i dag.

4.2 Adoptivbarnas opprinnelsesland

For å få oversikt over hvilke land barna som ble adoptert til Norge kom fra, og i hvilket omfang det har blitt adoptert til Norge fra de ulike landene, har jeg slått sammen antallet barn per år fra de ulike landene. Hvert land er presentert med en søyle som viser antallet barn adoptert totalt for perioden fra 1972 til 2016. *Diagram 3* viser at det er 37 land som har formidlet til Norge i perioden.

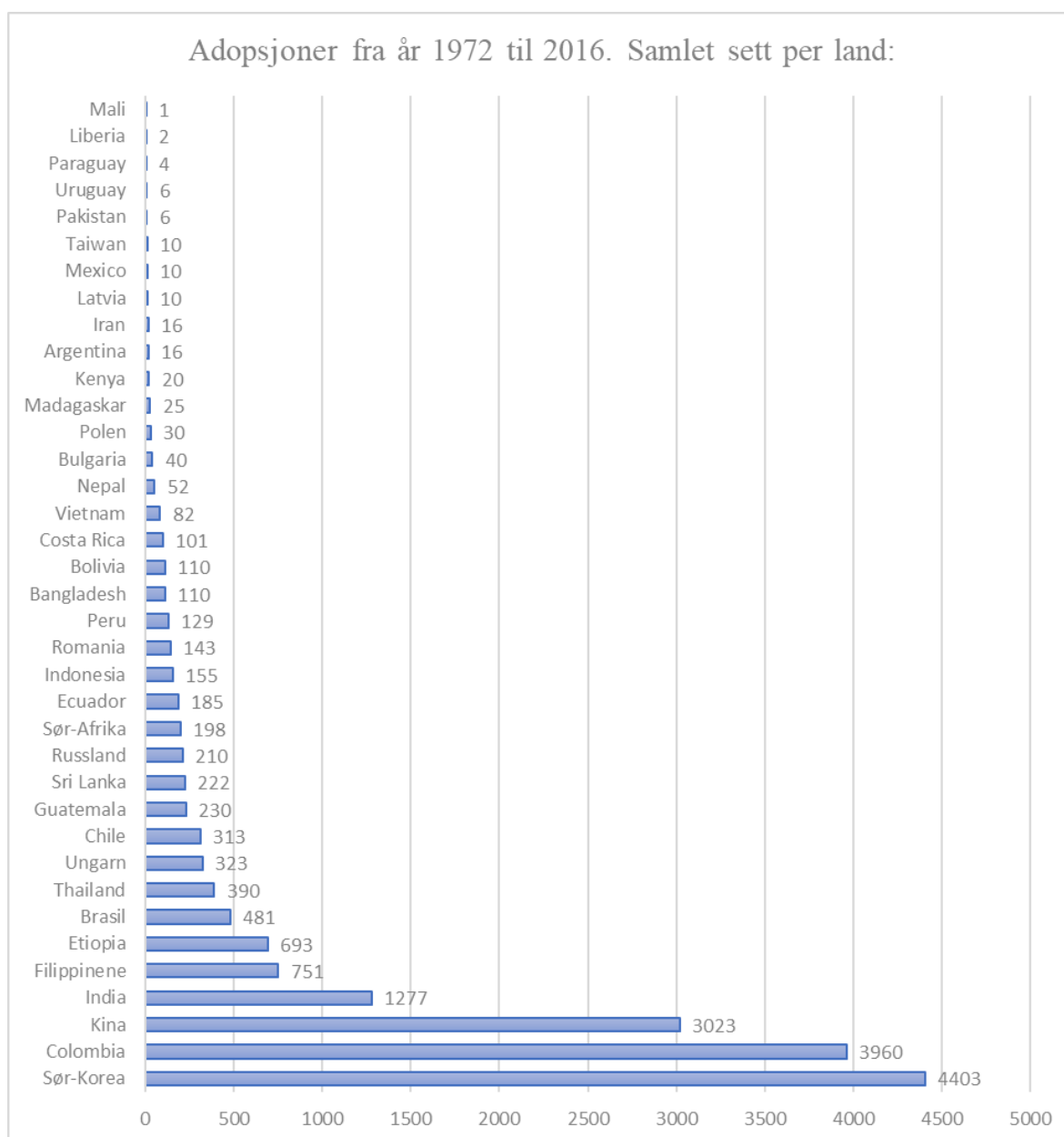

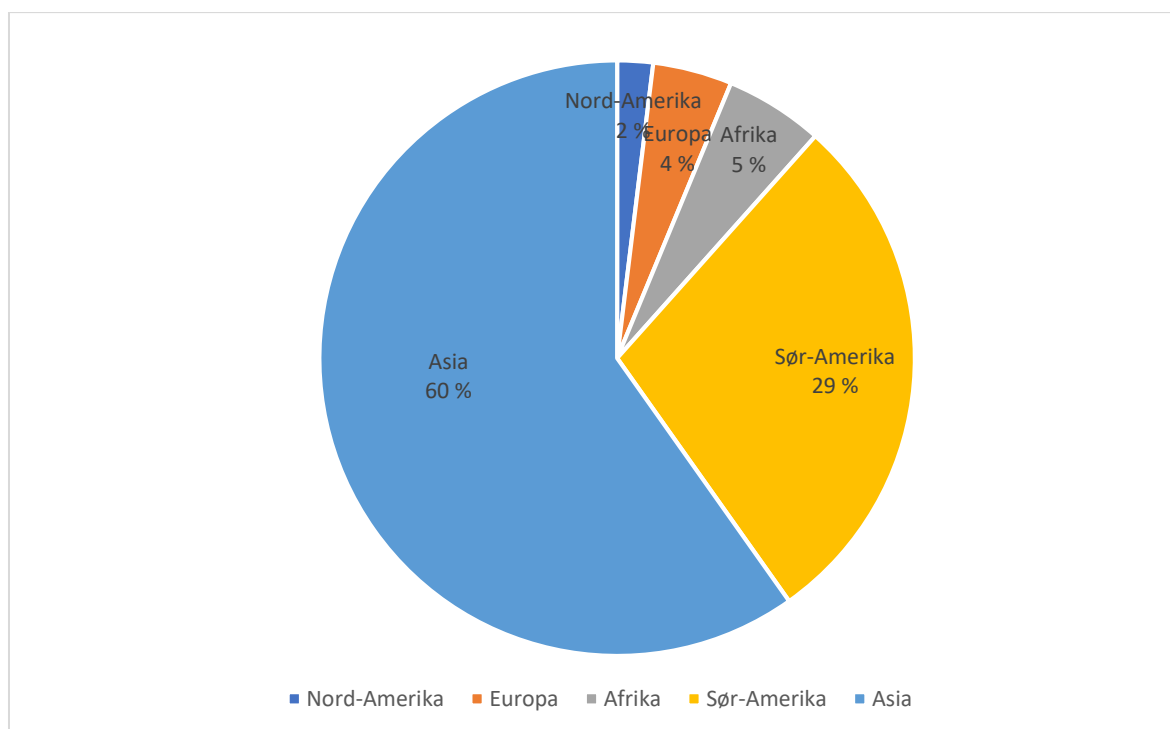
Diagram 3: Antall adoptivbarn fra de ulike landene totalt i perioden fra 1972 til 2016 (Adopsjonsforum, 2017).

Diagram 3 illustrerer at det er en god del land som bare et fåtall barn kom fra i perioden, mens andre land skiller seg kraftig ut med et høyt antall barn. Landene som mange adoptivbarn opprinnelig kom fra, og som skiller seg ut med et høyt antall adopsjoner, er henholdsvis Sør-Korea, Colombia, Kina og India.

Fra nesten halvparten av landene (43,2 %) kom det færre enn 100 barn per land totalt for hele perioden. Av disse landene kom det, eksempelvis, kun ett barn fra Mali, 2 fra Liberia, 52 fra Nepal og 82 fra Vietnam. Dette viser at selv om det var 37 adopsjonsformidlingsland i perioden, så var det et fåtall land som utgjorde hovedandelen av adopterte til Norge, og som

igjen var med å påvirke statistikken. At et fåtall formidlerland var såpass dominerende slår fast at det er mulig å studere et par land, og likevel finne tilfredsstillende svar på oppgavens problemstilling.

Diagram 4 viser fordelingen av hvilken verdensdel opprinnelseslandet til de adopterte barna ligger i:

Diagram 4: Antall adopterte fra ulike verdensdeler (Adopsjonsforum, 2017).

Diagram 4 viser tydelig at et flertall av adoptivbarn opprinnelig kom fra Asia, sammenlignet med andre verdensdeler. En andel på 60 % av totalt antall adopterte ble opprinnelig født i et asiatisk land. Landene i Asia som trakk antallet opp var spesielt Sør-Korea med 4403 adopsjoner, Kina med 3023 adopsjoner, India med 1277 og Filippinene med 751 adopterte barn til Norge. Totalt 13 land i Asia har Norge hatt formidlingssamarbeid med i løpet av perioden 1972-2016.

29 % av alle adopterte i perioden kom opprinnelig fra et land i Sør-Amerika. 5019 barn kom fra Sør-Amerika, og det er i all hovedsak Colombia som gjorde at verdensdelen var sterkt representert som adopsjonsformidler i perioden. Colombia ligger på andre plass på oversikten over totalt adopterte med 3960 adopterte barn til Norge. Det var kun Sør-Korea det ble

adoptert flere barn fra i perioden 1972-2016. Andre land i Sør-Amerika som skilte seg ut var Brasil med 481 adopsjoner, Chile med 313 og Ecuador hvor 185 barn ble adoptert fra. De sistnevnte landene var likevel små formidlerland hvis en ser helhetlig på det og sammenligner med de største formidlerlandene i perioden.

Videre utgjorde adoptivbarn opprinnelig fra Afrika, Europa og Nord-Amerika, henholdsvis 5 %, 4 % og 2 % av det totale antallet barn adoptert til Norge i min valgte tidsperiode. Fra Afrika ble 939 barn adoptert fra 6 ulike land. De fleste fra Etiopia hvor 693 barn ble adoptert fra, og Sør-Afrika hvor 198 barn opprinnelig ble født. Fra Europa, ekskludert Norge, ble totalt 756 adoptert til Norge fra 6 ulike land. Ungarn, Russland og Romania bemerket seg i *diagram 3* med henholdsvis 323, 210 og 143 adopterte barn. Andre land i Europa barn ble adoptert fra var Latvia, Polen og Bulgaria. Adoptivbarn med mellomamerikansk opprinnelse kom hovedsakelig fra Guatemala hvor 230 barn ble adoptert fra og Costa Rica med 101 utenlandsadopterte barn i perioden. Det totale antallet adopterte fra Nord-Amerika var 341, de siste 10 barna fra Nord-Amerika kom opprinnelig fra Mexico.

Den siste befolkede verdensdelen, Oseania, er ikke tatt med i oversikten fordi det ikke er noen registrerte adopsjoner til Norge i perioden.

4.2.1 Adopsjonsutviklingen i de største landene

De fire største adopsjonslandene representerer et stort antall av barna adoptert til Norge i perioden 1972-2016. Jeg skal videre sammenligne variasjonen i antallet adopterte fra de største landene med variasjonene i totalt antall adopterte. Jeg vil undersøke i hvilken grad de største landene har innvirket på antallet utenlandsadopterte til Norge fra 1972 til 2016, og dermed finne ut i hvilken grad variasjonene i de største landene har påvirket norske pars muligheter for å adoptere. Det var noe usikkerhet rundt tallene fra *Verdens Barn* i perioden fra år 1972 til 1978 i *Adopsjonsforums* statistikk. Det fremkom ikke hvilket land barna var adoptert fra, bare antallet barn som ble formidlet gjennom *Verdens Barn* hvert år. Statistikk fra *Verdens Barn* bekrefter at alle barna formidlet gjennom foreningen i perioden 1972 til 1978 opprinnelig ble født i Sør-Korea (Verdens Barn, 2017d).

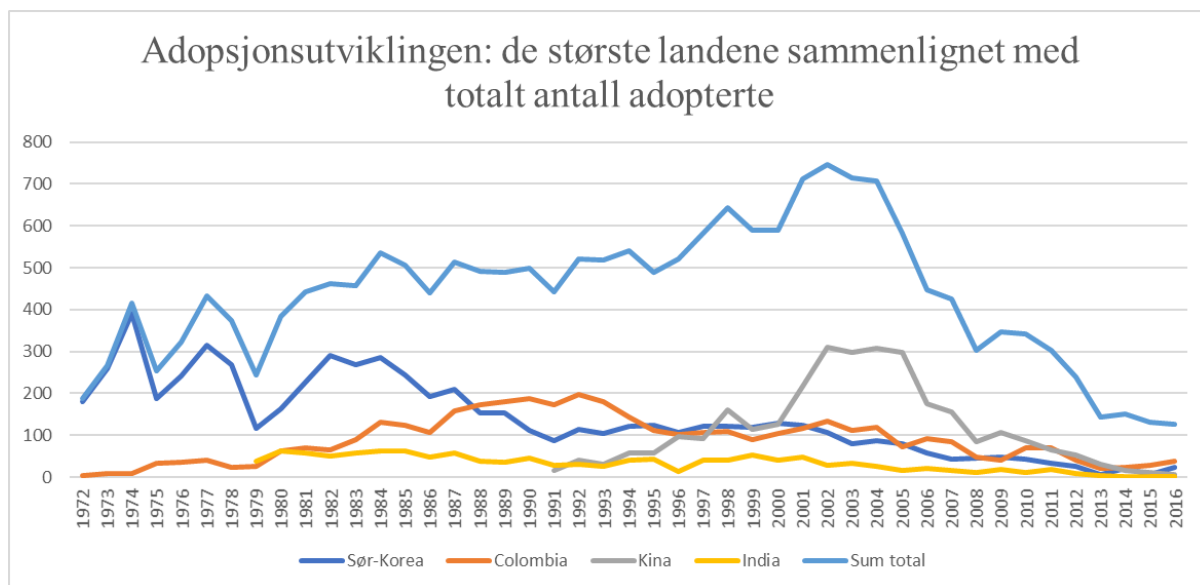

Diagram 5: Adopsjonsutviklingen i de største landene sammenlignet med totalt antall adopterte. (Adopsjonsforum, 2017).

Sør-Korea

Diagram 3 illustrerer at Sør-Korea var det landet hvor flest barn er blitt adoptert fra til Norge, med totalt 4403 adopsjoner. Diagram 5 viser at Sør-Korea i periodene fra 1972 til 1987 og fra 1995 til 1997, var det største formidlerlandet av utenlandsadopsjon til Norge. I starten av perioden var det omtrent bare adopsjon av sør-koreanske barn som utgjorde det totale antallet utenlandsadopsjoner. I store deler av samme periode utgjorde sør-koreanske barn opp mot halvparten av alle barn adoptert.

Hvis vi ser på utviklingen i antallet adopsjoner i diagram 5 ser vi at Sør-Korea i perioden fra år 1972 til 1987, har bortimot identisk kurve sammenlignet med kurven til det totale antallet adopsjoner, *sum total*. Når det er en økning i *sum total*, øker også Sør-Korea. Antallet barn adoptert fra Sør-Korea har dermed hatt stor påvirkning på variasjonen i det totale antallet adopsjoner i årene fra 1972 til 1987. Vi ser i diagram 5 at antallet adopterte fra Sør-Korea gikk litt ned fra år 1989, og stabiliserte seg i perioden 1994-2000.

Fra år 2001 var det en ytterligere jevn nedgang frem til 2016. Denne nedgangen i Sør-Korea ser vi også fra år 2003 i *sum total*.

Colombia

Diagram 3 viser at det totalt har kommet 3960 adoptivbarn fra Colombia. Colombia var dermed det landet som det ble adoptert flest barn fra, etter Sør-Korea. I en relativt kort periode, fra år 1988 til 1994, var Colombia også det største formidlerlandet.

Sør-Korea og Colombia har begge vært formidlerland hele perioden 1972-2016. *Diagram 5* illustrerer at kurven i antallet barn opprinnelig fra Colombia i perioden fra 1979 til 1989, ligner kurven i det totale antallet barn adoptert, men med noen avvik. Ingen av unntakene der *Colombia* og *sum total* avviker fra hverandre viser markante ulikhetet i perioden 1979-1989. Det er små alminnelige forskjeller hvor det totale antallet ankomne adoptivbarn til Norge minket, samtidig som det totale antallet adoptivbarn fra Colombia var stabilt eller noe økende – og omvendt.

Fra år 1990 til 1993 følger *Colombia* den totale adopsjonsutviklingen, *sum total*. Videre fra år 1993 til 1999 minket antallet barn adoptert fra Colombia jevnt, mens totalt antall barn adoptert per år steg jevnt, med et par unntak av samme karakter som over.

Fra år 2000 til 2005 øker og avtar antallet i *Colombia* identisk med kurven til *sum total*. Fra 2005 til 2006 steg antallet barn adoptert fra Colombia, mens antallet totalt gikk ned. Fra 2008 til 2009 gikk antallet adoptert fra Colombia litt ned, mens det totale antallet adoptivbarn de samme årene gikk litt opp. Videre var tendensen den samme som med antallet barn adoptert fra Sør-Korea. Antallet barn adoptert fra Colombia har vært nedadgående i årene etter 2010. Sammenlignet med *Sør-Korea* er adopsjonskurven til *Colombia* mindre lik kurven *sum total*.

Kina

Fra Kina kom det 3023 adoptivbarn totalt til Norge i perioden 1972-2016. Det gjør Kina til det tredje største formidlerlandet av adopsjonsbarn til Norge i min valgte periode, illustrert i *diagram 3*. Kina ble relativt sent i perioden et formidlerland til Norge, sammenlignet med de andre store landene. Det er ikke registrert noen adopsjoner av barn fra Kina til Norge før i 1991.

Som vi kan se ut fra *diagram 5* gikk det ikke lang tid før Kina ble den største formidleren av adoptivbarn til Norge, og ser ut til å ha vært like dominerende i perioden fra år 1998 til 2010

som Sør-Korea var i perioden fra år 1972 til 1987. I perioden fra 1991 til 2016 følger *Kina* kurven til det totale antallet barn adoptert til Norge, *sum total*, nesten uten unntak. Fra år 2000 til 2002 var det en veldig økning i antallet adopsjoner fra Kina. Fra og med 2006 var det et påfølgende stort fall i antallet, som fortsatte til og med 2016.

I en lengre periode var det adopsjon av kinesiske barn som påvirket utenlandsadopsjonen til Norge mest. Fra år 2013 til 2016 fortsatte antallet barn adoptert fra Kina å falle, mens det totale antallet barn adoptert til Norge stabiliserte seg noe. Stabiliseringen i det totale antallet fra 2013 har et lavt antall utenlandsadopterte barn per år sammenlignet med resten av min utvalgte periode, 1972-2016.

India

Fra 1972 til 2016 kom det totalt 1277 adoptivbarn til Norge fra India. Dette tilsier at landet var det fjerde største formidlerlandet til Norge i perioden. Det som skiller India fra de tre andre store formidlerlandene, er at det aldri i løpet av perioden har vært det største formidlerlandet. India skiller seg også ut ved at det har vært et stabilt formidlerland, med få større ulikheter i antallet fra år til år.

Antallet adopsjoner fra India stabiliserte seg raskt på et lavt antall barn adoptert per år. Det er ett unntak, et fall i antallet i 1996 som økte igjen allerede i 1997. Kurven til *India* skiller seg ofte ut sammenlignet med kurven til det totale antallet barn adoptert i perioden, *sum total*. Eksempler på dette er at i perioden fra 1977 til 1979 steg antallet adopsjoner fra India, mens totalt antall adopsjoner til Norge falt. Antallet fra India falt fra år 1980 til 1982, mens totalen økte. I perioden fra 1985 til 1994 følger *India* kurven til *sum total*, bare at antallet adopsjoner per år var svært lavt sammenlignet med de andre tre store formidlerlandene.

Etter 1994 fortsetter *India* å skille seg ut fra kurven til *sum total*, og det ser ikke ut som om India har påvirket det totale antallet adoptert hvert år nevneverdig. Bakgrunnen for dette er at det totale antallet barn adoptert fra India, er lavere enn alle de tre andre store landene hvert år, med to unntak. I 1979 ble det adoptert bort litt flere barn fra India sammenlignet med Colombia, og i 1991 ble det adoptert bort litt flere barn fra India enn fra Kina.

4.3 Informasjon om adoptivbarna

I dette avsnittet undersøker jeg hvilken annen informasjon om adoptivbarna som kan hentes ut fra SSBs statistikker. Jeg ser på hvordan utviklingen har vært når det kommer til adoptivbarnas alder og kjønn. Først studerer jeg aldersfordelingen i perioden fra 1972 til 2016. Jeg har her delt perioden inn i tre tidsperioder. Inndelingens utgangspunkt var periodene hvor ett av de tre største formidlerlandene dominerte antallet formidlinger. Videre studerer jeg adoptivbarnas alder ved adopsjon og hva statistikken sier om kjønnsfordelingen til adoptivbarna, formidlet til Norge, fra Sør-Korea, Kina, Colombia og India.

4.3.1 Alder

SSB har oversikt over alderen til utenlandsadopterte barn for hele perioden fra 1972 til 2016. Fra og med 2006 har SSB endret alderskategoriene, noe som gjør at statistikken blir presentert i to ulike diagram, *diagram 6* og *diagram 7*. Alderen for perioden fra 1972 til 2005 er kategorisert inn i fire aldersgrupper, *under 1 år*, *1-2 år*, *3-11 år* og *12 år eller eldre*.

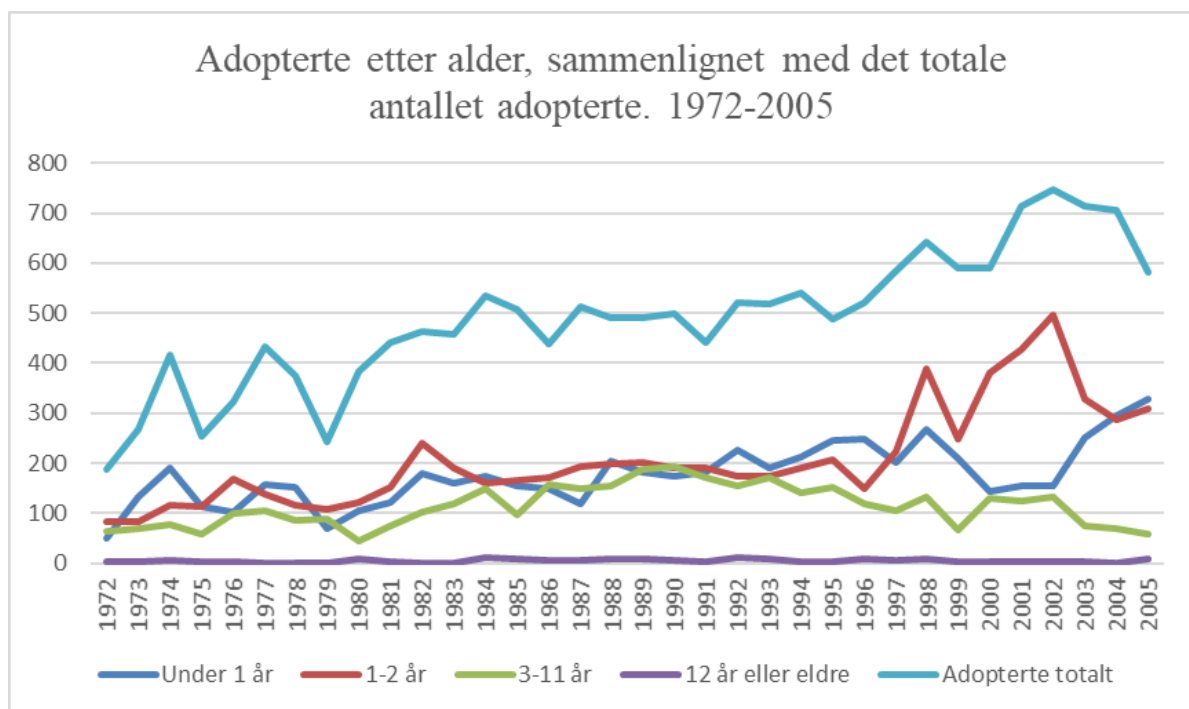

Diagram 6: Adopterte etter alder sammenlignet med det totale antallet adopsjoner 1972-2005. (Statistisk sentralbyrå, 2007).

Ut fra *diagram 6* ser vi at et stort flertall av barna var i alderen mellom 0 og 2 år, en god del var mellom 3 og 11 år, og svært få var 12 år eller eldre. På bakgrunn av at kategorien *12 år*

eller eldre gjelder svært få, og ikke kan sies å ha noen særlige endringer i kurven, velger jeg å se bort fra denne kategorien videre i dette avsnittet.

Alderen for perioden fra 2006 til 2016 er kategorisert inn i fire aldersgrupper. Aldersgruppene i diagram 7 er under 3 år, 3-4 år, 5-6 år og 7 år eller eldre.

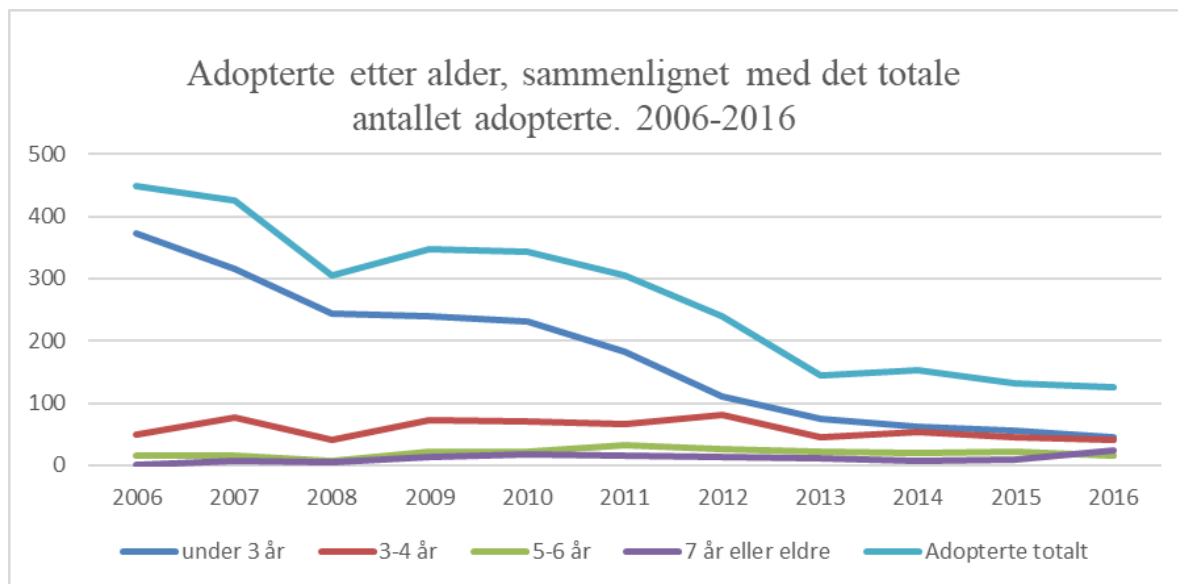

Diagram 7: Adopterte etter alder, sammenlignet med det totale antallet adopterte. 2006-2016. (Statistisk sentralbyrå, 2017b).

Sør-Korea – perioden fra år 1972 til 1987.

Det var flest barn i kategoriene *under 1 år* og *1-2 år* som ble adoptert til Norge i denne perioden. Antallet barn per år i de ulike aldersgruppene kan beskrives som variabelt i årene mellom 1972 til 1987. Fra 1972 til 1974 steg antallet utenlandsadopterte barn *under 1 år* kraftig og antallet tredoblet seg i løpet av to år. I 1974 var ca. 200 av de 415 barna i denne aldersgruppen. Denne økningen i *under 1 år* ser vi også igjen i kurven til *adopterte totalt*. Antallet i kategorien *1-2 år* økte mer jevnt fra 1972 frem til 1976.

Fra år 1979 til 1982 økte antallet barn i alderskategorien *under 1 år* og *1-2 år* betydelig. Dette er også perioden hvor barna i alderen *1-2 år* er den største gruppen. Ikke før i 1997 skal barn i aldersgruppen *1-2 år* igjen utgjøre majoriteten av de utenlandsadopterte barna. Antallet i *3-11 år* økte også fra 1980 til 1984. Disse to økningene i *1-2 år* og *3-11 år* gir utslag i *adopterte totalt*. Fra 1984 til 1987 var antallet barn fra alle kategoriene igjen noe variabelt uten at det er noen større utslag som skiller seg kraftig ut.

De fleste barna som ble adoptert til Norge i perioden fra 1972 til 1987 var mellom 0 og 2 år, mens barn i aldersgruppen 3-11 år økte fra 1980.

Colombia – perioden fra år 1988 til 1994.

Årene fra 1988 til 1994 skiller seg ut ved at barna som ble adoptert i perioden fordelte seg nokså jevnt i kategoriene *under 1 år*, *1-2 år* og *3-11 år*. Spesielt i årene fra 1988 til 1991 hvor det kom mellom 150 til 200 barn fra hver aldersgruppe (unntatt barn i kategorien *12 år eller eldre*). Perioden 1988 til 1991 var og perioden det kom flest barn i aldersgruppen *3-11 år* sammenlignet med antallet i kategorien *3-11 år* for hele perioden 1972-2016. Mot slutten av perioden hvor Colombia var det største formidlerlandet, særlig i årene 1992 og i 1994, var fordelingen mindre jevn. Antallet barn i kategorien *3-11 år* var nedadgående, mens antallet i kategoriene *under 1 år* og *1-2 år* økte.

Kina – perioden fra år 1995 til 2016.

Denne perioden skiller seg ut med at det var et stort antall barn som ble adoptert til Norge, og med at det var store forskjeller i antallet barn i de ulike alderskategoriene. Den veldige økningen i antallet var det barn i alderen *1-2 år* som utgjorde. Fra 1996 og frem til 1998 økte antallet barn i kategorien *1-2 år* kraftig, antallet falt i 1999 før det igjen økte betydelig frem til år 2002. Denne utviklingen i kurven til *1-2 år*, finner vi igjen i kurven til *adopterte totalt* samme periode. Endringen i *adopterte totalt* er likevel ikke like kraftig. Dette henger sammen med at i perioden 1998-2000 falt antallet adopterte i alderskategorien *under 1 år*. Antallet ankomne barn i aldersgruppen *under 1 år* stabiliserte seg frem til 2002, før antallet igjen doblet seg i løpet av en treårsperiode. I perioden fra 2003 til 2005 var det et veldig fall i adopsjon av barn i alderskategorien *1-2 år*, fallet påvirker også kurven til *adopterte totalt*.

Fra år 2006 ble alderskategoriene endret, og alle barn mellom 0 og 2 år er slått sammen i en aldersgruppe. Helt siden 1991 har det vært flest adopterte i alderen *under 1 år* og *1-2 år*, dermed er et stort antall adopterte barn plassert i alderskategorien *under 3 år* fra 2006. Antallet har vært nedadgående fra 2006 og helt frem til 2016. Andelen adopterte barn i alderen *3-4 år* har vært mer jevn i perioden, og det har blitt adoptert et sted mellom 40 og 80 barn i denne alderen hvert år i perioden. Fra 2014 har det kommet cirka like mange barn i

alderen 3-4 år som i alderen *under 3 år*. Barn i alderen 7 år eller eldre økte litt fra og med 2015.

4.3.2 Kjønn

Jeg har ikke funnet informasjon om kjønnsfordelingen til adoptivbarna for hele min valgte periode. SSB har to tabeller, en fra 2006 og en fra 2018, som til sammen gir en oversikt over kjønnsfordelingen fra 1998 til 2016. Denne perioden er da Kina var det desidert største formidlerlandet, og perioden da det ble adoptert flest barn i alderen mellom 0 og 2.

Statistikken til SSB tar med mange land. For å gjøre det mer oversiktlig har jeg igjen valgt å kun ta med de fire største formidlerlandene, India, Kina, Sør-Korea og Colombia, i *diagram 8*.

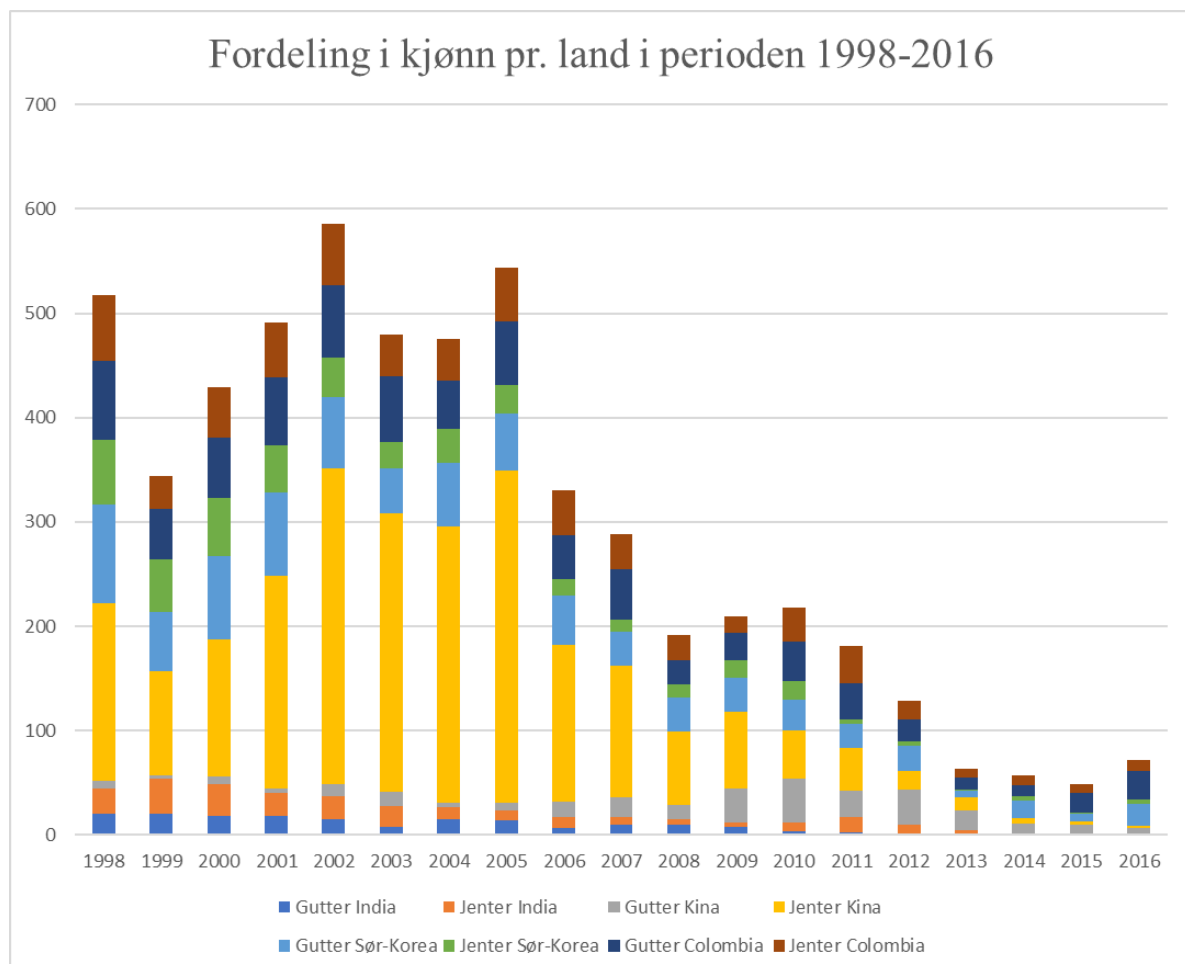
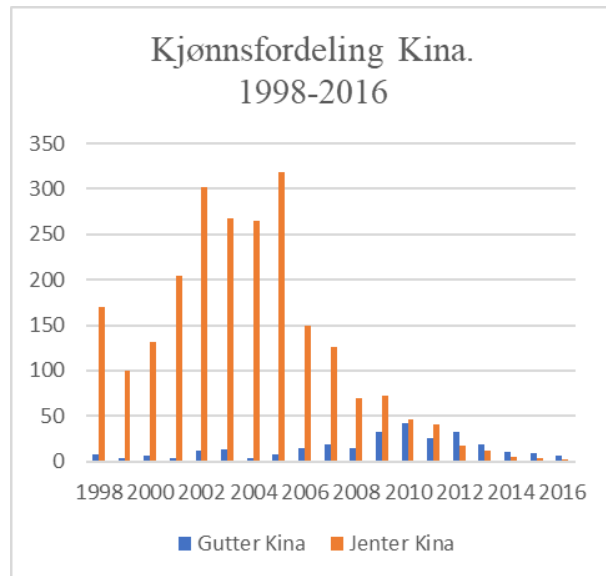

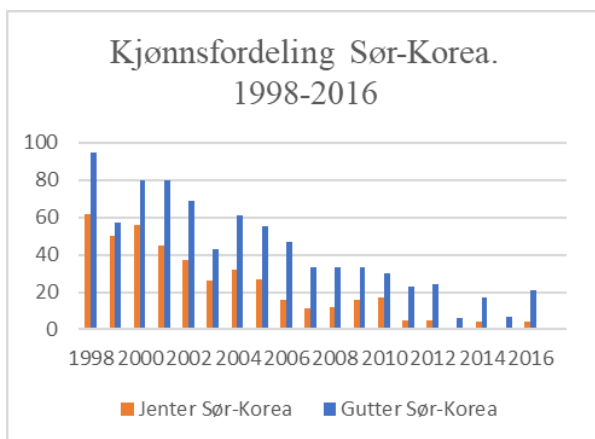
Diagram 8: Adopterte, etter kjønn og tidligere statsborgerskap (Statistisk sentralbyrå, 2006, 2018c).

Det som skiller seg betydelig ut i *Diagram 8* er det store antallet jenter som har blitt adoptert fra Kina. I perioden fra 1998 til 2009 var det overveldende mange jenter fra Kina sammenlignet med alle andre kategorier uavhengig av land og kjønn. Sammenligner vi det store antallet jenter fra Kina med gutter fra Kina, i samme perioden, var det i øyenfallende svært få gutter som ble adoptert. I årene 2003, 2004 og 2005 var over 50 % av alle barna adoptert til Norge, en jente fra Kina (Statistisk sentralbyrå, 2006, 2018c).

Andelen barn adoptert fra Kina faller fra og med år 2006. Fra 2006 til 2013 økte antallet gutter fra Kina jevnt, samtidig som antallet jenter fra Kina falt. Det skjer et skifte i 2012. Fra da av ble flere gutter enn jenter formidlet fra Kina til Norge. *Diagram 9* illustrerer hvor stor skeivfordelingen mellom kjønnene har vært, og hvordan det har jevnet seg ut de siste årene.

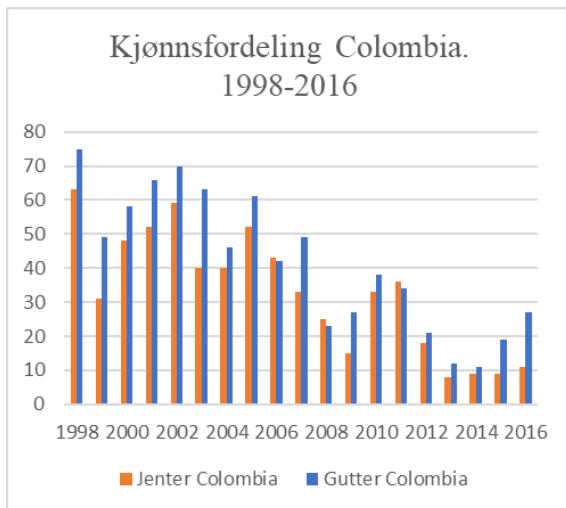

Diagram 9: Kjønnfordeling Kina 1998-2016 (Statistisk sentralbyrå, 2006, 2018c).

Diagram 10: Kjønnfordeling Sør-Korea, 1998-2016- (Statistisk sentralbyrå, 2006, 2018c)

Det andre som skiller seg betydelig ut i *diagram 8* er kjønnfordelingen til barn adoptert fra Sør-Korea. Kjønnfordelingen har vært mer jevn sammenlignet med kjønnfordelingen til barn fra Kina. Likevel har det nesten gjennomgående vært mer enn dobbelt så mange adopsjoner av gutter til Norge enn jenter. *Diagram 10* viser hvor tydelig denne skeivfordelingen har vært. Hvert eneste år har atskillig flere gutter fra Sør-Korea blitt adoptert til Norge enn jenter.

1 Diagram 11: Kjønnsfordeling Colombia, 1998-2016 (Statistisk sentralbyrå, 2006, 2018c).

Adoptivbarn fra Colombia har også oftere vært gutter enn jenter. Som vi kan se i *diagram 11* har kjønnsfordelingen fra Colombia vært mye jevnere enn kjønnsfordelingen både i adoptivbarn fra Kina og Sør-Korea. I årene 2006, 2008 og 2011, ble det adoptert flere jenter enn gutter fra Colombia til Norge.

Diagram 8 viser at det har blitt adoptert få barn fra India sammenlignet med de andre store formidlerlandene. Det er et større utslag på kjønnsfordelingen i India sammenlignet med Colombia, det har variert veldig fra år til år. Fra 1998 til 2003 ble flere jenter enn gutter adoptert til Norge fra India. I perioden fra 2004 til 2009 ble flere gutter enn jenter adoptert og fra 2010 til 2016 ble igjen flere jenter adoptert.

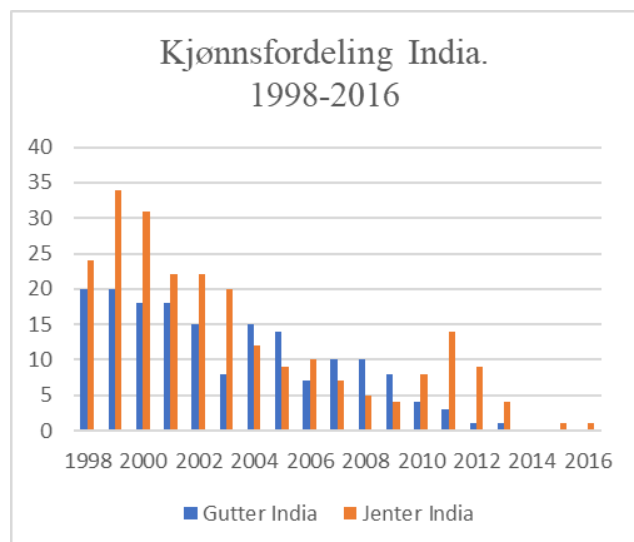

Diagram 12: Kjønnsfordeling India, 1998-2016 (Statistisk sentralbyrå, 2006, 2018c).

4.4 Statistikken fortalte

En nærmere undersøkelse av statistikken har gitt meg en bedre oversikt over utviklingen i utenlandsadopsjonen til Norge, og informasjon om og hvordan fordelingen har vært når det kommer til kjønn og alder til adoptivbarna. Jeg vil nå oppsummere mine hovedfunn i statistikken.

Antallet utenlandsadopsjoner per år har variert en god del gjennom hele perioden fra 1972 til 2016. En grov beskrivelse av variasjonen i utenlandsadopsjonen er at det fra år 1972 til 2002 var et stigende antall adopsjoner, mens det fra og med 2003 og frem til 2016 har vært et fall i antall adopterte. Denne økningen i utenlandsadopsjoner, og det kraftige fallet er interessant. På 15 år, fra og med 2002 til og med 2016, har antallet utenlandsfødte barn adoptert til Norge falt med ca. 83,1 %.

Jeg fant også ut at det totalt er 37 land som har vært formidlerland i perioden. Nesten halvparten av landene representerte svært få utenlandsadopsjoner, og har hatt liten påvirkning på utviklingen i utenlandsadopsjoner totalt sett. Hovedandelen av adoptivbarna kom fra et fåtall av land. Sør-Korea, Colombia, Kina og India har vært de fire største formidlerlandene hele perioden, og svært mange barn adoptert til Norge i perioden kom opprinnelig fra ett av disse fire landene. Det at få land er så sterkt representert som formidlerland understreker at ved å se nærmere på kun et par land, vil jeg finne gode svar på problemstillingen min.

Land fra Asia har vært sterkt representert som formidlerland, 60 % av totalt antall adopterte var opprinnelig født i Asia. En stor grunn til at verdensdelen er sterkt representert i tidsperioden 1972-2016 er det høye antallet barn som ble adoptert fra Sør-Korea og Kina. Sør-Korea var det største formidlerlandet ved oppstarten av utenlandsadopsjon, i perioden fra 1972 til 1987 og i perioden fra 1995 til 1997, mens Kina var det desidert største formidlerlandet fra 1998 og frem til og med 2010. Jeg så også at disse to landene var såpass dominerende i sine perioder, at adopsjonsutviklingen i antallet adopterte fra Sør-Korea og Kina var så og si det samme som utviklingen i det totale antallet adopterte til Norge.

29 % av alle adopterte i perioden kom opprinnelig fra et land i Sør-Amerika, dette er i all hovedsak på grunn av adopsjoner fra Colombia, det landet som det har kommet nest mest barn fra, rett etter Sør-Korea. Colombia var også det største formidlerlandet i perioden fra 1988 til 1994.

Jeg fant ut at India, som er det fjerde største formidlerlandet, har hatt endringer i antallet adopterte til Norge hvert år, men det ser ikke ut som India har påvirket utviklingen i totalt antall barn per år. Dette er mye på grunn av det lave antallet adopsjoner fra India per år. India har også vært et stabilt formidlerland over en lengre periode, men har ingen perioder hvor landet dominerte adopsjonsformidlingen til Norge.

I store deler av perioden hvor Sør-Korea var det største formidlerlandet, ble det adoptert flest barn til Norge i alderskategorien *0-2 år*. I samme periode som Colombia var det største formidlerlandet var antallet barn i aldersgruppen *3-11 år* på det høyeste. I perioden Kina var det største formidlerlandet økte antallet barn i alderskategorien *under 3 år*. Spesielt økte antallet barn i aldersgruppen *1-2 år* i perioden fra 1998 til 2003. Bare i 2002 ble ca. 500 barn fra denne aldersgruppen adoptert til Norge. Utviklingen i alderen på adoptivbarn som kom til Norge kan gjenspeile endringer i prosedyrer og forhold knyttet til adopsjonsprosessen i de enkelte formidlerland. Siden Kina og Sør-Korea dominerer statistikken er det rimelig å anta at noe av forklaringen på aldersutviklingen finnes i disse to landene.

Kjønnsfordelingen i perioden fra 1998 til 2016 viser flere skeivfordelinger, noen større enn andre. Skeivfordelingen mellom guttebarn og jentebarn fra Kina har vært veldig tydelig. Det ble adoptert bort svært mange jenter fra Kina, og de var det store flertallet av adoptivbarn uavhengig av år og land, i årene fra 2003 til 2005. Antallet guttebarn økte jevnt fra 2005 og 2012 var året hvor det ble adoptert flere gutter fra Kina enn jenter.

Skeivfordelingen blant adoptivbarn fra Sør-Korea var også oppsiktsvekkende. Fra Sør-Korea var det gjennomgående flere gutter enn jenter som ble adoptert til Norge.

Kjønnsfordelingen i Colombia og India har ikke vært like skeiv, selv om det har vært et litt høyere antall gutter adoptert til Norge enn jenter fra Colombia. Fra India varierte kjønnsfordelingen mer fra år til år.

Denne fremstillingen viser meg at de største formidlerlandene har påvirket utviklingen i antallet barn adoptert til Norge per år i stor grad. Det totale antallet adoptert hvert år har hatt tilnærmet samme kurve som de dominerende formidlerlandene, med noen få unntak. Sør-Korea hadde stor påvirkning på utviklingen i perioden fra 1972 til 1997, mens Kina gjorde seg svært gjeldende i perioden fra 1998 til 2012.

Colombia hadde en liten periode, fra 1988 til 1994, hvor det var det største formidlerlandet og hvor barna fra Colombia nok påvirket utviklingen i det totale antallet utenlandsadopsjoner til Norge. Med bakgrunn i denne kunnskapen ser jeg at det hadde vært hensiktsmessig å inkludere Colombia i oppgaven når jeg videre skal undersøke hva utviklingen i barneverlden i formidlerland, har hatt å si på norske par sine muligheter for å adoptere. Jeg

ser meg likevel nødt til å begrense oppgaven ytterligere. Et argument for at jeg velger å utelate Colombia fra oppgaven er at jeg dermed kan bruke mer av min tid på å fordype meg i mine utvalgte land: Sør-Korea og Kina. Sør-Korea og Kina var veldig dominerende i sine perioder, og utviklingen i antallet barn adopter hvert år var mer markante, sammenlignet med perioden Colombia var det største formidlerlandet. Colombia har vært et mer stabilt formidlerland over lang tid, og det er bakgrunnen for et høyt totalantall adoptivbarn fra Colombia i Norge.

I kapittel 5 og 6 skal jeg se nærmere på utviklingen i barnevelferd og familiepolitikk i Sør-Korea og Kina i perioden 1972 til 2016. Ved å studere samfunnsforhold og samfunnsendringer i form av lover, politikk, tradisjoner og kultur i disse to landene håper jeg å kunne gi et mer utfyllende bilde av komplekse årsaksforhold som påvirker muligheten for norske par til å adoptere.

5.0 Adopsjon av barn i Sør-Korea

Statistikken viste at Sør-Korea var det landet hvor flest barn har blitt adoptert fra totalt til Norge i løpet av perioden 1972-2016. Det var også det største formidlerlandet til Norge i årene fra 1972 til 1987, og 1995 til 1997. Min antakelse ut fra dette er at endringer av ulike kultur- og samfunnsforhold i Sør-Korea har hatt stor påvirkning på utviklingen i antallet barn adoptert til Norge i samme periode. Dette kom frem i forrige kapittel hvor vi så at utviklingen i adopterte barn fra Sør-Korea fulgte den samme utviklingen som kurven til det totale antallet adopterte barn til Norge omtrent hele perioden fra 1972 til 1987 (se side 43).

Jeg vil i dette kapittelet undersøke bakgrunnen for etableringen av adopsjonsorganisasjoner i Sør-Korea og hvordan sør-koreanske myndigheters holdning til utenlandsadopsjon har utviklet seg. Jeg vil også ta for meg ulike sider av sør-koreansk kultur og holdninger til adopsjon som har vært med på å påvirke forholdet mellom innenlands- og utenlandsadopsjon. Dette har videre hatt betydning for alder- og kjønnsfordeling på barna som har fått nye foreldre i utlandet.

Sør-Korea ligger på den sørlige halvdelen av koreahalvøya, mellom Kina og Japan. I 2017 var det i underkant av 51 millioner innbyggere i landet, og om lag halvparten av innbyggerne bor i landets hovedstad Seoul. Den geografiske plasseringen, mellom Kina og Japan, har preget landets historie. Frem til slutten av 1800-tallet var det Kina som var det landet med mest innflytelse over Korea, mens Japan fikk overtaket etter århundreskiftet. Etter andre verdenskrig ble landet midlertidig delt i to: Sør-Korea som ble administrert av USA og Nord-Korea som ble administrert av Sovjetunionen (FN-sambandet, 2017). Etter få år viste det seg vanskelig å gjenforene områdene, selv om en permanent oppdeling av landet ikke hadde vært intensjonen med splittelsen. Sovjetunionen og USA representerte hver sin ideologi innen politisk-økonomisk styresett. Dette utvikler seg til en langvarig ideologisk dragkamp mellom stormaktene, kjent som *Den kalde krigen* (Kjosås, 2017, s. 15). I 1950 gikk Nord-Korea til angrep på Sør-Korea, bare to år etter at stormaktene hadde trukket seg ut av landene. Koreakrigen var et faktum. Den varte fra 1950 til 1953.

Bakgrunnen for krigen var en rekke hendelser før, under og etter andre verdenskrig. Japan hadde fra før av kolonisert Korea, men da de allierte gikk seirene ut av krigen måtte Japan kapitulere og gi fra seg Korea. Da Koreakrigen brøt ut engasjerte FN seg på nytt ved å bidra

blant annet militært, for å trygge Sør-Koreas uavhengighet. Først i 1953 ble en våpenhvileavtale undertegnet (Oh, 2015, s. 21). Konsekvensene av krigen var store, selv om estimatene for tapstallene varierer en god del. Det er anslått at et sted mellom 2 og 3 millioner mennesker mistet livet som følge av krigen. Det største tapet var blant sivilbefolkningen. En regner med at rundt 1,5 millioner sivile måtte bøde med livet (Kjosås, 2017, s. 17). Da krigen ble avsluttet i 1953 var grensen mellom de to landene omtrent uendret (FN-sambandet, 2017).

Sør-Koreas politikk preges fremdeles av konflikten med nabolandet. Grensen mellom landene er av de mest overvåkede områdene i verden og det er forbudt å ha kontakt med nordkoreanere uten tillatelse fra myndighetene. Det ansente forholdet til nabolandet i nord har ikke stoppet Sør-Korea fra å utvikle seg til et moderne samfunn. Økonomisk sett har Sør-Korea hatt en positiv utvikling i nyere tid. I følge FN-sambandet (2017) er landet et foregangsland innen teknologi, skipsbygging, bilindustri og fiske.

5.1 Etablering av adopsjonsorganisasjoner i Sør-Korea

Koreakrigen regnes som begynnelsen på det som vi i dag betegner som internasjonal adopsjon, eller utenlandsadopsjon. Rett etter krigen var utenlandsadopsjonen uorganisert og uoversiktlig, og det er også knyttet stor usikkerhet rundt hvordan adopsjonene gikk til. Først etter Koreakrigen kan man snakke om internasjonale adopsjoner som et fenomen som er kommet for å bli, men som til da har vært uregulert. Selv om Sør-Korea ikke var det første landet det ble adoptert barn bort fra, så var det her den organiserte og systematiserte utenlandsadopsjonen begynte (Oh, 2015, s. 2). Det var også adopsjonspraksisen fra Sør-Korea som fikk det internasjonale samfunnet til å se behovet for en regulering av internasjonale adopsjoner. USA hadde forsøkt å etablere noe som kan ligne en fast adopsjonsordning i flere ulike land, uten at det hadde blitt en nevneverdig suksess. Da organiseringen av utenlandsadopsjon ble vellykket i Sør-Korea, er det mye takket være tømmerhuggeren, og bonden Harry Holt fra Oregon i USA og hans kone Bertha Holt.

Holt International var den aller første organisasjonen som spesialiserte seg på internasjonal adopsjon. Etter Koreakrigen var det mange barn som hadde blitt foreldreløse på grunn av krig. Det er usikkert nøyaktig hvor mange barn dette gjaldt. Professor i asiastudier ved *Boston College*, Arissa Oh (2015), påpeker at «one hundred thousand was the figure most frequently cited» (s. 22). Mange av barna var amerikansk-koreanske barn, født av koreansk mor og med

amerikansk far. Disse barna ble gjerne kalt for *GI babies* eller *UN babies*, noe som understreket at fedrene var av ikke-koreansk opphav (Oh, 2015, s. 15). Slike «blandingsbarn» ble sett på som et problem for sør-koreanske myndigheter – en holdning jeg vil komme nærmere inn på senere i dette kapitlet (se side 68). Harry Holt og Bertha Holt, etablerte et adopsjonsprogram i 1956, som gav sør-koreanske myndigheter en løsning på «problemet» (Hognestad & Steenberg, 2010).

Noen år tidligere hadde ekteparet Holt adoptert til seg 8 koreanske barn. For at ekteparets adopsjon av barna skulle foregå på lovlig vis, ble det vedtatt en særlov i den amerikanske kongressen. Holt-ekteparets adopsjoner av koreanske foreldreløse barn skapte store overskrifter verden over, og medietrykket var høyt. Det å adoptere til seg barn fra et annet land, og fortelle om det til omverdenen, fikk stor oppmerksomhet (Oh, 2015, s. 90). Gjennom sine handlinger viste ekteparet verden at det virkelige båndet i en familie består av noe annet enn bare blod. Det var et bånd av kjærlighet til barnet, og forpliktelser en gjorde seg, ovenfor sine adoptivbarn. Å adoptere til seg et barn fra en annen kultur var noe helt nytt for de fleste, og noe som det ikke var blitt satt søkelys på før. Kort tid etter at adopsjonen var gjennomført, hadde ekteparet en lang liste over andre amerikanere som også ønsket å adoptere barn fra Korea, og som ba Holt-ekteparet om hjelp (Holt International, 2018).

Selv om ekteparet hadde tatt til seg det de selv maktet av foreldreløse koreanske barn, klarte de ikke å glemme de flere tusen barna som ble igjen i Korea. På grunn av den store pågangen startet Holt-ekteparet opp *Holt Adoption Program* i 1956. Organisasjonen skulle være med å hjelpe koreanske foreldreløse barn og amerikanere som ønsket å adoptere (Hognestad & Steenberg, 2010). Koreanske myndigheter kom Holt i møte ved å revidere adopsjon og emigrasjonslovverket, og etablerte et omplasseringsbyrå i landet (Oh, 2015, s. 8).

Holt International hadde i en lengre periode monopol på adopsjonsformidling fra Sør-Korea, og er fremdeles ledende i flere land innen internasjonal adopsjon. Oppstarten av Holt-ekteparets organisasjon kan også sees som et symbol på amerikansk kristent misjonsarbeid i etterkrigstiden. Ekteparet så det som deres skjebne, og guds vilje, å finne hjem til koreabarna. Dette passet den amerikanske propagandaen i etterkrigstiden. Under den kalde krigen ønsket USA blant annet å fremstå som et liberalt land for alle mennesker, uavhengig av etnisitet, og ønsket å skape nye allianser på tvers av kontinenter. Oh (2015) skriver at kristne amerikanere adopterte til seg amerikansk-koreanske barn etter Koreakrigen «as a kind of missionary work,

a way for Americans to participate in their country's Cold War project of proving its racial liberalism and winning the allegiance of newly independent countries around the world (s. 8).

Etterhvert sank antallet amerikansk-koreanske barn i Sør-Korea, men utenlandsadopsjonen fortsatte likevel inn i 1960-årene, mye på grunn av den økonomiske og politiske ustabiliteten i landet, «[which] made international adoption an attractive and viable solution to the interlocking problems of overpopulation, poverty, and child abandonment» (Oh, 2015, s. 9). Befolkningsøkningen, fattigdommen og kostnadene rundt det å ta vare på så mange foreldreløse barn var en stor utfordring for det krigsherjede landet. Å adoptere bort foreldreløse barn til andre land, ble fra sør-koreanske myndigheters side, sett på som en løsning på opphoppingen av foreldreløse barn på barnehjem etter krigen, og som en løsning på de økte kostnadene rundt driften av alle landets barnehjem.

På slutten av 1960-tallet begynte den etablerte adopsjonspraksisen i Sør-Korea å spre seg til andre formidler- og mottakerland. Adopsjonsorganisasjoner, med *Holt International* i spissen, etablerte seg flere steder rundt om i verden. *Holt International* begynte eksempelvis å arbeide i Vietnam i 1972, i India i 1979 og i Kina i 1992 (Holt International, 2018).

Selv om sør-koreanske myndigheter la til rette for at ekteparet Holt fikk etablere en adopsjonsformidling fra Sør-Korea, hersket det en offisiell skepsis mot utenlandsadopsjon hos den politiske ledelsen i Sør-Korea helt fra starten. Professor i asiastudier, Katharine H.S. Moon (2015) hevder at «Since the establishment of the Child Placement Services office in 1954 to coordinate foreign adoption of orphans and lost children from the Korean War, nearly every administration tried to reduce international adoption» (avsnitt 5).

5.2 Sør-koreanske myndigheters vakkende holdning til utenlandsadopsjon

President Syngman Rhee etablerte barnevernet i Sør-Korea, *Child Placement Services*, allerede i år 1954. Fra og med 1954 har tilnærmet alle med makten i landet jobbet for å redusere internasjonale adopsjoner, med mer eller mindre suksess, selv om avvikling av praksisen ikke har vært et nedskrevet og uttalt mål før i 1976 (Moon, 2015). Syngman Rhee autokratiske styringstid endte i 1960 etter et studentopprør. Bare ett år etter, i 1961, tok militæret over makten med en tilnærmet diktatorisk lederstil (Hübinette, 2004).

Den første moderne adopsjonsloven i Sør-Korea kom i 1961 under militærpresidenten Park Chung Hees ledelse, *the Orphan Adoption Special Law*. Loven ble innført av myndighetene for å legge til rette for internasjonal adopsjon, som ble sett som et alternativ til dyre barnehjem (Hübinette, 2004). Loven ble etterfulgt av en handlingsplan for barnevelferd, *Child Welfare Act*. Gjennom denne resolusjonen ble det etablert et lovverk som regulerte utenlandsadopsjon av sør-koreanske barn. Lovverket satte en stopper for private adopsjoner av barn fra Sør-Korea, en praksis som hadde vært svært uoversiktlig i tiden etter Koreakrigen. I 1964 begynte den første organisasjonen, som bare var drevet av sør-koreanere, å behandle internasjonale adopsjoner. Det ble utviklet et adopsjonsprogram som gjorde adopsjonsprosessen fra Sør-Korea mer effektivt, raskere og sikrere, for å avlaste barnehjemmene.

The Orphan Adoption Special Law ble revidert i 1967 med et tillegg om at adopsjonene skulle foregå etter sør-koreansk lov, og kun gjennom organisasjoner autorisert av staten som kunne vise til et tett samarbeid med organisasjoner i mottakerland. Det ble forventet at organisasjonene som fikk mandat til å drive med adopsjonsformidling i Sør-Korea, skulle ansette profesjonelle sosialarbeidere, leger og sykepleiere for å drive barnehjemmene på en fornuftig måte. Disse endringene førte blant annet til at adoptivforeldrene ble belastet med avgifter fra organisasjoner både i Sør-Korea og fra organisasjoner i eget land (Hübinette, 2004).

I begynnelsen av 1970-årene var det blitt hele syv organisasjoner som opererte innen adopsjonsfeltet. Samtidig ble det også fremmet forslag som skulle stimulere og oppmuntre til at sør-koreanske, statlige arbeidere og tjenestemenn skulle adoptere til seg foreldreløse barn. Formålet var å øke antallet innenlandsadopsjoner. Denne kampanjen resulterte i at perioden fra 1962 til 1970 var den eneste gangen siden Koreakrigen antallet innenlandsadopsjoner i Sør-Korea overgikk antallet utenlandsadopsjoner (Hübinette, 2004).

I 1962 ble det også innført tiltak mot fattigdom og overbefolkning i Sør-Korea. Tiltakene inkluderte opplæring i bruken av prevensjon og seksualundervisning, samt økonomiske insentiver i form av skatteletter, for å redusere antallet barn per kvinne. Dette var en slags positiv befolkningspolitikk, uten at det ble innført en lov som satte begrensninger på antall fødte barn per kvinne. Abort hadde vært ulovlig siden 1953, men fra 1973 var det mulig å søke om fritak fra loven. Sterilisering ble utbredt, spesielt i tidsperioden fra 1962 til 1975 da

hele 200 000 steriliseringer er registrerte¹. Antallet barn født per kvinne sank fra 6,3 barn i 1960 til 1,6 barn i 1990, noe som kan beskrives som en suksess når det kom til myndighetenes ønske om å redusere antallet barn per kvinne. I 2003 var antall barn per kvinne sunket helt ned til 1,17 barn, som på det tidspunktet var den laveste fødselsraten i verden (Hübinette, 2004). Paradokset her er at til tross for at Sør-Korea hadde den laveste fødselsraten i verden toppet Sør-Korea listen over internasjonale adopsjoner. Kjønnfordelingen i landet var skeiv det var flere menn enn kvinner, og tendensen var at en giftet seg sent i livet, samtidig som antallet skilsmisser økte kraftig.

Siden Koreakrigen har Sør-Korea kommet med flere ulike planer og strategier for å nå målet om utfasing av internasjonale adopsjoner. Avviklingsstrategiene av internasjonal adopsjon har ikke inkludert barn med spesielle behov, eller barn med blandet etnisk opphav – barn med foreldre av ulik etnisitet. Første gang det ble vedtatt at landet skulle forsøke å avvikle utenlandsadopsjonen, var da president Park Chung Hee innførte *Special Adoption Law and the Five Year Plan for Adoption and Foster Care* i 1976. Målet var å redusere antallet adopsjoner med 1000 per år og nå en utfasing i 1981. Dette forsøket var tidvis vellykket. Antallet adopterte til Norge fra Sør-Korea falt kraftig i årene etter 1977 og frem mot 1979 (se side 43).

I 1979 blir imidlertid presidenten i Sør-Korea, Park Chung Hee, drept. Etterfølgeren, Chun Doo Hwan, også med røtter fra militæret, valgte å skrinlegge målet for utfasing som ble planlagt i 1976. «It outlined a new approach to international adoption, integrating adoption into the so-called non-governmental foreign policy to expand the emigration program and develop friendship ties with Western allies» (Hübinette, 2004, avsnitt 38). En antakelse er at Norge var ett av de vestlig allierte landene Sør-Korea kunne knytte nærmere til seg ved å inngå et tettere samarbeid. Konsekvensene for skrinleggingen var at utenlandsadopsjonen økte dramatisk, og gjorde at 1980-tallet var det tiåret med det høyeste tallet internasjonale adopsjoner fra Sør-Korea. Hele 66 511 barn ble adoptert bort til utenlandske foreldre i løpet av 1980-årene. I årene fra 1984 til 1988 ble mellom 6500 og 9000 barn adoptert ut av Sør-Korea hvert år (Hübinette, 2004).

---

¹ Det fremgår ikke i Tobias Hübinettes artikkel om antallet representerer steriliseringer totalt for begge kjønn, eller om det kun var kvinner, eller kun menn.

På 80-tallet var toppårene for antall utenlandsadopsjoner fra Sør-Korea perioden 1980-1984, men siden 1985 har antallet barn adoptert ut av landet falt relativt stabilt.

President Chun ble tvunget til å gå av i 1987, og dette markerte slutten på 26 år med militærstyre i landet. Antallet utenlandsadopsjoner fra Sør-Korea gjør et stup etter 1987. Dette er mye på grunn av tiltak gjort av sør-koreanske myndigheter for å igjen, begrense antallet barn som blir adoptert bort fra landet (Oh, 2015, s. 3). I 1988 arrangerte Sør-Korea sommer-OL og hele verdens øyner var rettet mot landet. Sør-Korea hadde på imponerende vis klart å reise seg fra ruinene etter Koreakrigen og utvikle seg til et moderne industriland på bare 35 år. Mediedekningen under de olympiske lekene var stor, og det ble skrevet, og fortalt, om landets fargerike historie, framgang og suksess. Men det ble også satt søkelys på det media mente var negative, og kritikkverdige, sider ved landet og den sør-koreanske kulturen. For sør-koreanerne var det aller mest ydmykende når landet ble beskrevet som et babyeksporterende land (Oh, 2015, s. 176).

Både før, og under de olympiske lekene ble det gitt ut flere artikler som satte søkelyset på adopsjon av sør-koreanske barn. *The New York Times* publiserte blant annet «Babies for Export: And Now the Painful Question» og «The Seoul Olympics; U.S. Olympic Reporting Hits a Raw Korean Nerve». I sistnevnte artikkel var det tatt med et sitat fra en ledende sør-koreansk avis, hvor det kommer til uttrykk hvor skuffet sør-koreanerne er over at amerikansk presse fokuserer på ikke-sportslige temaer under sommer-OL. Pressen hadde blant annet skrevet med et kritisk blikk på klesindustrien, prostitusjon og adopsjon av koreanske barn. «American press has to know that this kind of distorted reporting is hurting the dignity of Korean people who have been preparing for the Olympics for seven years and is fanning anti-American sentiment» (Chira, 1988b, avsnitt 10).

Til tross for at det var ydmykende å bli beskrevet som et babyeksporterende land, var det likevel en del sannhet i påstanden (Oh, 2015, s. 176). På 1980-tallet hadde internasjonal adopsjon blitt en betydelig industri i Sør-Korea. Oh (2015) påpeker også at utenlandsadopsjonen hadde blitt en «permanent feature of Korean child welfare policy under the military dictatorship of General Park Chung Hee (1961-1979)» (Oh, 2015, s. 176). Internasjonal adopsjon hadde fått en permanent funksjon i sør-koreansk barnevernpolitikk, og var forankret som løsningen på problemet landet hadde med så altfor mange foreldreløse barn.

I 1989 omdefinerte Sør-Korea hva som menes med internasjonale adopsjoner, og innskrenket hvilke barn som kunne adopteres bort fra landet. Fra da av skulle utenlandsadopsjon være et alternativ *kun* for de barna hvor det var biologisk mor som personlig hadde overlevert barnet til ett av adopsjonsbyråene i Sør-Korea. Barn som ble forlatt, eller ble foreldreløse på andre måter, kunne ikke lenger adopteres ut av landet. Samme året ble det også innført skatteinsentiver for å øke innenlandsadopsjonen, og tidspunktet for utfasing ble satt til 1996.

Konsekvensene av lovendringen i 1989 ble at svært få av Sør-Koreas foreldreløse barn kunne adopteres ut av landet, siden det nå kun gjaldt barn som ble overgitt til et adopsjonsbyrå av biologisk mor. Samme året, i 1989, ble også FNs *barnekonvensjon* vedtatt. Konvensjonen spesifiserer at myndigheter i opprinnelsesland skal samle inn all nødvendig informasjon om barnets situasjon av berørte personer, og om nødvendig, få samtykke for å gjennomføre adopsjonen (se side 25). Sammenfallet i tid mellom FNs arbeid for å trygge foreldreløse barns rettigheter og innstramming i adopsjonspraksisen i Sør-Korea kan være tilfeldig, men vi må anta at bevegelsene internasjonalt mot en strengere kontroll også har nådd frem til Sør-Korea, som på den tiden var det største formidlerlandet av barn til den vestlige verden.

I 1994 ble det innført et årlig kvotesystem på antallet barn adoptert ut av Sør-Korea, samtidig som det ble satt et enda større fokus på innenlandsadopsjon. I 2007 kom *The 2007 Adoption Plan*, og det ble lagt til betydelige økonomiske fordeler for sør-koreanske adoptanter for å øke innenlandsadopsjonen. Kravene til sør-koreanske adoptivforeldre ble redusert, de økte den økonomiske støtten til enslige mødre og adoptivforeldre, de økte skatteintensivene og satte søkelyset på kjendiser og andre anerkjente sør-koreanere som valgte å adoptere til seg et barn. Håpet var at dette kunne føre til en holdningsendring hos sør-koreanerne (Davenport, 2011). Fra og med 2007 ble det også innført karantene på barna, noe som betyr at de ikke kan frigis for adopsjon utenlands før det har gått fem måneder. Karantenetiden blir brukt til å prøve å få tak i innenlandske adoptivforeldre (McGinnis, 2007).

I 2011 blir adopsjonslovverket i Sør-Korea revidert enda en gang. I denne er det gjort flere tiltak for å sikre rettighetene til biologisk mor og sør-koreanske barn som blir adoptert bort. Til eksempel har biologisk mor syv dagers angrerett på beslutningen om å gi fra seg barnet, og det er satt inn flere tiltak for å oppmuntre biologisk mor til å beholde barnet fremfor å velge adopsjon. Voksne adoptivbarn skal dessuten ha rett til å få se sin informasjon og detaljer fra adopsjonen. Samtidig fortsetter arbeidet med å få til en oppgang i

innenlandsadopsjonen. Nytt med loven i 2011 er at det ikke er spesifisert et endelig tidspunkt for utfasing av utenlandsadopsjon. Det ser ut som om dette skal nås ved å redusere den årlige kvoten for utenlandsadopsjoner hvert år, og at det dermed til slutt avvikles av seg selv (Davenport, 2011).

De ulike tiltakene opp gjennom årene har ført til at utenlandsadopsjonen har gått ned, men helt siden omdefineringen av hvem som kan adopteres bort til utlandet i 1989, har antallet foreldreløse barn som ikke kan adopteres bort enten økt, eller vært stabilt. «Government statistics show that of 8590 abandoned babies and children in need of care last year [2010], only 1462 were adopted domestically while 1013 were taken home by foreigners» (Tae-hoon, 2011, avsnitt 8). Dette viser at bare i 2010 var det 6115 barn i Sør-Korea som ikke kvalifiserte til adopsjon og ble værende på barnehjemsinstitusjoner.

Davenport (2011) forklarer at det finnes fire ulike skjebner for foreldreløse barn i Sør-Korea. I 2010 ble 17 % adoptert innenlands, 12 % ble adoptert til utlandet, 25 % havnet i fosterfamilie og hele 46 % blir tatt vare på av store velferdsinstitusjoner for barn. Tallene Davenport presenterer sier meg at det fortsatt er mange foreldreløse barn i Sør-Korea. Utviklingen går mot at færre barn blir adoptert ut av landet. Innenlandsadopsjonen har ikke erstattet utenlandsadopsjonen, og resultatet er at det er flere barn som vokser opp i fosterhjem, eller på barnehjem. Moon (2015) mener at de mange forsøkene sørkoreanske myndigheter har hatt, på å stanse utenlandsadopsjonen, har vært basert på følelsen av at nasjonen ble ydmyket av prosessen og at landet tapte ansikt og stolthet. Motivasjonen bak tiltakene handlet, ifølge Moon, ingenting om hva som var til det beste for barnet.

5.2.1 Hvordan lovendringene påvirket utenlandsadopsjonen Fra Sør-Korea til Norge

Jeg skal her se på hvordan sør-koreanske myndigheters vakkende holdning har påvirket utviklingen i utenlandsadopsjonen til Norge, og dermed også mulighetene norske par har hatt for å adoptere. Park Chung Hees avviklingsplan fra 1976 innskrenket på samme tid mulighetene for norske par til å adoptere. Antallet utenlandsadopterte til Norge faller kraftig fra 1976 til 1979 (se side 43). Da president Chun Doo Hwan i 1979 skrinla den avdøde president Park Chung Hees plan for å avvikle utenlandsadopsjonen på fem år, økte antallet utenlandsadopsjoner fra Sør-Korea betraktelig. Dette påvirket adopsjonen av sør-koreanske barn til Norge, som vi kan se i *diagram 5* i forrige kapittel (se side 43). Fra 1979 til 1982 var

det en kraftig økning i antallet barn adoptert fra Sør-Korea til Norge, og antallet barn fra Sør-Korea per år var høyt.

President Chun Doo Hwan ble tvunget til å gå av, og i 1989 omdefinerte Sør-Korea hva som menes med internasjonale adopsjoner. Denne nedgangen i antallet adopsjoner i 1989, fra Sør-Korea til Norge, ser vi også i *diagram 5*. Ut ifra dette mener jeg at innstrammingene som ble gjennomført etter avsetningen av president Chun Doo Hwan, kan sies å ha hatt påvirkning på utviklingen i utenlandsadopsjonen i Norge, og dermed en påvirkning på norske pars mulighet for å adoptere. Likevel kommer det ikke like tydelig frem når man ser på utenlandsadopsjoner totalt til Norge i samme periode, mye fordi idet antallet barn fra Sør-Korea minker på grunn av innstrammingene, går antallet barn adoptert fra Colombia opp (se side 44).

Da jeg undersøkte utviklingen i utenlandsadopsjonen til Norge fant jeg ut at antallet barn fra Sør-Korea til Norge stabiliserte seg fra og med 1994 til og med 2000. Fra 2001 minket antallet for hvert år, uten noen store utslag. Jeg mener at det er rimelig å anta at denne stabiliteten i antallet frem til år 2000, etterfulgt av et gradvis fall i antallet hvert år, kan knyttes opp mot kvotesystemet for adopsjon som sør-koreanske myndigheter innførte fra år 1994.

Revideringen av adopsjonslovverket i 2007 og 2011 påvirket også mulighetene til norske par for å adoptere. Revideringen skulle stramme inn utenlandsadopsjonen enda mer, sikre rettighetene til biologisk mor og øke antallet nasjonale adopsjoner. Strategien må sies å være delvis vellykket da jeg observerte at det i 2010 var en ytterligere jevn nedgang i antallet barn adoptert fra Sør-Korea til Norge (se side 42).

Så langt har jeg funnet svar på hvorfor Sør-Korea startet med utenlandsadopsjon, og hvorfor det raskt ble etablert som den største adopsjonsformidlende aktøren. Etter Koreakrigen ble det vist vilje fra sør-koreanske myndigheters side om å få på plass en effektiv organisering av utenlandsadopsjon av sør-koreanske barn. Landet var i ruiner etter krigen, og mange barn var blitt foreldreløse. Mange av barna hadde et blandet etnisk opphav, noe vi skal se har en sammenheng med sør-koreanske holdninger til barn av foreldre fra ulike kulturer. Å snu de negative holdningene sør-koreanerne hadde til disse barna ville vært tidkrevende, dermed ble internasjonal adopsjon en løsning på problemet.

Vi har også sett at reguleringen av utenlandsadopsjon i Sør-Korea har hatt stor innvirkning på utenlandsadopsjonen til Norge. Et eksempel på dette var skrinleggingen av planen for utfasing i 1979, som gjorde at utenlandsadopsjoner fra Sør-Korea til Norge økte mulighetene norske par hadde til å adoptere i perioden fra 1979 til 1987. Innstramminger for å avvikle utenlandsadopsjon fra Sør-Korea på slutten av 1980-tallet og frem til i dag, har vært vellykket. Dette er resultat av en bevisst politikk som handler om at et moderne industriland i vekst ønsker å ta hånd om sine egne velferdsutfordringer uten hjelp og innblanding fra utenlandske aktører. Videre skal jeg belyse ulike sider av den sør-koreanske kulturen og holdninger til adopsjon, som gir svar på hvorfor det har vært vanskelig for myndighetene i Sør-Korea å få sør-koreanere til å adoptere.

5.3 Sør-koreansk kultur og holdninger til adopsjon

Selv om statistikken viser at sør-koreanske styresmakter har klart å redusere omfanget av utenlandsadopsjoner til et minimum, så har dette hatt en høy pris. Kulturelle forhold gjør nemlig at sør-koreanere vegrer seg mot å adoptere til seg barn, og det har ført til opphoping av barn på institusjoner. Dette henger sammen med holdninger til familie, slekt og kjønn. Disse holdningene påvirker også i hvilken grad styresmaktene i Sør-Korea har lyktes med politikken sin. Vi så i kapittel 4 at statistikken over adopterte fra Sør-Korea til Norge viser en sterk overvekt av adopterte gutter sammenlignet med jenter (se side 49). Som vi skal se videre i dette kapitlet handler det også om kulturelle verdier og holdninger. Jeg vil se på hvordan holdningen har vært til ugifte kvinner, og til barn med foreldre fra ulike kulturer. Til slutt diskuterer jeg hvordan synet på kjønnsrollene i Sør-Korea har vært med å påvirke adopsjonspolitikken.

5.3.1 Stigmatisering av ugifte mødre

I 1988 satte internasjonal presse fokus på utenlandsadopsjon i Sør-Korea. En artikkel som var med på å rette søkelyset mot adopsjonspraksisen i landet ble publisert av *The Progressive*. *The Progressive* er et liberalistisk og progressivt månedlig amerikansk magasin som har blitt utgitt en gang i måneden siden 1909. Artikkelen, skrevet av Matthew Rothschild (1988), vekket oppsikt med overskriften «Babies for sale. South Koreans make them, Americans buy them». Artikkelen handler om et hjem for gravide og ugifte kvinner, *Ae Ran Won* der de vordende mødre skulle bo frem til de hadde født sine barn. På en usminket måte beskrives

hjemmet i markedsøkonomiske termer, de tjener penger på eksport av babyer ut av landet. I undersøkelser foretatt av *Ae Ran Won* kom det frem at i starten av oppholdet svarte 90 % av mødrene, at de gjerne ville beholde barnet selv. Etter rådgiving fra hjemmet endte det med at kun 10 % av kvinnene valgte å beholde barnet. Direktøren for *Ae Ran Won*, Kim Young Sook, forklarte at rådgivningen gikk ut på å fortelle mødrene at det ikke var klokt å beholde et barn uten dets biologiske far (Rothschild, 1988). Myndighetene og adopsjonsbyråene i Sør-Korea, beskyldes av forfatteren, Rothschild, for å bry seg mer om profitt enn barnas beste. Ved å opprettholde utenlandsadopsjonen tjente de for det første penger på formidlerorganisasjonene i mottakerland. For det andre sparte de penger som skulle gått til å ta vare på barna, og for det tredje, var det et virkemiddel for å holde befolkningsveksten stabil. Hva er det med den sør-koreanske kulturen, samfunnet, holdningen, som gjør at enslige mødre i 1988 blir rådet til å gi fra seg sitt eget barn, fremfor å ta vare på det selv, spurte Rothschild.

Hübinette (2004) påpeker at «it is estimated that between 80-90 percent of all children in the country [South Korea] born out-of-wedlock end up for adoption» (avsnitt 44). Til sammenligning blir 1 % av barna født av en ugift mor plassert bort for adopsjon i USA (Davenport, 2011). Ut ifra disse tallene er det rimelig å anta at alenemødre i USA og andre vestlige land er blitt tilbudt en helt annen tilrettelegging fra myndighetenes side, enn hva enslige mødre i Sør-Korea har fått tilbud om. Hvis vi ser på tallene kun for år 2007 så valgte 96 % av gravide ugifte kvinner å ta abort, og av de resterende 4 % som valgte å føde barnet, valgte 70 % å adoptere det bort (Oh, 2015). Når gjennomsnittet har ligget på at 80-90 % av ugifte mødre valgte å adoptere barnet bort, og tallene viser at 70 % av ugifte mødre i 2007 valgte å beholde barnet, er det å anta at *The 2007 Adoption Plan* hadde en virkning på antallet mødre som valgte å beholde barnet.

Så sent som i 2015 var det store mangler i den sosiale, økonomiske og juridiske støtten til enslige mødre i Sør-Korea (Oh, 2015, s. 199). Manglende velferdsordninger for enslige mødre er også med på å gjøre det vanskelig å beholde, og oppdra, barnet selv. De fleste ugifte mødrene kommer fra middelklasse familier, hvor holdningen er at graviditeten har negative konsekvenser, ikke bare for kvinnen, men også for statusen til kvinnens øvrige familie, skriver journalist og Seoulkorrespondent for det amerikanske nyhetsbyrået *NPR*, Elise Hu (2015). Enslige mødre blir veldig ofte utstøtt fra familien og sett på som familiens «sorte får». Det er grunn til å tro at slike holdninger i samfunnet gjør det vanskeligere for ugifte gravide

kvinner å beholde barnet. Det at det ikke er sosialt akseptert i alle samfunnslag å være enslig kvinnelig forsørger, bidrar til at kvinner velger adopsjon til det beste for seg selv og barnet.

Gravide kvinner har svært få støtteordninger utenom slike hjem som beskrevet ovenfor. De fleste av disse fødehjemmene, som *Ae Ran Won*, ble drevet av internasjonale adopsjonsselskaper. Hjemmene viste seg å være meget effektive når det kom til at mødre valgte å gi fra seg barna. Fra og med år 2015 fikk ikke adopsjonsselskaper lenger lov til å drive denne typen hjem (Oh, 2015, s. 199). Spørsmålet nå, etter forbudet mot å tilby kvinner plass på fødehjem, er hvordan Sør-Korea ønsker at ugifte gravide skal bli møtt i fremtiden, og om de vil legge tilstrekkelig til rette for at mødre skal kunne ta seg av barnet på egenhånd.

5.3.2 Innenlandsadopsjon i Sør-Korea

I 2010 ble 17 % av foreldreløse barn adoptert av sør-koreanere, mens hele 46 % endte opp på barnehjem. Forsker og forfatter innen temaet internasjonal adopsjon, Dawn Davenport (2011), peker på at en tradisjonell sør-koreansk kultur har mye av skylden for motstanden i befolkningen mot adopsjonen. «Increasing domestic adoptions has been at the heart of every plan to reduce foreign adoptions, but the Korean culture, with its Confucian emphasis on familial blood lines, has historically been resistant» (Davenport, 2011, avsnitt 6). I alle planene som er blitt lagt frem, særlig siden 2007, er det blitt satt i gang betydelige tiltak for å øke innenlandsadopsjonen i landet. Til tross for tiltakene har antallet innenlandsadopsjoner per år vært relativt stabilt, mens det er utenlandsadopsjonen som er blitt kraftig redusert. Fra og med år 2007 har det vært flere innenlandsadopsjoner sammenlignet med utenlandsadopsjoner, dette på grunn av nedgangen i utenlandsadopsjon og ikke på grunn av en vesentlig oppgang i innenlandsadopsjon.

I en undersøkelse foretatt av *The Korea Institute for Health and Social Affairs* i 2011, blir argumenter for hvorfor koreanere selv ikke ønsker å adoptere presentert. Hovedgrunnen som oppgis er at det ville vært vanskelig å elske et barn som ikke er deres eget. Begrunnelse nummer to er at informantene mener en familie først og fremst baseres på sterke blodsband. Det oppgis også finansielle utfordringer som grunn til å ikke adoptere, samt en generell fordom mot å adoptere (Davenport, 2011). I undersøkelsen kommer kulturelle holdninger tydelig frem. Det at en hovedgrunn til å velge bort adopsjon er at man ikke kommer til å elske et barn som ikke er ens eget blod, og at det opplyses om en generell skepsis mot

adopsjonspraksisen – er et godt bilde på disse kulturelle holdningene. Dermed er det veldig få foreldreløse sør-koreanske barn som blir adoptert av sør-koreanere. Sør-koreanere som likevel velger å bli adoptivforeldre har meget spesifikke preferanser når det kommer til adoptivbarnet. 95 % av barna er under 3 måneder når de blir adoptert bort innenlands, barna skal være friske og ikke ha noen form for spesielle behov og aller helst være en jentebaby (Davenport, 2011). Kun 5 % av barna som blir adoptert innenlands i Sør-Korea er eldre enn 3 måneder.

Å velge å adoptere til seg et barn i Sør-Korea har lenge vært stigmatisert, mye på grunn av usikkerheten rundt blodlinjen til barnet. Av de som velger å adoptere, er det ikke uvanlig å lyve om opphavet til adoptivbarnet, fremfor å fortelle at det er adoptert (Onishi, 2008). *The New York Times* satte søkelyset på dette i artikkelen «Korea Aims to End Stigma of Adoption and Stop ‘Exporting Babies’» fra 2008, skrevet av journalist Norimitsu Onishi. Artikkelen forteller blant annet om et ektepar som fortalte sine eldre foreldre at adoptivdatteren var et resultat av utroskap fra mannens side, fremfor å fortelle sannheten – at datteren var adoptert. Besteforeldrene døde med den tro at sønnen hadde vært utro mot sin kone (Onishi, 2008). Et annet ektepar, der mannen viste seg å være steril, iscenesatte en graviditet for konen. De fikk spesiallagde graviditetsklær og puter som konen skulle gå med i 9 måneder, anbefalt av parets adopsjonsselskap – alt for å skjule at barnet egentlig var adoptert.

At noen sør-koreanske par velger tunge, livslange omveier til adopsjon gir et godt bilde på hvor betydelig skepsisen mot adopsjonspraksisen er i det sør-koreanske samfunnet. Det å lyve om utroskap eller graviditet anses av noen å være til det beste for barnet, seg selv, og resten av familien.

5.3.3 «Blodkultur»

I undersøkelsen foretatt av *The Korea Institute for Health and Social Affairs* i 2011 ble det oppgitt at manglende blodsband var en av hovedgrunnene til at sør-koreanere vegrer seg for å adoptere (Davenport, 2011). Den koreanske etniske nasjonalismen har stått sterkt gjennom historien, og er også utbredt i det moderne Sør-Korea. Yuri W. Doolan, doktorgrad-kandidat innen amerikansk historie ved *Northwestern University*, har skrevet om den koreanske blodkulturen i «Being Amerasian in South Korea: Purebloodness, Multiculturalism, and Living Alongside the U.S Military Empire». Doolan forklarer at den koreanske etniske

nasjonalismen handler om en tro på at koreanerne er en egen etnisk gruppe som deler blodlinje, *danil minjok*, og at de deler en spesifikk kultur. Selv om myndigheter har forsøkt å endre på denne tanken om en ren koreansk rase, så har det vist seg vanskelig. «despite the emphasis on multiculturalism, the perception that Korea is a pureblooded nation has been hard to break» (Doolan, 2012, s. 23).

Myten om *Dangun*, som var barn av en halvgud og en binne, sitter dypt i den koreanske kulturen. Blodet til *Dangun* blir sett på som rent og ekte, og som grunnlaget for den koreanske nasjonale og etniske identiteten (Doolan, 2012, s. 24). En ren blodlinje har altså vært viktig i det koreanske samfunnet, en «ren» koreaner er en *danil minjok*. I tilfeller hvor en av foreldrene har annen bakgrunn enn koreansk, har de også en egen beskrivelse, da er det en *honhyeol*, som betyr «blandet blod». De som ikke er en del av *minjok* blir regnet som utenlandske, og ikke koreanske. Eksempelvis betyr dette at om et barn blir adoptert til utlandet som *minjok*, barn av to koreanere, blir det regnet som sør-koreaner av sør-koreanerne – til tross for at barnet aldri har bodd i landet, eller snakker språket. Det samme gjelder for barn født og oppvokst i Sør-Korea, barn som aldri har vært utenfor landets grenser, har barnet en forelder som ikke er koreansk så er det ikke en «ekte» koreaner – det er en *honhyeol*.

Yuri W. Doolan (2012) har intervjuet sør-koreanere som er halvt sør-koreanske og halvt amerikanske, og som har vokst opp i Sør-Korea med en ugift mor, og med fravær av kontakt med sine biologiske fedre. Doolan har fått et innblikk i hvordan denne eksisterende blodkulturen har påvirket oppveksten til noen av disse barna, som nå er voksne. Den ene forteller at han sluttet på skolen fordi han daglig ble utsatt for rasistisk motivert mobbing på grunn av sitt «blandede blod» (Doolan, 2012, s. 27).

Det er lett å tenke at dette er et tankegods som strekker seg langt tilbake i tid, men Doolan (2012) påpeker at denne oppfattelsen av «rent blod» (*danil minjok*) kommer etter at den koreanske historien ble skrevet på nytt på 1900-tallet. «Chaehoe Shin, a widely recognized Korean historian, first invoked the term *minjok* in 1908» (s. 30). Shin valgte ut historien som passet inn i ideen om en egen koreansk rase, og hentet inspirasjon fra darwinismen i Europa og Amerika. Denne ideen gjorde seg svært gjeldene under okkupasjonstiden med Japan, i årene fra 1910 til 1945. Japan innførte en assimileringpolitikk overfor Korea. Dermed ble tanken om en egen koreansk rase, og identitet, ekstra viktig for den okkuperte befolkningen. Dette fordi den koreanske myten om *Dangun* var et motstykke til en tradisjonell japansk

ideologi om japansk-koreanske forbindelser. Japansk lære gikk ut på at koreanere og japanere delte et felles opphav, men at koreanerne alltid ville være lavere rangert enn japanere.

Den japanske koloniseringen av Korea la med dette grunnlaget for den sterke troen på *danil minjok*. Det samlet befolkningen rundt troen på en unik blodlinje og kultur, adskilt fra den japanske. Den rasebaserte politiske tankegangen fortsetter etter andre verdenskrig i Sør-Korea, i kontrast til eksempelvis Tyskland og Japan. Den etnonasjonalistiske retorikken fortsetter også etter at landet blir delt i to, og blir et politisk våpen som begrunnelse for Koreakrigen. Samtidig er det den samme retorikken som også blir brukt som et argument for hvorfor blandingsbarn, først og fremst amerikansk-koreanske barn, kunne bli omtalt som en sykdom og et problem for landet (Doolan, 2012, s. 33).

Forestillingen om *danil minjok* har stått sterkt i det sør-koreanske samfunnet, og er til dels gjeldene fremdeles. Selv om myndighetene har forsøkt å skille ideologien *danil minjok* fra politikken, så fortsetter sør-koreanerne å feire *Dangun*, myten om den første koreaner som alle koreanere slekter på, på grunnlagsdagen, *Gaechonjeol*, 3.oktober. I følge Doolan illustrerer dette «how Korean national and ethnic identity still remains very much intertwined with this imagined racial homogeneity» (Doolan, 2012, s. 29).

I dagens Sør-Korea er det likevel økende åpenhet rundt adopsjon, selv om adoptivforeldre bekymrer seg for hva barna deres vil bli utsatt for i oppveksten som følger av adopsjonen. Bekymringene må sees i sammenheng med at det er relativt kort tid siden *danil minjok* ble sett på som en sannhet. Myten om *Danil minjok* var lenge en del av pensumet på skolen, og holdningene kan fremdeles spores i samfunnet, spesielt blant de eldre.

Det at tanken om en «ren rase» har stått så sterkt i det sør-koreanske samfunnet vil jeg knytte opp mot oppstarten av utenlandsadopsjon i landet. Ut ifra denne måten å tenke på var det et «problem» at det etter krigen var så mange barn, født av sør-koreansk mor, med amerikansk far. Da det viste seg å være et stort antall adoptivforeldre utenfor landets grenser som ønsket å ta hånd de sør-koreanske krigsbarna, er det grunn til å tro at dette var en lettere måte for myndighetene å hjelpe barna på. Det var lettere å adoptere dem ut av landet enn å endre en hel nasjons holdning til barn med blandet etnisk opphav – en holdningsendring tar mye lengre tid å bearbeide.

5.3.4 *Nam-Jon-Yeo-Bi*

Det har vært foretrukket å få en sønn fremfor en datter i Sør-Korea. Dette fordi mannen ble sett på som familiens overhode, og det var han som skulle føre slekten videre. Abortraten i Sør-Korea har vært et av de høyeste i verden, til tross for at abort har vært tilnærmet ulovlig siden Park Chung Hee var president i 1953. En lovendring i 1973 gjorde det mulig å søke fritak fra forbudet i spesielle tilfeller. Det estimerte aborttallet bare for år 2005 var 340 000 aborter (Sang-Hun, 2010). Koreakorrespondent for *The New York Times* Sang-Hun (2010) mener at «social factors have contributed to the abortion rate. A bias for boys led to the widespread practice of aborting female fetuses» (avsnitt 19).

Selv om det eksisterer en preferanse for å bli foreldre til en gutt, er hele 70 % av barna som blir adoptert innenlands i Sør-Korea jenter. Historisk sett kan forholdet mellom mannen og kvinnen i Sør-Korea beskrives som patriarkalsk. Holdningene bygger på *konfusianismens ideologi* om mellommenneskelige relasjoner, der blant annet kvinnen skal respektere mannen, og de yngre respektere de eldre. Religion står ikke sterkt i Sør-Korea, 57 % oppga i 2015 at de ikke tilhørte noen religioner (FN-sambandet, 2017), men det er likevel mange som følger konfusianismen uavhengig av sitt religiøse ståsted.

Den koreanske kvinnens status i samfunnet var lenge karakterisert som *Nam-Jon-Yeo-Bi*, som betyr at mannen er rangert høyt og kvinnen er rangert lavt (Choi, 2009, s. 77). Koreanske kvinners status ble definert av hennes foreldres, hennes manns eller hennes sønns sosiale status. Hyaeweol Choi (2009), professor i koreastudier ved *The Australian National University* forklarer at det tradisjonelt har vært tre underordninger til kvinnen «the three male figures in her life – father, husband, and son» (s. 77). Frem til 1960-tallet var det nesten utenkelig at kvinner skulle løsrive seg fra dette mønsteret. Kjønnrollemønsteret i landet er blitt modernisert i takt med utviklingen på andre områder. I 1966 var det kun 33 % av kvinnene som fullførte grunnskolen og fortsatte på ungdomsskolen. Videre var det 20 % som fullførte videregående, og kun 4 % som fortsatte på høyere utdanning. I 1998 var dette snudd til at 99,5 % av kvinnene fullførte ungdomsskolen, og 61,5 % videregående og høyere utdanning (Korean Overseas Information Service).

I kapittel 4 fant jeg at det i alle år er flest guttebarn som blir adoptert ut av Sør-Korea (se side 49). Det at det også er betydelig flere jentebarn som blir adoptert innenlands, antyder at dette

ikke er tilfeldig, og at det er noen holdninger til kjønn som ligger forankret i den sør-koreanske kulturen. Onishi (2008) påpeker at bakgrunnen for dette er blant annet en tanke om at gutter ofrer mindre for foreldrene sine enn jenter, og at sør-koreanerne dermed foretrekker å adoptere til seg en jente. Det er også en tro på at jentebabyer påvirker familiebandet, og blodsbandet, mindre enn en adopsjon av guttebabyer (Onishi, 2008).

5.4 Oppsummering

Oppstarten av organisert utenlandsadopsjon er tilnærmet synonymt med oppstarten av utenlandsadopsjon fra Sør-Korea. Bakgrunnen for etableringen av adopsjonsprogrammet i 1956 var at ekteparet Harry og Bertha Holt så et behov for å hjelpe de mange foreldreløse barna i landet, etter Koreakrigen. Mangen av barna var blandingsbarn, amerikansk-koreanske barn, noe som ikke ble ansett som *ekte* koreanere. Dette henger sammen med forestillinger om etnisitet som har røtter i tradisjonelle myter og konfusiansk tankegods. Disse forestillingene danner kontekst for å forstå myndighetenes iver etter å legge til rette for utenlandske adopsjonsformidlere. Dette mener jeg det er grunn til å tro, fordi det i startfasen var omtrent kun amerikansk-koreanske barn som ble adoptert ut av landet, samtidig som at disse barna ble omtalt som en sykdom for landet.

Innstramminger fra myndighetenes side i 1976 påvirket norske pars muligheter for å adoptere i årene etter. Et maktskifte førte til at sør-koreanske myndigheter skrinla planen fra 1976 om å avvikle utenlandsadopsjon, og så på det internasjonale adopsjonssamarbeidet som en katalysator for et tettere samarbeid på andre områder. Myndighetene øynet et håp om at samarbeidet ville knytte nye allierte til landet. Det er grunn til å tro at dette er bakgrunnen for et tettere og mer organisert samarbeid med Norge om utenlandsadopsjonen fra og med år 1979. Dette samarbeidet økte mulighetene for norske par til å adoptere, i årene fra 1980 til 1984 får mange sør-koreanske barnehjemsbarn nye foreldre i Norge.

Sør-koreanske styresmakter har gjennomført flere forsøk på å utfase utenlandsadopsjonen opp gjennom årene. Det har vært en bevisst politikk som handler om å ta hånd om sine egne velferdsutfordringer uten innblanding fra utenlandske aktører. Dette har vi sett har påvirket adopsjonen til Norge, og dermed påvirket mulighetene norske par har til å adoptere. Den jevne tilstrømmingen til Norge av sør-koreanske adoptivbarn i årene etter 1989, og nedgangen i antallet fra år 1994, er også eksempler på hvordan innstrammingen av adopsjonspraksisen i

Sør-Korea har påvirket utenlandsadopsjonen til Norge. Innstramningen av utenlandsadopsjon har hatt en høy pris, da det viser seg at kulturelle forhold gjør at sør-koreanerne vegrer seg mot å adoptere.

Sør-koreanske myndigheter har siden 1989 forsøkt å øke antallet nasjonale adopsjoner. I følge Davenport (2011) har det vært vanskelig å få sør-koreanerne til å adoptere til seg barn og de mange tiltakene har hatt liten effekt på adopsjonsskeptikerne. Norimitsu Onishi (2008) eksemplifiserer med historier om sør-koreanske adoptivforeldre som går livslange omveier til adopsjon for å unngå å konfrontere de tradisjonelle holdningene til adopsjon. Historier om ektepar som later som kvinnen går gravid, eller ved å lyve og si at ektemannen har vært utro med en annen. Jeg mener at disse handlingene sier mer om frykten for hva samfunnet rundt vil mene om at sør-koreanske par velger å adoptere til seg et barn, enn om parets holdning til adopsjon. Ut fra konteksten tror jeg at sør-koreanske adoptivforeldre går disse livslange omveiene med utgangspunkt i hva de tenker er til barnets beste, både i oppveksten og i voksen alder. Handlingene til adoptivforeldrene i forkant av adopsjonen, understreker likevel de negative holdningenes påvirkningskraft.

Ettersom alle foreldreløse barn først skal vurderes for innenlandsadopsjon har dette medført at blant barna som etter fem måneder blir klarert for utenlandsadopsjon, er det en overvekt av gutter. Bakgrunnen for dette er noe usikkert, men det er en antydning til at det foregår et kjønnsutvalg ved innenlandsadopsjon. Onishi (2008) påpeker at dette også kan ha en sammenheng med «sannheter» om kjønnsrollen. Det er en samling av tradisjonelle normer, verdier og forventninger knyttet opp til det å være en sør-koreansk kvinne- eller mann. Tanken om at jenter er mer omsorgsfulle, og dermed er en større garanti for at foreldrene blir forsørget på sine eldre dager.

Det har vist seg at tradisjonelle holdninger og verdier også har hatt innvirkning på utenlandsadopsjonen av kinesiske barn. Dette skal jeg beskrive i kommende kapittel, som omhandler adopsjon av barn i Kina.

6.0 Adopsjon av barn i Kina

I kapittel 4 fant jeg ut at Kina var det tredje største formidlerlandet i perioden fra 1972-2016 (se side 39). Kina er det mest folkerike landet i verden. I 2017 var befolkningstallet 1,4 milliarder. Det er også et meget stort land i areal, verdens nest største, og strekker seg over 9,5 millioner kvadratkilometer (FN-sambandet, 2018a). De siste tiårene har det skjedd store omveltninger i Kina. Infrastrukturen i landet er blitt modernisert og produksjonsevnen av eksportvarer har økt betraktelig. Landet har vært drivkraften bak flere store teknologiske fremskritt, spesielt innenfor naturfagene. Kina har på relativt kort tid blitt et land som gjør seg sterkt gjeldende i verdensøkonomien (FN-sambandet, 2018a).

Selv om landet har gjennomgått store endringer når det kommer til det økonomiske, har det ikke skjedd dramatiske endringer på det politiske plan. Kina er sentralstyrt av *Det kinesiske kommunistiske parti*, som har sittet med makten siden 1921 (O'Halloran, 2016, s. 683). I 1971 ble Folkerepublikken Kina etablert, og i forbindelse med navneskiftet ble det gjort en del endringer for å forenkle den sterkt sentraliserte praksisen som myndighetene hadde ført frem til da. Til tross for dette lyktes ikke landet å kvitte seg med det veldig byråkratiske og hierarkiske administrative systemet, som er et velkjent karakteristisk trekk for flere kommunistiske stater (O'Halloran, 2016, s. 684). En konsekvens har vært at arbeidet knyttet til barnevern og adopsjon har gått svært sakte.

Adopsjonsforum var blant de første utenlandske organisasjonene som begynte å samarbeide med Kina når det kommer til adopsjon over landegrensene. I 1991 kom det første adopterte barnet til Norge, og i løpet av tiåret som fulgte ble Kina formidlerlandet som sto for flest adopsjoner i Norge og i verden (Adopsjonsforum, 2018c). Kina organiserer i dag adopsjon gjennom et non Profit adopsjonskontor, *China Center for Children's Welfare and Adoption* (CCCWA), utnevnt av kinesiske myndigheter. CCCWA har ansvar for alt som er knyttet til adopsjon, og i 2018 samarbeider de med 15 ulike land – inkludert Norge og *Adopsjonsforum* (Adopsjonsforum, 2018c).

Samarbeidet mellom Norge og Kina startet seint sammenlignet med de andre store formidlerlandene til Norge. Norge og Kina inngikk et samarbeid i 1991, og antallet barn adoptert per år økte jevnt frem mot år 1999. Statistikken viste at i årene fra 2000 til 2004 var det en kraftig økning og et høyt antall adopsjoner per år til Norge, men antallet falt brått fra år

2006 og frem til i dag (se side 44). Det som også skilte seg ut var den store overvekten av jentebarn som har blitt adoptert ut av landet. I store deler av perioden var det tilnærmet bare jenter som ble adoptert bort. Jentebarn fra Kina representerte omtrent halvparten av alle adopterte fra de fire store landene, uavhengig av kjønn, i perioden 2002-2005. Fra og med 2012 skjer det et skifte i kjønnsfordelingen til adoptivbarna fra Kina. Fra dette tidspunktet er flertallet av adoptivbarna fra Kina til Norge gutter (se side 49).

I dette kapittelet har jeg undersøkt kinesisk kultur og tradisjonelle verdier, for å se hvilke tradisjonelle holdninger kineserne har til adopsjon, kjønn og enslige ugifte kvinner. Jeg har studert hvilke konsekvenser den statlige reguleringen av befolkningsutviklingen i årene fra 1979 til 2015, har hatt for Kina. Dette er blant annet bakgrunnen til hvorfor det til og med 2011 var betraktelig flere jentebarn enn guttebarn som ble adoptert fra Kina. Til slutt vil jeg presentere årsaker til utenlandsadopsjonens oppstart i 1991, den brå veksten og det høye antallet adopsjoner i årene fra 2000 til 2005 og den nesten like brå nedgangen fra år 2006 og frem til i dag.

6.1 Kinesisk kultur og tradisjonelle verdier

Et element som gjør utenlandsadopsjon mer attraktivt enn innenlandsadopsjon for adoptanter, er at det kan beskrives som en sterkere adopsjon (se side 24). Den geografiske avstanden mellom mottaker- og formidlerland gjør at utenlandsadopsjon tilsvarer å kutte alle bånd til biologisk familie. Ved utenlandsadopsjon er også adoptivforeldrene de eneste med rettslig ansvar ovenfor barnet. Likevel er det en alminnelig forståelse av at de fleste formidlerland tar i bruk utenlandsadopsjon på grunn av en kombinasjon av flere faktorer innenlands, både kulturelt og økonomisk, som gjør det vanskelig å dekke behovet for hjem til foreldreløse barn (Johnson, 2002, s. 380). Her skal vi se at historisk sett har kineserne hatt tradisjoner for å adoptere til seg barn som ikke er sine egne. Jeg skal her presentere ulike sider av den kinesiske kulturen, og tradisjonelle verdier, som kan bidra til å kaste lys over synet på familien og adopsjon av barn.

6.1.1 *Minglingzi*

Konfusianismen har stått sterkt i Kina, som den også gjorde i Sør-Korea (se side 71).

Kineserne har en tradisjonell og kulturell preferanse ovenfor det mannlige kjønn, og dette har

sine røtter i *anekultus* eller *forfedredyrkelse*, som er en gammel kinesisk religion som går ut på å dyrke «forfedrenes ånder i familiehelligdommen» (Store norske leksikon, 2009). Tradisjonelt sett er det mennene i Kina som fører familienavnet videre, og representerer familien i samfunnet. Konfusianismen i Kina gir næring til forestillinger om at menn har særlig ansvar for videreføring av tradisjoner: «there was an expectation that boys would grow up to fulfill their traditional duties, ensure the continuation of the family lineage and assume responsibility for the care of elderly parents» (O'Halloran, 2016, s. 684).

Konfusianismen i Kina hadde en konkurrerende ideologi som har gjort seg gjeldende, i motsetning til i Sør-Korea. Denne ideologien kan spores helt tilbake til Ming-dynastiet fra midten av 1300-tallet: «Historian Ann Waltner, in her study of Ming and Qing dynasty adoption practices, argues that there was a popular adoption ideology that competed with the dominant Confucian-based ideology and legal codes that restricted adoption to bloodlines» (Johnson, 2002, s. 383). Ideologien ble kalt *minglingzi*, som oversatt til norsk betyr *barn av silkeormer*. Termologien baseres på et fenomen hvor snylteveps legger egg i sommerfugllarven til silkeormen og forvandler larven til vepser i stedet for en sommerfugl. Dette refererer til adopterte barn uten biologisk slektskap til foreldrene og antyder at adoptivbarn «are transformed into the likeness of the parents who raise them» (Johnson, 2002, s. 383). Budskapet til *minglingzi* er at kinesere kan ta til seg et barn, som i utgangspunktet ikke er sitt eget, og gjøre det til sitt eget.

Minglingzi-ideologien skiller seg veldig fra konfusianismens tro på et sterkt blodsband mellom barn og foreldre. Biologi og gener gjør seg ikke gjeldende i *minglingzi* når det kommer til hvordan barnet utvikler seg, og hvilket band det er mellom barn og foreldre i utgangspunktet. Det er hvordan adoptivforeldrene velger å oppdra barnet som har noe å si når det kommer til *minglingzi*.

Kay Johnson, professor i asiastudier ved *Hampshire College* har undersøkt utenlands- og innenlands adopsjonspolitik i Kina og utgitt analysen *Politics of International and Domestic Adoption in China*. Undersøkelsen viser at antakelsen om at kineserne ikke har vært villig til å adoptere de mange barnehjemsbarnene, ikke stemmer med virkeligheten. Det har vært tradisjoner for å adoptere til seg kinesiske barn i Kina. På grunn av de strenge familieplanleggingslovene fra år 1979, og overvåkingen av familier på lokalt plan, mener Johnson (2002) det er grunn til å tro at mange av innenlandsadopsjonene har vært uformelle.

Slike uformelle adopsjoner involverte flere jentebarn enn guttebarn. Basert på informasjon innhentet fra 800 kinesiske adoptivfamilier, i årene fra 1996 til 1999, fant Johnson (2002) ut at hele 87 % av de adopterte var jentebarn. Adopsjonene kan beskrives som mer sterke adopsjoner enn svake adopsjoner (s. 383).

6.1.2 *Tongyangxi*

I Kina er det få historiske kilder fra tiden før 1912, for eksempel dokumenter og rettslige kjennelser, som involverer adopsjon av jentebarn. Mangelen på skriftlige kilder er ikke fordi adopsjoner av jentebarn har vært fraværende, men fordi adopsjon av jenter, historisk sett, kan beskrives som enklere og mindre kompliserte enn hva adopsjoner av gutter var (Johnsons, 2002, s. 384). Adopsjon av jenter involverte ikke arv og eiendeler, siden det tradisjonelt sett var mennene som bar familienavnet videre. Den vanligste formen for en adopsjonslignende tradisjon for å ta til seg jentebarn, før år 1949, var det som ble kalt å ta til seg en *tongyangxi* (Johnson, 2002, s. 384).

Tongyangxi er en beskrivelse av jentebarn som ble gitt, eller solgt, av biologiske familie til en annen familie før jenta var nådd pubertetsalder. Det varierte fra sted til sted, og familie til familie, hvordan *tongyangxi*-ordningen ble gjennomført. Noen jenter ble gitt bort som spebarn, andre ble gitt bort etter seksårsalderen. De fleste som ble gitt bort som spebarn ble oppdratt som en del av familien, mens de litt eldre gjerne ble oppdratt litt på utsiden av familien. Noen jenter ble behandlet tilnærmet lik en tjenestepike.

Det finnes flere oversettelser av *tongyangxi*, blant annet *barnebrud*, *liten svigerdatter* og *troløvet svigerdatter*. (Young, 2001, s. 15). Ideen bak ordningen var at adoptivbarnet etterhvert skulle gifte seg med en av adoptivfamiliens sønner, hvis det var en tilnærmet jevn gammel sønn i familien. Hadde ikke adoptivforeldrene en sønn adoptivdatteren kunne gifte seg med, var håpet at adopsjonen av jentebarnet kunne føre til en sønn på lengre sikt. Det fikk de om adoptivdatteren giftet seg med en mann som gikk med på å ta svigerforeldrenes navn, og dermed bli svigerfarens arving. Hvis ikke dette skjedde, så var fordelene med å adoptere til seg et barn, uavhengig av kjønn, en forsikring om at de hadde noen som kunne forsørge paret når de ble eldre (Johnson, 2002, s. 385).

Variasjonen i utbredelsen av praksisen var stor. I enkelte kinesiske samfunn var praksisen så vanlig at majoriteten av jenter ble adoptert bort, og dermed var det få familier som oppdro sin egen biologiske datter. Andre steder var det ikke like utbredt. Denne ordningen ble ulovlig etter år 1949, og forekommer i dag svært sjeldent.

Både konfusianismen og forestillinger om Minglingzi og Tongyangxi danner en forståelsesramme for moderne adopsjon i Kina og spesielt for velferdsutfordringene som oppstod i kjølvannet av befolkningspolitikken som ble innført på 1970-tallet.

6.2 Statlig regulering av befolkningsutviklingen og konsekvensene av dette

På 1970-tallet ble det uttrykt stor bekymring fra myndighetens side angående befolkningsveksten Kina hadde gjennomgått generelt de siste tiårene, og spesielt fra midten av 1960-tallet. På bakgrunn av bekymringene innførte myndighetene en politikk som skulle være med på å oppmuntre vordene familier til å få færre barn, og ha lengre avstand aldersmessig mellom barna. Professor i barnehelse Therese Hesketh, sammen med sine medforfattere Dr. Li Lu og Zhu Wei Xing, publiserte i 2005 en artikkel i det medisinske tidsskriftet *The New England Journal of Medicine*. Artikkelen *The Effect of China's One-Child Family Policy after 25 Years* tar for seg hvordan ettbarnspolitikken har påvirket demografien i landet. Før innføringen av ettbarnspolitikken førte myndighetene en oppmuntringspolitik, som må kunne beskrives som en suksess. «Between 1970 and 1979, the largely voluntary 'late, long, few' policy, which called for later childbearing, greater spacing between children, and fewer children, had already resulted in a halving of the total fertility rate, from 5,9 to 2,9» (Hesketh, Lu & Xing, 2005, s. 1172). Resultatet av oppmuntringspolitikken var at fertilitetsraten ble halvert på et lite tiår.

I 1979 utgjorde kineserne 1/4 av verdens befolkning, og 2/3 av landets befolkning var under 30 år (Hesketh, Lu & Xing, 2005, s. 1171). Den store andelen unge var resultatet av en babyboom i Kina på 1950- og 60-tallet. Til tross for suksessfulle resultater fra oppmuntringspolitikken i årene fra 1970 til 1979, ble det iverksatt enda flere tiltak mot en videre befolkningsvekst. Myndighetene i Kina innførte en større lovbasert regulering av antallet barn hvert par skulle få lov til å få. De kinesiske myndighetene så seg nødt til å regulere antallet barn per familie for å opprettholde den økonomiske utviklingen, og forbedringen av levestandarden, landet opplevde. Fra og med år 1979 var det ikke lov å få

mer enn ett barn per par. Den mye omstridte *familieplanleggingsloven*, også kjent som den kinesiske *ettbarnspolitikken*, ble innført i 1979 og håndhevet frem til år 2015.

Familieplanleggingsloven skulle opprinnelig være en midlertidig løsning, hvor målet var å få til en frivillig «small-family culture» (Hesketh, Lu & Xing, 2005, s. 1171). Ettbarnspolitikken ble likevel gjeldende praksis i nærmere 36 år før den ble opphevet. Reguleringen gjaldt spesielt for de som bodde i urbane strøk, samt for offentlige ansatte, og ble strengt håndhevet. Graviditeter ble nøye overvåket, og det ble innført obligatorisk prevensjon. Gravide kvinner kunne bli dømt til å abortere, og enslige kvinner som ble gravide eller par som ulovlig fikk et barn nummer to, kunne bli idømt en *sosial kompensasjonsavgift*. De lokale myndighetene vaktet over det daglige familielivet, spesielt i byene (O'Halloran, 2016, s. 685). For kinesere som var bosatt i rurale strøk opplevdes håndhevingen mildere. Tilnærmet 70 % av rurale par som søkte fritak fra loven fikk innvilget et barn nummer to hvis det var gått fem år etter førstefødte, og spesielt hvis den førstefødte var en jente (Hesketh, Lu & Xing, 2005, s. 1171).

Den kinesiske ettbarnspolitikken førte til at prevensjon og sterilisering ble utbredt. Til eksempel brukte 87 % av gifte kvinner prevensjonspiller, og i 1992 var 42 % av gifte kvinner steriliserte (Hesketh, Lu & Xing, 2005). Den strikte håndhevingen av familieplanleggingsloven førte raskt til en videre reduksjon i antallet barn per kvinne. I 1979 var antallet barn per kvinne 2,9 mens det var nede i gjennomsnittlig 1,7 barn i 2004. Antallet barn per kvinne i urbane strøk var kun 1,3 barn i 2004. For å kunne opprettholde en populasjon bør fødselsraten være 2,1 barn per kvinne, dermed vil et gjennomsnitt på 1,7 barn på sikt føre til en nedgang i antallet mennesker i landet.

Innføring av ettbarnspolitikken ga dermed en ytterligere nedgang i fødselsraten, slik myndighetene ønsket. Effekten av ettbarnspolitikken var likevel svakere enn av oppmuntringspolitikken i årene fra 1970 til 1979, og ettbarnspolitikken viste seg å ha flere uventede konsekvenser. Flere av virkningene politikken førte med seg, ble først observert og problematisert etter at loven hadde vært håndhevet en god stund.

6.2.1 En aldrende befolkning

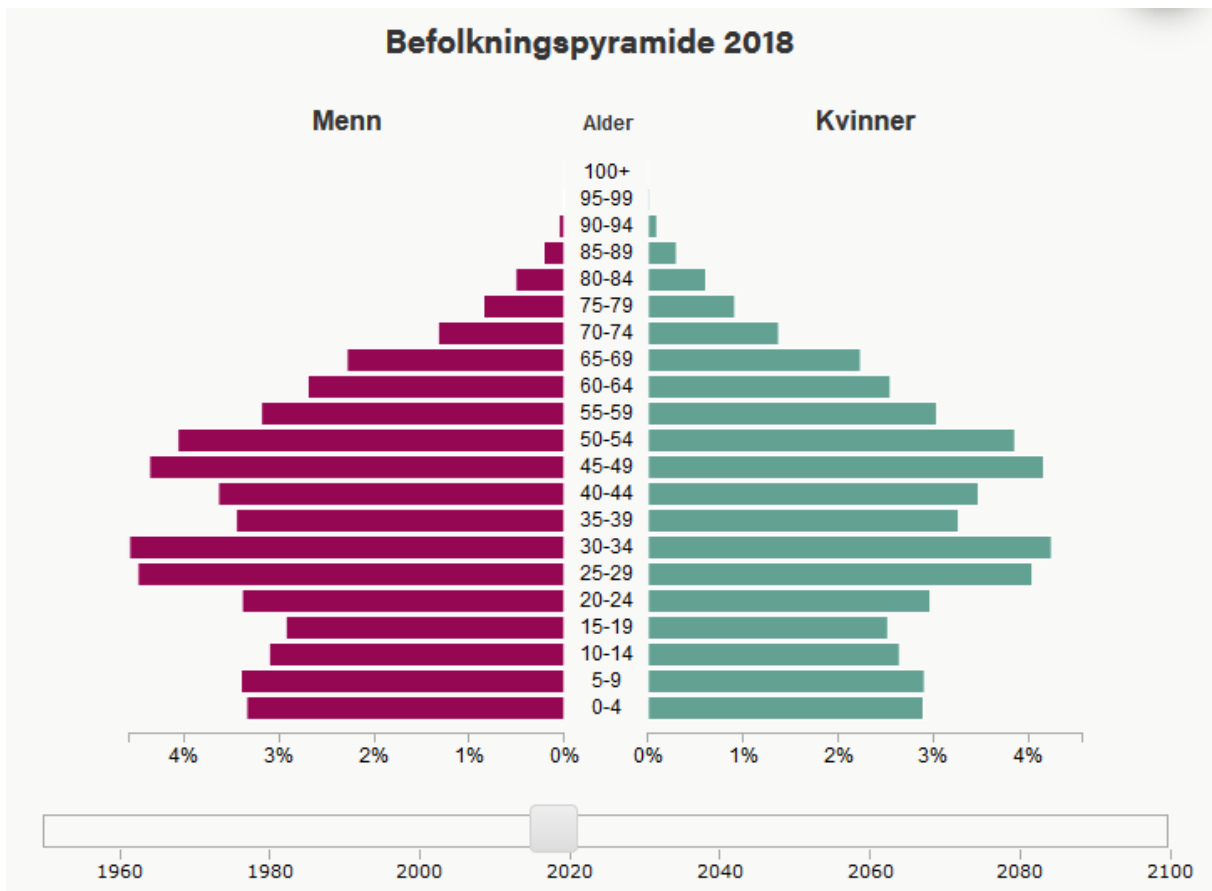

Diagram 13: Kinas befolkningspyramide (FN-sambandet, 2018).

Ut ifra *diagram 13*, som viser befolkningspyramiden til Kina, ser vi den store babyboomen som kom cirka fra år 1964 til 1973. Barna som ble født i perioden fra 1964 til 1973 er nå i aldersgruppen fra 45 til 54 år. Det kommer også frem i *diagram 13* at oppmuntringspolitikken fra 1970 til 1979, før innføringen av ettbarndspolitikken, hadde innvirkning på befolkningsveksten. Spesielt hvis vi ser på antallet som i dag er i alderen fra 39 år til 44 år (Rohr, 2017).

Selv om ettbarndspolitikken ble innført fra 1979, ser vi en ny babyboom fra 1984 til 1993. Barna født i perioden fra 1984 til 1993 er i dag mellom 25 og 34 år. Denne babyboomen var en effekt av babyboomen fra 1964 til 1973. Etter dette går antallet barn født per år markant ned, og vi ser tydelige spor av ettbarndspolitikken ved å se på prosentandelen av befolkningen som er mellom 5 og 24 år (Rohr, 2017).

Befolkningspyramiden viser tydelig at det på et tidspunkt vil være svært mange eldre kinesere sammenlignet med kinesere i aktiv arbeidende alder. Den plutselige nedgangen i antallet barn, samt økning i forventet levealder har ført til at landet må forvente å håndtere en stor aldrene befolkning over en lengre tidsperiode. Antallet eldre over 65 år er forventet å doble seg i løpet av en tyveårsperiode frem til 2025: «the percentage of the population over the age of 65 years was 5 percent in 1982 and now [i 2005] stands at 7,5 percent but is expected to rise to more than 15 percent by 2025» (Hesketh, Lu & Xing, s. 1174). Sammenligner vi befolkningstallene med norske tall, utgjorde befolkningen over 66 år 13,2 % i Norge, i 2011 (Statistisk sentralbyrå, 2012). Forskjellen mellom Kina og mange andre industriland er likevel at Kina mangler pensjonsordninger, og velferdsordninger, som gjør det mulig for de eldre å være helt uavhengig av økonomisk støtte fra yngre generasjoner. «I dag er enkelte minimumsordninger på plass som omfatter alle kinesere. Men disse er langt fra tilfredsstillende» skriver journalist Bård Amundsen på forskning.no (Amundsen, 2016, avsnitt 5).

Det kinesiske velferdssystemet kan beskrives som et todelt system, hvor offentlig ansatte i byene har gode trygdeordninger, mens det i rurale strøk ikke er det samme tilbudet. Hesketh, Lu & Xing (2005) anslår at rundt 70 % av de eldre kineserne er avhengig av økonomisk hjelp fra den yngre garde. «In China, this problem has been named the 4:2:1 phenomenon, meaning that increasing numbers of couples will be solely responsible for the care of one child and four parents» (s. 1174). Et ungt par i Kina må ta med i den økonomiske beregningen at de også må forsørge sine foreldre. Potensielt er det dermed to personer som tilsammen har fire foreldre som skal tas vare på, i tillegg til eventuelle barn.

The law of the People's Republic of China on Protecting of the Rights and Interests of the Elderly trådte i kraft i 2013. Eldre i denne sammenhengen vil si personer over 60 år. I dette lovverket kommer det frem på hvilken måte barna er forpliktet til å forsørge sine foreldre, og hva som menes med at de rammes av et 4:2:1-fenomen. Artikkel 15 stadfester at barn av den eldre, eller andre som er bundet til å hjelpe den eldre, skal betale «ensure that the elderly suffering from illness receive timely treatment and care, and shall pay medical expenses for the elderly in financial hardship» (Folkerepublikken Kina, 2013, art. 15). Videre er det lovfestet at barna skal ordne bosted for foreldrene. De er også forpliktet til å holde dette bostedet i god stand, og det er ikke lov å si fra seg sine plikter ved å si fra seg retten på arv (Folkerepublikken Kina, 2013, art. 16). Asia-korrespondent for *The Irish Times*, Clifford Coonan (2013), rapporterer etter revidert versjon av loven at: «[the law] requiring family

members to visit and care for their aged parents» (avsnitt 1). Barn som ikke bor i umiddelbar nærhet til sine foreldre må besøke dem, eller i det minste «greet them frequently» (Coonan, 2013, avsnitt 3). Loven sier også at i tillegg til foreldrenes fysiske og materielle behov, må barna ta seg av foreldrenes spirituelle behov (Folkerepublikken Kina, 2013, art. 18).

Kinesere har altså større økonomiske forpliktelser ovenfor sine foreldre gjennom hele livet, enn eksempelvis nordmenn. En rimelig antakelse å trekke ut fra dette er at denne økonomiske forpliktelsen også kan ha innvirkning på antallet barn et par får, ettersom et par skal klare å forsørge alle fire foreldrene og eventuelle barn. Det er lett å forestille seg at en lignende ordning i Norge, hvor alle måtte forsørge foreldrene sine *og* eventuelle barn, også ville påvirket den norske fødselsraten negativt. En mangelfull statlig velferdsordning for de eldre i Kina bidrar med andre ord til at enkelte velger bort flere barn, fordi økonomien ikke strekker til den sosiale kompensasjonsavgiften. Hvor stor innvirkning dette økonomiske spørsmålet har hatt på antallet barn kinesiske par, er usikkert.

6.2.2 Skeiv kjønnsfordeling

Statistikken viste at det til og med år 2011 var en meget stor overvekt at jentebarn som ble adoptert fra Kina, sammenlignet med alle de andre fire store adopsjonslandene (se side 49). Kjønnsraten sier noe om hvor mange levendefødte gutter det er for hver levendefødt jente i et land. I industriland ligger antallet normalt sett en plass mellom 1,03 og 1,07 gutter per jente. Etter innføringen av ettbarnspolitikken i Kina ble det observert en økning i kjønnsraten. I år 1979 var den 1,06 mens i 2001 var den 1,17 (Hesketh, Lu & Xing, 2005, s. 1172). Denne økningen var gjennomsnittet for hele landet, men det var enkelte steder hvor det ble dokumentert en lokal kjønnsrate opp mot 1,3. Dette sier at etter innføringen av ettbarnspolitikken ble kineserne mer bevisst på hvilket kjønn barnet deres hadde, og det må ha vært en preferanse for guttebabyer fremfor jentebabyer.

Preferansen for gutter fremfor jenter ser vi også dersom vi ser på barnets plassering i søskenflokk. Da var det store utslag på kjønnsraten på barn nummer to sammenlignet med førstefødte. Kjønnsratetallene fra 1980 til 2001 viser at i rurale strøk, hvor normen var at det ble gitt tillatelse for to barn, så var kjønnsraten godt innenfor normalen på første barn, 1,05. Kjønnsraten på barn nummer to skilte seg ut, da var antallet guttebarn 1,23 sammenlignet med antallet jentebarn. I urbane strøk, hvor det sjeldent ble innvilget et barn nummer to, var

kjønnsratetallet for første barn 1,13 – altså betraktelig høyere enn i rurale strøk.

Kjønnsratetallet for et barn nummer to i urbane strøk var gjennomsnittlig 1,3 gutter per jente.

Ut i fra tallene er det rimelig å anta at det foregikk en form for kjønnsutvalg i urbane strøk.

Professor i global helse Therese Hesketh, sammen med medforfatterne Lu og Xing (2005) går langt i å anta at dette kjønnsutvalget også skjedde i rurale strøk, spesielt når det ble innvilget et barn nummer to: «so if the second (or subsequent) child is female, the pregnancy often ‘disappears’, allowing the couple to have another child in an attempt to have a son» (s.1173).

Hva som skjedde med jentebarna som forduftet er vanskelig å si konkret. Det var ikke lov å ta abort fordi en heller ønsket seg en gutt, men det skal likevel ha foregått på de mange private klinikkene som tilba abort. Abort på bakgrunn av bekreftet kjønn etter ultralyd «undoubtedly accounts for a large proportion of the decline in female births» (Hesketh, Lu & Xing, 2005, s. 1173).

I tillegg til abort var det også mørketall i form av uregistrerte jentefødsler, som bidro til skeivfordeling i kjønnsraten (Hesketh, Lu & Xing, 2005, s. 1173). Ettbarnspolitikken, preferansen for guttebarn og mørketall i form av uregistrerte jentefødsler, er forklaringer på hvorfor det har vært overveldende flere jentebarn enn guttebarn på barnehjemmene i Kina.

Det er rimelig å anta at tradisjonelle verdier som konfusianismen og forfedredyrkelse, påvirket kjønnsratetallene under perioden hvor ettbarnspolitikken ble håndhevet. Etter 1979 ble det raskt en økning av foreldreløse jentebarn, og det ble konsekvent frigitt mange flere jenter enn gutter til adopsjon. Det var også flere jentebarn enn guttebarn som ble forlatt på offentlig steder. Praksisen medførte at kinesiske barnehjem ble overfylt med jenter og funksjonshemmede barn av begge kjønn. Det genererte et svart marked i Kina for kjøp og salg av spesielt guttebarn «[children] were treated as commodities, to be bought or stolen and sold on by unscrupulous traffickers» (O’Halloran, 2016, s. 686).

Det er antydninger til at holdningene har vært i endring i en tiårs periode. Hesketh, Lu og Xing forteller allerede i 2005 at dette kommer frem i en større spørreundersøkelse med kjønnsmodne unge kvinner i Kina som informanter. 37 % av kvinnene svarte at de ikke hadde noen preferanser når det kom til kjønn på barnet og 45 % svarte at den ideelle familien består av ett guttebarn og ett jentebarn (Hesketh, Lu & Xing, 2005, s. 1173).

6.2.3 Enslige mødre i Kina

I kapittel 5 så vi at svært mange ugifte mødre i Sør-Korea valgte å gi barnet sitt til adopsjon. Der ble det sett på som negativt å få barn utenfor ekteskap, og en enslig mor kan ikke forvente støtte fra familie eller gjennom statlige støtteordninger (se side 65). Ekteskap som samlivsform har stått sterkt i det kinesiske samfunnet. I 2010 levde totalt 71,3 % av befolkningen, i alderen fra 15 år og oppover, i et ekteskap (Folkerepublikken Kina, 2012, s. 31). Til sammenligning var 46 % prosent av den norske befolkningen fra 16 år og oppover i et ekteskap i 2010 (Statistisk sentralbyrå, 2018b).

Frem til år 1997 var det ulovlig å ha samleie før ekteskap (O'Halloran, 2016, s. 687). Selv om det ikke lenger er ulovlig, og synet på samleie utenfor ekteskap er blitt mer liberalt, har det å være ugift og enslig mor lenge vært tabubelagt. Journalist for *The Guardian*, Tania Branigan, skrev i 2014 at «for Chinese women, unmarried motherhood remains the final taboo» (avsnitt 1). *Verdens Barn* (2018) påpeker at «det er fortsatt vanskelig å være enslig mor i Kina».

De siste årene er det likevel et økende antall som velger å beholde barnet, til tross for at det er vanlig at øvrig familie og venner forsøker å legge press på ugifte kvinner om å kvitte seg med barnet (Yiying, 2016). Å gi fra seg barn til adopsjon er ikke et valg i Kina, det er ulovlig. Dette medfører at barn blir forlatt på offentlige steder. Myndighetene tar hånd om hittebarnet og plasserer de på barnehjem (Verdens Barn, 2018). Selv om det etter kinesisk lov er lovlig å få barn utenfor ekteskap, og barn født utenfor ekteskap skal ha de samme rettighetene som andre barn, blir enslige mødre og barna diskriminert. Kinas lovverk har enda ikke definert på hvilken måte ugifte single kvinner har rett til å få barn (Dan, 2017). Det er vanskelig for enslige mødre å få fødselsattest for barnet, da en fødselsattest ofte krever fremlegging av ekteskapsbevis. Dersom moren er ugift risikerer hun å måtte betale en høy bot: «she may be subject to a fine of 3,000 to 6,000 yuan (\$435 to \$870) – a punishment that effectively casts the child as illegitimate» (Dan, 2017, avsnitt 4). Det å være uten fødselsattest fører til at barnet kan nektes offentlig skolegang og tilgang på offentlige helsetjenester. Bøtene kan være store, Yiying (2016) viser til en enslig mor som i 2009 fikk et krav fra sin provins om å betale 100 000 Yuan, som tilsvarer cirka 135 000 norske kroner, i sosial kompensasjonsavgift (avsnitt 24).

Realiteten i dagens Kina er at det er flere og flere single kvinner, over 30 år, som ønsker å få barn. Dette er kvinner som gjerne har god utdannelse, er økonomisk uavhengige og nyter høy sosial status (Dan, 2017). Det er også tendenser til at praksisen er i endring da myndigheter i flere provinser og distrikter har gitt gratis fødselsattester til alle uavhengig av sosial status. Eksempelvis har Hubei-provinsen, sør i Kina, gitt fødselsattester gratis fra år 2013 (Branigan, 2014). Likevel er anvendelsen av sosial kompensasjonsavgift for å straffe enslige, ugifte mødre, fremdeles vanlig over det meste av landet (Yiying, 2016).

Det fremkommer at det ikke har vært enkelt å være enslig mor i Kina, og at den tradisjonelle holdningen har vært at barn hører ekteskapet til. Hvor mye stigmatiseringen av ugifte kvinner i Kina har innvirket på antallet barn frigitt til utenlandsadopsjon, er uklart. En rimelig antakelse er at presset fra nærmeste familie om å kvitte seg med barnet, og de økonomiske konsekvensene av å få et barn utenfor ekteskap, har ført til at flere kvinner har etterlatt barnet anonymt fremfor å beholde barnet selv.

6.2.4 Barnehandel

Dongguan, China On a muggy evening in July 2004, on a concrete lane reeking of raw sewage and chemicals from surrounding factories, a stranger leapt from a white van. He yanked 16-month-old Fei Mei from the arms of her 8-year-old cousin and sped away. (Goodman, 2006).

Sitatet er hentet fra journalist Peter S. Goodmans artikkel *Stealing babies for adoption* utgitt i *Washington Post*. Dette er en av flere historier om foreldre som leter etter barnet sitt, som har forsvunnet sporløst i Kina. Barnehandel har lenge vært et stort problem for myndighetene i Kina. Det estimerte antallet ofre for menneskehandel i Kina per år varierer. Ifølge *Trafficking in Persons Report* utgitt av *U.S. State Department* (2007) er antallet ofre 20 000 (s. 80). Journalist for *ABC News* Beth Loyd (2008) problematiserer tallene: «Some estimates put the number of children kidnapped or sold on the black market closer to 70,000. The Chinese government says the number is more like 10,000» (avsnitt 9). Her er det store sprang mellom estimatene, men det viser uansett at kinesiske myndigheter anerkjenner at menneskehandel i landet eksisterer.

Far til det kidnappede jentebarnet Fei Mei forteller at de hadde et håp om at kidnapperen ville etterlate henne et sted, siden det var en jentebaby de hadde tatt med seg, men det skjedde ikke. Oppstarten av utenlandsadopsjon skapte nemlig et marked for babyer uavhengig av kjønn. 95 % av ofrene for barnehandel før internasjonal adopsjon var gutter, men i enkelte provinser økte antallet ofre som var jenter dramatisk etter 1991. Loyd (2008) poengterer at: «there is no evidence to prove a link between foreign adoptions and the rise, but people talk about foreign adoption being a factor» (avsnitt 44).

I 2005 ble det arrestert en gruppe på 27 personer, som hadde deltatt i organisert barnehandel i Hunanprovinsen sørøst i Kina, nord for Hongkong. På 3 år antas det at de hadde bortført opp mot 1000 barn og solgt dem videre til barnehjem. «The orphanages placed most of those children in homes with unwitting foreign families, many of them Americans, in exchange for mandatory contributions of \$3,000 per baby» (Goodman, 2006, avsnitt 8). Barnehandelen har med andre ord vært organisert på den måten at det også har involvert offentlige barnehjem i Kina.

Loyd (2008) beskriver praksisen med at portvakter til barnehjem oppsøkte forbipasserende på gaten, og lurte på om de visste om noen som ønsket å selge barnet sitt til 350 dollar per barn. En portvakt til et barnehjem i Hunanprovinsen, samt en nestleder for et barnehjem, Mr. Zhou, bekreftet begge til Loyd i 2008 at det ble handlet babyer på denne måten (Loyd, 2008). At offentlige barnehjem betaler for barn ble benektet av kinesiske myndigheter, en slik praksis er ulovlig. Da Loyd (2008) videre rettet spørsmålet til direktøren på barnehjemmet, hvor nestlederen Mr. Zhou jobbet, så ble påstanden avvist.

I 2008 betalte en adoptivfamilie i utlandet opp mot ti ganger mer per adopsjon, sammenlignet med hva et kinesisk par gjorde. For barnehjemmene ble da utenlandsadopsjoner mer attraktive enn innenlandsadopsjoner. Dette førte til lange ventelister for kinesere som ønsket å adoptere til seg et barn, «many of whom resort to the other option, an underground market for infants» (Loyd, 2008, avsnitt 52). I følge Beth Loyd, var det i 2008 altså et svart marked for kinesiske adoptanter, hvor det foregikk kjøp og salg av kinesiske barn.

Vi har sett at ettbarnspolitikken hadde flere ringvirkninger enn hva jeg tror kinesiske myndigheter kan ha forestilt seg før innføringen i 1979. Målet med innføringen var å stagnere befolkningsveksten for å kunne fortsette den økonomiske utviklingen i landet. Målsetningen

må sies å være nådd, ettersom fødselsraten var lavere enn 2,1, som er det antatte tallet et land må ha for å opprettholde befolkningen. Når et kinesisk par kun fikk lov å få ett barn, så ble kjønnsfordelingen i landet skeiv, samtidig som barnehjemmene ble fylt opp med jentebarn. At det var hovedsakelig jentebarn som ble forlatt må kunne settes i sammenheng med tradisjonelle kinesiske holdninger til at én gutt er bedre enn én jente.

I frykt for den skeive kjønnsfordelingen, og andelen eldre personer sammenlignet med andelen personer i arbeidende alder, ble ikke ettbarnspolitikken håndhevet like strengt fra år 2013. Kinesiske myndigheter tillot to barn per par fra 2013, så lenge paret oppfylte vilkåret om at en av de var enebarn. Likevel var det mange kvalifiserte par som etter lovendringen valgte å ikke få to barn. Par som valgte å kun få ett barn henviste til «expense and pressures of raising children in a highly competitive society» (Buckley, 2015, avsnitt 10). Da myndighetene erfarte at ikke nok par fikk to barn, og fryktet at skeivfordelingen i landet ville skade Kinas økonomiske vekst, ble ettbarnspolitikken historie fra 29.oktober 2015. Fra da av har det vært lov for kinesiske par å få to barn.

Innvirkninger den statlige reguleringen av befolkningen i Kina har hatt på norske pars muligheter til å adoptere er stor. Innvirkningsfaktorer på antallet etterlatte barn i Kina var at kinesiske par risikerte store økonomiske konsekvenser om de fikk flere enn ett barn, at ugifte mødre risikerte høye bøter om de fikk barn, den strenge reguleringen av innenlandsadopsjon og den tradisjonelle preferansen for gutter. Antallet etterlatte barn førte til opphoping av hittebarn på barnehjem, spesielt av jentebarn, som gjorde at kinesiske myndigheter åpnet opp for utenlandsadopsjon til Norge, fra og med 1991.

At myndighetene håndhevet ettbarnspolitikken mildere fra 2013, og sannsynligvis også noen år før 2013, har også påvirket adopsjonen av kinesiske barn til Norge. Sjansene for norske par til å adoptere fra Kina har vært svært små, spesielt de siste 5 årene. Andelen adopterte kinesiske gutter til Norge har vært økende i flere år, og 2012 var det første året hvor det ble adoptert flere kinesiske gutter enn jenter til Norge. Bakgrunnen til den store økningen i antallet adopsjoner fra Kina til Norge i årene fra 2000 til 2005, og det tilsvarende fallet i antallet fra år 2006, henger sammen med kinesiske myndigheters regulering av adopsjon.

6.3 Regulering av adopsjon

Ut over 1970- og 80-tallet økte antallet barn på barnehjem. Kinesiske barnehjemsinstitusjoner begynte etterhvert på eget initiativ å søke adoptanter i nærmiljøet, og via sitt eget private nettverk. Samtidig som barnehjemmene opplevde overfylte hjem, og forsøkte å håndtere dette på en best mulig måte, ble det etablert et nasjonalt system for å tilrettelegge for utenlandsadopsjon: «a new nationwide system was established to facilitate the placement of children through international adoption and to regulate the exchange of documents, foreign currency, and the movement of children across international borders» (Johnson, 2002, s. 387). Dette systemet viste seg å bli mye mer effektivt enn organiseringen av innenlandsadopsjon.

En antakelse som har versert var at kineserne selv ikke var interessert i å adoptere til seg de mange forlatte barna på barnehjemmene, og på bakgrunn av denne holdningen startet kinesiske myndigheter på 1990-tallet med utenlandsadopsjon for å få bukt med overfylte barnehjem (Johnson, 2002, s. 379). Johnsons (2002) funn viser at en slik uvilje ikke eksisterte. Mange kinesiske familier ønsket å adoptere til seg barn, men kravene myndighetene stilte til kinesiske adoptanter var vanskelig å etterfølge (Johnson, 2002, s.379). Det er lite statistikk å vise til når det kommer til innenlandsadopsjonen i Kina på 1990-tallet, mye fordi de fleste innenlandsadopsjoner foregikk uten å involvere barnehjem. Av material tilgjengelig finner Johnson (2002) ut at det var en liten økning i innenlandsadopsjoner fra barnehjem i Kina på 1990-tallet til tross for myndighetenes strenge krav til nasjonale adoptanter (s. 387).

Kinesiske myndigheter valgte altså å ty til utenlandsadopsjon på 1990-tallet på grunn av et økende antall jentehittebarn som overfylte barnehjemsinstitusjonene i Kina. Før år 1988 så ikke kinesiske myndigheter på internasjonal adopsjon som et alternativ for foreldreløse barn. «However, in 1988, the Chinese government relaxed restrictions on adoption, making the process more accessible to foreigners» (Gates, 1999, s. 385). Selv om det i 1988 ble lettet på kravene, var det likevel kun et fåtall barn som ble adoptert ut av Kina. Ett av kravene var at adoptantene måtte vise at de hadde en sterk tilknytning til landet, og det er rimelig å anta kravet la en demper på antallet søknader landet mottok. Dette viser også tallene for antall utenlandsadopsjoner fra Kina i perioden. I 1990 var det totalt kun 95 barn som ble adoptert ut av landet. Antallet barn steg raskt i årene etter. I 1996 ble 3333 barn adoptert bort og i 1998 var antallet oppe i 4206 barn (Gates, 1999, s. 384). På ti år gikk antallet kinesiske

utenlandsadopsjoner fra under 100 adopsjoner i 1990, til mer enn 6000 utenlandsadopsjoner per år ved tusenårsskiftet.

Denne markante økningen i utenlandsadopsjon starter like etter at kinesiske myndigheter innførte *Adoption Law of the People's Republic of China* fra april 1992, og det er rimelig å anta at økningen skjer på bakgrunn av loven. Hensikten med loven var at den skulle gjøre det lettere å adoptere til seg kinesiske barn for adoptanter utenfor Kina. Fra år 1992 var utenlandske og kinesiske adoptanter likestilt ifølge lovverket, og adoptantene behøvde ikke lenger å bevise sin tilknytning til landet. Innføringen av loven var også et forsøk på å stanse menneskehandelen av barn som var et økende problem i landet.

Kina som formidlerland ble raskt populært blant adoptanter etter lovendringen, og antall søkere fra andre land økte. Bakgrunnen for populariteten kan ha sammenheng med at adopsjonsreguleringen i landet var mer liberalt sammenlignet med andre land. Som eneste formidlerland, aksepterte Kina enslige adoptanter, og de godtok også høyere alder på adoptantene.

Myndighetenes intensjoner om å gjøre det enklere å adoptere til seg kinesiske barn fra andre land, med den nye loven, kan beskrives som en suksess. Lovendringen klarte likevel ikke å få bukt med det svarte markedet som muliggjorde kjøp og salg av barn. Kina hadde forpliktet seg til FNs *barnekonvensjon* som ble ratifisert i 1992 (FN-sambandet, 2018b). Konvensjonen la føringer for hvordan en adopsjonsprosess skulle foregå (se internasjonal regulering av adopsjon side 25). I et forsøk på å ødelegge for det svarte markedet, innførte myndighetene en adopsjonssuspensjon i 1993. Perioden varte i 10 måneder, og i mellomtiden ble adopsjonsprosedyrene i landet revidert og med dette ble *China Adoption Organization* (CAO), i dag CCCWA, etablert. CAO skulle være et landsdekkende system, med flere avdelinger som tok for seg ulike deler av adopsjonsprosessen knyttet opp mot utenlandsadopsjon. Fra da av måtte adoptanter sende papirer til CAO. I papirene skulle alder, sivilstatus, finansiell status, helsetilstand og vandelsattest dokumenteres. Etter å ha mottatt ønsket informasjon om adoptantene, skulle CAO undersøke dokumentene grundig før de tok en avgjørelse om adopsjon skulle innvilges søkerne (Gates, 1999, s. 387). Dette viser at kinesiske myndigheter fulgte opp sine forpliktelser ovenfor *barnekonvensjonen*.

Et lignende effektivt system for innenlandsadopsjon i Kina eksisterte ikke på 1980- og 1990-tallet. Innenlandsadopsjonen stagnerte og gikk tilbake i enkelte områder i Kina.

Adopsjonsloven av 1992 var også med på å innskrenke antallet aktuelle adoptanter innenlands (Johnson, 2002, s. 379). Lovens artikkel 12 sa at kinesere som ønsket å adoptere til seg et kinesisk barn måtte være over 30 år og barnløse (Folkerepublikken Kina, 1991, art. 12). Dette bidro til at de offentlige barnehjemsinstitusjonene i Kina fylte seg opp, da det ikke var tilstrekkelig med kvalifiserte adoptanter i landet som etterlevde myndighetenes strenge krav. I samme lovverk ble det åpnet opp for utenlandsadopsjon fra Kina, på denne måten økte kinesiske myndigheter antallet aktuelle adoptanter for foreldreløse barn, uten at det forstyrret hensikten med familieplanleggingslovene. Utenlandsadopsjonen lettet arbeidet, og trykket, på de offentlige barnehjemsinstitusjonene.

Utenlandsadopsjoner fra Kina kan også sies å ha hatt innflytelse på antallet innenlandsadopsjoner. Det effektive systemet knyttet opp mot utenlandsadopsjon gjorde det vanskeligere for kinesiske par å adoptere til seg barn. Det eksakte antallet innenlandsadopsjoner i Kina er konfidensielle og ikke offentlig tilgjengelige. Loyd (2008) bekrefter at: «the influx of foreign applications to adopt Chinese kids is, in many cases, making it more difficult for Chinese couples who can't have children to adopt from orphanages here [in China] » (Loyd, 2008, avsnitt 51).

Kinesiske myndigheter uttalte i 1996 at de ville strengt etterfølge *1993 Adoption Procedures*, samt at det kun skulle være lov for barnløse adoptanter mellom 35 og 40 år å adoptere til seg kinesiske barn. To år senere, i 1998, ble likevel loven revidert og fra 1999 ble endringene gjeldene. Revideringen førte blant annet til en senket minimumsalderen på adoptanter til 30 år, og adoptanter med barn fra før fikk lov til å søke om å adoptere. Et mer liberalt lovverk førte likevel ikke til en reell endring i innenlandsadopsjonen: «birth planning authorities remain wary of liberalizing domestic adoption, and a decade [1991-2001] of international adoption has institutionalized powerful interests that orient adoption from orphanages toward the outside rather than inside China» (Johnson, 2002, s. 379). En negativ konsekvens av utenlandsadopsjonen var altså at det med tiden hadde institusjonalisert sterke interesser som gjorde at kinesiske barn på barnehjem ble sendt ut av landet, fremfor å finne adoptivforeldre innenlands. Dette var uheldig for alle parter. Internasjonalt lovverk om regulering av utenlandsadopsjon, påpeker at intensjonen med utenlandsadopsjon er at det skal være en siste løsning for adoptivbarna. Adoptivfamilier i andre land ble muligens også sett på som et bedre

alternativ til kinesiske barnehjemsbarn, da de kunne tilby barna et godt hjem, og hadde gjennomsnittlig bedre økonomi, sammenlignet med adopsjonsfamilier innenlands.

Samlet sett gjorde disse endringene situasjonen enklere for adoptanter utenfor Kina. Vi kunne se i kapittel 4 at antallet barn adoptert fra Kina til Norge steg markant, og var på sitt høyeste, i perioden 2001-2004 (se side 44). Revideringen av adopsjonslovverket i Kina, som trådte i kraft i 1999, kan beskrives som en suksess når målsetningen var å øke antallet adopsjoner ut av landet. Endringene økte også mulighetene norske par hadde til å adoptere, i samme periode.

Kina ratifiserer *Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon* 1.januar 2006, fra da av begynte antallet adopsjoner fra Kina til Norge å synke (Adopsjonsforum, 2012).

Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon stiller krav om at myndigheter først må forsøke å finne adoptivforeldre i eget land (se side 25). Kinesiske myndigheter offentliggjør ikke detaljert statistikk, men *Adopsjonsforum* skriver at «antallet adopsjoner til utlandet [sank] fra cirka 14 500 i år 2005 til cirka 5 500 i 2010» (2012). Følgene av ratifiseringen var ny adopsjonslov i Kina fra 2007. Den nye loven hadde flere endringer som reverserte mange av de liberale endringene innført i 1999. Belluck og Yardley (2006) skriver i *The New York Times*, at fra og med 1. mai 2007 var det offisielt slutt på at single adoptanter fikk lov å adoptere, og at adoptanter må være gifte et gitt antall år før de søker adopsjonstillatelse i landet. Flere psykiske og fysiske krav til adoptantene blir tillagt og spesifisert i den nye 2007-loven. Begrunnelsen myndighetene ga for endringer i adopsjonslovverket i 2007 var flere. Blant annet ville de redusere antallet søknader CCCWA fikk fra adoptanter fra andre land. En annen grunn var at antallet foreldreløse barn i Kina var synkende, og at kineserne selv var blitt rikere og dermed i stand til å betale den *sosiale kompensasjonsavgiften* en måtte betale hvis en fikk flere enn ett barn (Belluck & Yardley, 2006).

Uansett årsaken til endringer i lovverket myndighetene oppgir, så må lovendringene i adopsjonslovverket, både i 1998, 2006 og 2007, kunne beskrives som virkningsfulle. Kinesiske myndigheter hadde stor innvirkning på mulighetene for norske par til å adoptere. Revideringen av *1993 Adoption Procedures* i 1998 førte til den kraftige oppgangen av utenlandsadopsjon til Norge i årene 2000-2005, ratifiseringen av *Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon* i 2006 gjorde at antallet barn adoptert fra Kina fikk en brå nedgang

samme året, og ny adopsjonslov av 2007 førte til videre fall i antallet kinesiske barn adoptert til Norge.

Vi så at en kombinasjon av statlig regulering av befolkningsutviklingen og tradisjonelle preferanser gjorde at kinesiske barnehjem fyltes opp med foreldreløse barn på 1980- og 90-tallet. Kritikere og menneskerettighetsorganisasjoner mente at kinesiske myndigheter brukte barnehjemsbarn som en eksportvare til utlandet «yet any reasonable assessment of this allegation in the broad context of the Chinese economy would have to conclude that the amount brought in by international adoption is insignificant overall [...]» (Johnson, 2002, s. 388). I følge Johnson (2002) kan ikke økonomiske gevinster alene være svar nok på hvorfor myndighetene startet med utenlandsadopsjon. I den store sammenhengen var inntekten fra adopsjoner av liten betydning for landet, men av stor betydning for kvaliteten på barnehjemmene i en tid hvor antallet foreldreløse barn økte kraftig. Selv om Kina ikke kan beskyldes for å ha tjent seg rik på utenlandsadopsjoner, kan det stilles spørsmål rundt hvorfor organiseringen av utenlandsadopsjon var betydelig bedre sammenlignet med innenlandsadopsjon. Denne finorganiseringen av utenlandsadopsjonen, sammenlignet med den relativt uorganiserte innenlandsadopsjonen, må også ha hatt innvirkning på den brå veksten i utenlandsadopsjoner Kina opplevde. Da det fra myndighetenes side ble tilrettelagt for ett av to alternativ, er det forståelig hvorfor det ene alternativet nesten utkonkurrerte det andre.

6.4 Oppsummering

I kapittel 4 fant jeg at samarbeidet om adopsjon av kinesiske barn, mellom Kina og Norge, startet fra år 1991. Jeg fant ut at antallet barn adoptert fra Kina økte kraftig fra år 2000 til 2005, og en nesten tilsvarende brå nedgang fra og med 2006. Statistikken viste også at frem til 2011 var et overveldende flertall av adoptivbarna fra Kina jentebarn. Fra 2012 var det for første gang flere gutter enn jenter som ble adoptert fra Kina.

Den direkte årsaken for oppstarten av utenlandsadopsjon fra Kina til Norge var lovendringer som gjorde det lettere å adoptere kinesiske barn for adoptivforeldre i utlandet. Den mer indirekte årsaken til at kinesiske myndigheter åpnet opp for utenlandsadopsjon var opphopingen av foreldreløse barn på barnehjem, etter innføringen av familieplanleggingsloven i 1979. Revidering av *1993 Adoption Procedures*, som trådte i kraft

fra og med 1999, var årsaken til den kraftige oppgangen i utenlandsadopsjon fra år 2000. Revideringen i 1999 lettet på kravene de kinesiske myndighetene stilte til utenlandske adoptivforeldre, og økte mulighetene for norske par til å adoptere.

Det er rimelig å anta at den brå nedgangen i antallet adopsjoner fra Kina til Norge i 2006, henger sammen med at Kina ratifiserte *Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon* samme år. Den stiller krav om at myndighetene må forsøke å finne adoptivforeldre i eget land, før et barn frigis til adopsjon. Den videre nedgangen, spesielt fra og med 2008, kan forklares med at Kina fikk ny adopsjonslov fra og med 2007. Loven av 2007 strammet inn kravene som var lettet på i 1999, og minket dermed muligheten for norske til å adoptere.

Mine undersøkelser av kildemateriale har vist at viljen til å adoptere til seg barn som ikke er sine egne, eksisterer i det kinesiske samfunnet. Det overveldende flertallet av jentebabyer på barnehjem var ikke synonymt med at jenter ikke er ønsket i utgangspunktet. Tradisjonelle holdninger har likevel ført til at mange kinesere ønsket at det *ene* barnet, som var lovlig å få, skulle være en gutt. På grunn av dette har det vært oppsiktsvekkende mange jentebabyer på kinesiske barnehjem, og som dermed har blitt adoptert ut av Kina.

Innføringen av familieplanleggingsloven i 1979 var et forsøk på å opprettholde økonomisk vekst ved å begrense antallet fødte barn. Det har vist seg i ettertid at ettbarnspolitikken forårsaket flere andre samfunnsøkonomiske og demografiske problemer for landet. Fra 2013 ble ikke ettbarnspolitikken håndhevet like strengt og åpnet opp for at flere kinesiske par kunne få to barn.

Vi så i statistikken at fra og med år 2006 stiger prosentandelen gutter adoptert til Norge fra Kina, og i 2012 er det første gangen at flere gutter enn jenter adopteres til Norge fra Kina. Dette er trolig en følge av at kinesiske myndigheter, frem mot lovendringen, ikke håndhevet ettbarnspolitikken like strengt. Normen ble at par kunne få to barn, og kjønnsutvalgt abort, eller adopsjon, er nok ikke like utbredt i dag som det var under ettbarnspolitikken. For å øke mulighetene for en kraftigere oppgang i fødselsraten fikk alle par lov til å få to barn fra og med 2015.

7.0 Konklusjon

Formålet med studiet var å finne ut hvordan utenlandsadopsjonen til Norge har utviklet seg i årene fra 1972 til 2016, og hvordan utviklingen i barneverdenen i Sør-Korea og Kina har påvirket mulighetene norske par har til å adoptere. For å finne svar på problemstillingen har jeg søkt i endrede forutsetninger for utenlandsadopsjon i land Norge samarbeider med.

Antallet barn adoptert til Norge per år har variert mye i perioden 1972-2016. I oversikten over antall barn adoptert per år fant jeg ut at det var tre perioder som skilte seg ut. I perioden 1972-1983 var det stor variasjon i antallet fra år til år, i perioden 1984-2002 var det først en jevn – og deretter en kraftig oppgang i antallet og fra 2003-2016 en markant nedgang igjen.

I løpet av perioden 1972-2016 har Norge samarbeidet med 37 land om utenlandsadopsjon. Det viste seg i kapittel 4 at kun et fåtall land utgjør hovedandelen av adopterte til Norge. Dermed er det få land som har påvirket variasjonen i utenlandsadopsjonen til Norge i stor grad. 60 % av alle adopterte i perioden kommer fra et land i Asia, med Sør-Korea og Kina som de to største formidlerlandene.

Et stort flertall av barna adoptert i perioden fra 1972 til 1987 var født i Sør-Korea. Utviklingen i antallet adoptert fra Sør-Korea fulgte i samme periode utviklingen i det totale antallet adopterte til Norge. Et stort flertall av barna adoptert til Norge fra 1999 til 2010 var barn fra Kina. Utviklingen i antallet adoptert fra Kina fulgte også utviklingen i det totale antallet adopterte for samme periode. Dette forteller at utviklingen i forutsetninger for utenlandsadopsjon i Sør-Korea og Kina sier noe om mulighetene norske par har for å adoptere.

Statistikken ga meg informasjon om alder og kjønn på adoptivbarna. Aldersfordelingen i perioden fra 1972-2005 var relativt jevn, med et flertall av barn i alderen under 3 år i kategoriene *under 1 år* og *1-2 år*, men også en del i alderen *3-11 år*. Fra 1994 til 2005 er det et overveldende flertall av barn i aldergruppen *1-2 år* samt en god del i alderen *under 1 år*. Etter 2006 samlet SSB alle barn i alderen 0-2 år i samme kategori *under 3 år*. Dette kan ha sammenheng med at det kom færre barn i alderen *under 1 år* etter 2006. Dette var trolig en konsekvens av Kinas ratifisering av *Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon* i 2006,

som blant annet sier at barnet ikke kan frigis til utenlandsadopsjon før myndighetene har forsøkt å finne adoptivfamilier i hjemlandet.

Fordelingen av kjønn i perioden fra 1998 til 2016 viste et stort flertall adopterte kinesiske jentebarn sammenlignet med gutter helt frem til 2011 og spesielt i årene 2001-2005. Jeg fant også ut at det hvert år har vært et flertall av sør-koreanske gutter som blir adoptert bort til Norge enn jenter.

Informasjonen hentet fra statistikken brukte jeg i min videre undersøkelse av hvordan forutsetningene for utenlandsadopsjon i Sør-Korea og Kina har utviklet seg i perioden.

Jeg har vist hvordan adopsjonsorganisasjoner etablerte seg i Sør-Korea, og pekt på en nokså ambivalent holdning til utenlandsadopsjon. Det var behov for hjelp fra utlandet til å ta hånd om de mange foreldreløse barna etter Koreakrigen. Mange av barna var amerikansk-koreanske. På grunn av kulturelle forhold har ikke adopsjon av barn med blandet etnisk opphav vært aktuelt for mange sør-koreanere. En tradisjonell forestilling om en felles koreansk blodlinje gjorde at sør-koreanerne vegret seg for å adoptere til seg barn med ukjent opphav. Det er å anta at det tar lang tid å endre holdninger til en befolkning, og utenlandsadopsjon ble en enklere løsning for sør-koreanske myndigheter. Oppstarten av formidlingssamarbeidet mellom Norge og Sør-Korea hadde stor betydning for norske pars muligheter til å adoptere, spesielt i perioden fra 1972-1987. I starten av utenlandsadopsjonen til Norge var det tilnærmet kun adopsjon av sør-koreanske barn.

Flere ganger i løpet av perioden 1972 til 2016 har sør-koreanske myndigheter forsøkt å fase ut utenlandsadopsjonen. Dette er en bevisst politikk som handler om at et moderne industriland i vekst bør ta hånd om egne velferdsutfordringer uten hjelp fra utenlandske aktører.

Videre undersøkelser av sør-koreansk kultur og holdninger til adopsjon viste at ugifte enslige mødre er blitt stigmatisert. En stor andel av ugifte gravide kvinner har valgt å frigi barnet til adopsjon. Frem til 2015 var det egne fødehem for gravide kvinner som skulle frigi barnet til adopsjon. Fødehemmene ble drevet av adopsjonsselskaper. Den tradisjonelle forestillingen om felles blodlinje gjør at sør-koreanske myndigheters forsøk på å øke antallet innenlandsadopsjon har hatt liten suksess. Tradisjonelle forestillinger om at mannen er rangert høyere enn kvinnen har påvirket den skeive kjønnsfordelingen i adoptivbarna adoptert til

Norge. Det er foretrukket å få en sønn fremfor en datter, men når det kommer til adopsjon i Sør-Korea er preferansen å adoptere til seg jenter. Dette handler om en tradisjonell holdning til at gutter ofrer mindre for sine foreldre enn jenter. Denne preferansen har resultert i at flere jenter enn gutter er blitt adoptert innenlands mens flere sør-koreanske gutter enn jenter er blitt frigitt til utenlandsadopsjon.

Til en viss grad har de sør-koreanske myndighetenes forsøk på å stagnere utenlandsadopsjon vært vellykket. Den har vært vellykket på den måten har myndighetenes regulering av utenlandsadopsjon har ført til at færre sør-koreanske barn blir adoptert fra Sør-Korea til Norge sammenlignet med tidligere, som igjen har begrenset norske pars muligheter for å adoptere. Men dette har hatt en høy pris. Innenlandsadopsjonen har ikke økt i takt med nedgangen i utenlandsadopsjon, dermed er det et økende antall barn som vokser opp på barnehjemsinstitusjoner i Sør-Korea.

Ved å undersøke kinesisk kultur og tradisjonelle verdier fant jeg ut at kineserne tradisjonelt ikke har vært fremmed for å adoptere til seg barn som ikke er ens eget. Før 1949 eksisterte det en adopsjonslignende tradisjon for å ta til seg en *tongyangxi* – et jentebarn. Det forelå med andre ord ikke en uvilje i befolkningen mot å adoptere til seg foreldreløse barn når barnehjemmene fylte seg opp på 1970- og 80-tallet. Med innføring av familieplanleggingsloven i 1979 bestemte myndighetene at ingen kinesiske par kunne få mer enn ett barn. Konsekvensene av ettbarnspolitikken i årene fra 1979 til 2015 var enorme. Tradisjonelle verdier som konfusianismen og forfedredyrkelse var utslagsgivende også i Kina. Siden kinesiske par kun hadde muligheter til å få ett barn, foregikk det et kjønnsutvalg. Oppfattelsen var at det var fordelaktig å få en gutt, og dette medførte en stor økning i jentehittebarn.

Den store andelen hittebarn på barnehjem kombinert med et ønske om å stagnere befolkningsveksten i Kina, gjorde at myndighetene så utenlandsadopsjon som en effektiv løsning på problemet. Kinesiske myndigheters regulering av adopsjon har frem til 2007 lagt store begrensninger på kinesiske pars muligheter til å adoptere, mens gjeldende regulering frem til 2006 var med å øke norske pars muligheter til å adoptere. Spesielt endringene av *1993 Adoption Procedures* som ble gjeldende fra 1999 økte mulighetene for norske par til å adoptere. Utenlandsadopsjonen til Norge var på sitt høyeste i årene 2001-2005. Et stort flertall av adopterte til Norge i årene denne perioden var jenter fra Kina.

Ratifiseringen av *Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon* i 2006 og innføringen av ny adopsjonslov i 2007 var med på å begrense norske pars muligheter til å adoptere.

Oppgaven min har vist at utviklingen i barneverdenen i Sør-Korea og Kina har hatt stor betydning for norske pars muligheter til å adoptere, spesielt i perioden 1972-1987 og 1998-2010. Det den også har vist er at det ikke finnes enkle svar på hvorfor adopsjonskøene i Norge vokser, eller at alderen på adopterte endrer seg i perioder. Svarene finnes i et komplisert samspill av årsaker som må studeres i sin historiske og geografiske kontekst. Oppgaven har også vist at det internasjonale samfunnet gradvis har sett behovet for å regulere utenlandsadopsjonen, og i både Sør-Korea og Kinas tilfelle har påtrykk fra det internasjonale samfunnet – uttrykt for eksempel gjennom *Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon* – hatt stor effekt på organiseringen av utenlandadopsjon.

8.0 Kilder

Adopsjonsloven. (2017). Lov om adopsjon (adopsjonsloven) (LOV-2017-06-16-48). Hentet fra: <https://lovdata.no/lov/2017-06-16-48>

Adopsjonsforum. (2012). *Nye globale adopsjonstrender*. Hentet fra: <http://www.mynewsdesk.com/no/adopsjonsforum/news/nye-globale-adopsjonstrender-36909>

Adopsjonsforum. (2017). *Råd og veiledning i adopsjonsprosessen*. Hentet fra: <http://www.adopsjonsforum.no/userfiles/Formidling/R%C3%A5d%20og%20veiledning%202017%20med%20lenker.pdf>

Adopsjonsforum. (2018a). *Adopsjonsprosessen – trinn for trinn*. Hentet fra: <http://www.adopsjonsforum.no/adopsjon/prosessen/4559/adopsjonsprosessen-trinn-for-trinn>

Adopsjonsforum. (2018b). *Colombia*. Hentet fra: <http://www.adopsjonsforum.no/adopsjon/valg-av-land/1747/colombia>

Adopsjonsforum. (2018c). *Kina*. Hentet fra: <http://www.adopsjonsforum.no/adopsjon/valg-av-land/1757/kina>

Amundsen., B. (2016, 20.april). Kina står overfor store velferdsproblemer. *Forskning.no*. Hentet fra: <https://forskning.no/kina-velferdsstat/2016/04/kina-star-overfor-store-velferdsproblemer>

Andresen, A., Rosland, S., Ryymin, T. & Skålevåg, S., A. (2015). *Å gripe fortida*. 2. utg. Oslo: Det Norske Samlaget.

Barnekonvensjonen. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av FN-sambandet den 20.november 1989, ratifisert av Norge den 8.januar 1991*. Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8

- Barne- og likestillingsdepartementet. (BLD). (2016). *Saksbehandling ved søknad om innenlands- og utenlandsadopsjon*. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/5ce3f221d6944d4f818203f46725f182/q-1045---sist-revidert-av-bld-mars-2016-419126.pdf>
- Barne- og likestillingsdepartementet. (BLD). (2017). *Lov om adopsjon (adopsjonsloven)*. (Prop.88 L (2016-2017)). Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-88-l-20162017/id2548407/>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (Bufdir). (2017). *Adoptere fra utlandet gjennom en organisasjon*. Hentet fra:
https://www.bufdir.no/Adopsjon/Jeg_onsker_a_adoptere/Adoptere_fra_utlandet/
- Belluck., P. & Yardley., J. (2006, 20.desember). China Tightens Adoptions Rules for Foreigners. *The New York Times*. Hentet fra:
<https://www.nytimes.com/2006/12/20/us/20adopt.html>
- Branigan., T. (2014, 20.januar). For Chinese women, unmarried motherhood remains the final taboo. *The Guardian*. Hentet fra:
<https://www.theguardian.com/world/2014/jan/20/china-unmarried-motherhood-remains-final-taboo>
- Buckley., C. (2015, 29.oktober). China Ends One-Child Policy, Allowing Families Two Children. *The New York Times*. Hentet fra:
<https://www.nytimes.com/2015/10/30/world/asia/china-end-one-child-policy.html>
- Chira., S. (1988a, 21.april). Babies for Export: And Now the Painful Question. *The New York Times*. Hentet fra: <https://www.nytimes.com/1988/04/21/world/seoul-journal-babies-for-export-and-now-the-painful-questions.html>
- Chira., S. (1988b, 28.september). The Seoul Olympics; U.S. Olympic Reporting Hits a Raw Korean Nerve. *The New York Times*. Hentet fra:
<https://www.nytimes.com/1988/09/28/world/the-seoul-olympics-us-olympic-reporting-hits-a-raw-korean-nerve.html>

Choi., H. (2009). *Gender and Mission Encounters in Korea. New Women, Old Ways.*

University of California Press. Hentet fra: <https://ebookcentral.proquest.com>

Coonan., C. (2013, 2.juli). China law forces adult children to ‘visit and greet’ their ageing

parents. *The Irish Times*. Hentet fra: <https://www.irishtimes.com/news/world/asia-pacific/chinese-law-forces-people-to-visit-and-greet-their-ageing-parents-1.1449521>

Dan., C. (2017, 27.mars). It’s Time to Give China’s Single Mothers Their Rights. *Sixth tone*.

Hentet fra: <http://www.sixthtone.com/news/2111/its-time-to-give-chinas-single-mothers-their-rights>

Davenport., D. (2011, 13.september). *South Korean Adoptions: Canary in the International*

Adoption Mine? Hentet fra: <https://creatingafamily.org/adoption-category/south-korean-adoptions-canary-international-adoption/>

Doolan, W., Y. (2012). *Being Amerasian in South Korea: Purebloodness, Multiculturalism, and Living Alongside the U.S. Military Empire*. Ohio: Ohio State University. Hentet

fra: <http://hdl.handle.net/1811/52015>

Evans., M. (2013, 6. januar). World Day for War Orphans. *The Earth Times*. Hentet fra:

<http://www.earthtimes.org/health/world-day-war-orphans/2259/>

FN-sambandet – United Nations General Assembly. (1986). *United Nations Declaration on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally*.

Hentet fra: <http://www.un.org/documents/ga/res/41/a41r085.htm>

FN-sambandet – United Nations Department of Economics and Social Affairs (DESA).

(2009). *Child Adoption: Trends and Policies*. New York: United Nations Publication.

Hentet fra:

http://www.un.org/esa/population/publications/adoption2010/child_adoption.pdf

FN-sambandet – United Nations Association of Norway. (2017). *Sør-Korea*. Hentet fra:

<https://www.fn.no/Land/Soer-Korea>

FN-sambandet – United Nations Association of Norway. (2018a). *Kina*. Hentet fra:

<https://www.fn.no/Land/Kina>

FN-sambandet – United Nations Treaty Collection. (2018b). *Status of treaties*. Hentet fra:

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&clang=en

Folkerepublikken Kina. (1991). *Adoption Law of the People's Republic of China*. Hentet fra:

http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Law/2007-12/12/content_1383868.htm

Folkerepublikken Kina. (2013). *Law of the People's Republic of China on Protection of the Rights and Interests of the Elderly*. Hentet fra:

<http://www.lawinfochina.com/display.aspx?id=12566&lib=law#menu1>

Folkerepublikken Kina - National Bureau of Statistics of China (2012). *Women and Men in China – Facts and Figures 2012*. Hentet fra:

<http://www.unicef.cn/en/uploadfile/2014/0109/20140109030938887.pdf>

Gates., J., C. (1999). China's Newly Enacted Intercountry Adoption Law: Friend or Foe? *Indiana Journal of Global Legal Studies*. Vol 7, No.1, Art.14. Hentet fra:

<https://www.repository.law.indiana.edu/ijgls/vol7/iss1/14>

Goodman., S., P. (2006, 12. mars). Stealing Babies for Adoption. *Washington Post*. Hentet fra:

http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/03/11/AR2006031100942_pf.html

Gärtner., K. & Heggland., J., E. (2013). *Adopterte barn, ungdom og voksne: En kunnskapsoppsummering om kognitiv kompetanse, psykisk helse og bruk av hjelpetjenester*. Nydalen: Nasjonalt folkehelseinstitutt. Hentet fra:

<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2014/adopterte-barn-ungdom-og-voksne-pdf.pdf>

Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Haagkonvensjonen om internasjonal adopsjon. (1993). *Convention on protection of children and co-operation in respect of intercountry adoption: Vedtatt av HCCH 29. mai 1993, ratifisert av Norge 1. januar 1998*. Hentet fra:

<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=69>

HCCH – konvensjon. (1965). *Convention on Jurisdiction, Applicable Law and Recognition of Decrees Relating to Adoption*. Hentet fra: <https://assets.hcch.net/docs/0f08788e-e996-4c2e-acce-89e576b95c61.pdf>

HCCH. (2018). *About HCCH*. Hentet fra: <https://www.hcch.net/en/about>

Hesketh., T., Lu., L. & Xing., Z., W. (2005) *The Effect of China's One-Child Family Policy after 25 Years*. Hentet fra: <https://www.nejm.org/doi/pdf/10.1056/NEJMhpr051833>

Hognestad, M. & Steenberg, R., K. (2000). *Adopsjonsloven kommentarutgave*. Oslo: Universitetsforlaget.

Holt International. (2018). *Our History*. Hentet fra: <http://www.holtinternational.org/about/>

Hu., E. (2015, 11.mai). South Korea's Single Moms Struggle To Remove A Social Stigma. *Brookings*. Hentet fra: <https://www.npr.org/sections/parallels/2015/05/11/405622494/south-koreas-single-moms-struggle-to-remove-a-social-stigma>

Hübinette., T. (2004). Korean adoption history. I Kim., E. *Community 2004. Guide to Korea for Overseas Adopted Koreans Seoul Overseas Koreans Foundation*. (s. 17-31). Hentet fra: http://www.tobiashubINETTE.se/adoption_history.pdf

Hødnebø., F. (1976). *Ættleiding. Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder*. Hentet fra: http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2014110506005

Inoradopt. (2017). *Faglig utvalg*. Hentet fra: <http://inoradopt.no/faglig-utvalg/>

- Johannessen, A., Tufte, P., A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Johnson., K. (2002). Politics of International and Domestic Adoption in China. *Law & Society Review*, Vol.36, No.2, 379-396. Hentet fra: <http://www.jstor.org/stable/i267329>
- Kallevik, S., A. & Jansen, M. (2006). *Adopsjonsboken. Veien til en familie*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS
- Kim., J., E. (2010). *Adopted Territory: Transnational Korean Adoptees and the Politics of Belonging*. Durham & London: Duke University Press.
- Kjeldstadli, K. (1992). *Fortida er ikke hva den engang var - en innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget. Hentet fra: https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2007112704039
- Konvensjon om begrensnig av statsløshet. (1961). *Convention on the Reduction of Statelessness: Vedtatt av FN-sambandet den 20. august 1961, ratifisert av Norge den 13. august 1975*. Hentet fra: <https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/internasjonale-konvensjoner-og-avtaler/1961-08-30/>
- Kjosås., R., K. (2017). *De taushetsbelagte menn. Den ukjente historien om norske soldater i Koreakrigen*. (Masteroppgave). Høyskolen på Vestlandet, Bergen. Hentet fra: <http://hdl.handle.net/11250/2481624>
- Korean Overseas Information Service (KOIS). *Women's Role i Contemporary Korea*. Hentet fra: <https://asiasociety.org/education/womens-role-contemporary-korea>
- Lillegård., H. (2013, 17.februar). I dette landet må 50 000 000 menn slåss om kvinnene – ofre for en kynisk politikk. *Dagbladet*. Hentet fra: <https://www.dagbladet.no/nyheter/i-dette-landet-ma-50-000-000-menn-slass-om-kvinnene/64012076>
- Loyd., B. (2008, 12. mai). China's Lost Children. *Abc news*. Hentet fra: <https://abcnews.go.com/print?id=4774224>

Mcginnis., H. (2007, 27.november). South Korea and Its Children. *The New York Times*.

Hentet fra: https://relativechoices.blogs.nytimes.com/2007/11/27/south-korea-and-its-children/?_r=0

Moon., H., S., K. (2015, 29.juni). The past and future of International adoption. *Brookings*.

Hentet fra: <https://www.brookings.edu/opinions/the-past-and-future-of-international-adoption/>

NOU 1976:55. (1976). *Adopsjon og adopsjonsformidling*. Oslo: Sosialdepartementet.

Hentet fra: https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2012092706153

NOU 2009:21. (2009). *Adopsjon – til barnets beste. En utredning om de mange ulike sidene ved adopsjon*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-21/id579104/>

NOU 2014:9. (2014). *Ny adopsjonslov*. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2014-9/id2008251/>

O'Halloran, K. (2016). *The Politics of Adoption – International Perspectives on Law, Policy and Practice* (3.utg). Hentet fra: [https://doi-org.galanga.hvl.no/10.1007/978-94-017-](https://doi-org.galanga.hvl.no/10.1007/978-94-017-9777-1)

[9777-1](https://doi-org.galanga.hvl.no/10.1007/978-94-017-9777-1)

Oh., A., H. (2015). *To Save the Children from Korea: The Cold War Origins of International Adoption*. Stanford University Press. Hentet fra: <https://ebookcentral.proquest.com>

Onishi., N. (2008, 8.oktober). Korea Aims to End Stigma of Adoption and Stop «Exporting» Babies. *The New York Times*. Hentet fra:

<https://www.nytimes.com/2008/10/09/world/asia/09adopt.html>

Revheim, T., E., U. (2016). *Diskurser om barnets beste med utgangspunktet adopsjon i Norge 1945- 2015* (Masteroppgave). Høgskolen i Bergen. Hentet fra:

<http://hdl.handle.net/11250/2481812>

- Rohr., D. (2017, 31.mars). Demografien vil tynge Kina det neste tiåret. *Morningstar*. Hentet fra: <http://www.morningstar.no/no/news/157584/PrintArticle.aspx>
- Rotchschild., M. (1988, 1.januar). Babies for sale. South Koreans make them, Americans buy them. *The Progressive*. Hentet fra: <https://web.archive.org/web/20110716171451/http://poundpuplegacy.org/node/33481>
- Sang-Hun., C. (2010, 6.januar). South Korea Confronts Open Secret of Abortion. *The New York Times*. Hentet fra: <https://www.nytimes.com/2010/01/06/world/asia/06korea.html>
- Shang., X. & Fisher., R., K. (2013). *Caring for Orphaned Children in China*. United Kingdom: Lexington books. Hentet fra: <https://ebookcentral.proquest.com>
- Statistisk sentralbyrå. (2004). *Adopsjoner, etter adoptivforeldrenes forhold til barnet før adopsjonen, og etter barnets tidligere statsborgerskap. 1966-2003*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/a/kortnavn/adopsjon/arkiv/tab-2004-06-17-01.html>
- Statistisk sentralbyrå. (2006). *05739: Adopterte, etter barnets kjønn og tidligere statsborgerskap (avslutta serie) 1998-2005*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/05739/?rxid=2f9d5f17-2588-4b00-ab12-3b7c960b8615>
- Statistisk sentralbyrå. (2007). *04766: Adopterte, etter adoptivforeldrenes forhold til barnet før adopsjonen, tidligere statsborgerskap og alder (avslutta serie) 1970-2005*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/04766>
- Statistisk sentralbyrå. (2012). *09503: Folkemengde, etter alder (prosent) (K) (B) 2001-2011*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/09503?rxid=4af258c1-baaa-40b0-a8e4-1191c15b17ef>
- Statistisk sentralbyrå. (2014). *Om oss. Vår virksomhet*. Hentet fra: [http://www.ssb.no/omssb/om-oss/vaar-
virksomhet/_attachment/194836?_ts=14835edd0b8](http://www.ssb.no/omssb/om-oss/vaar-
virksomhet/_attachment/194836?_ts=14835edd0b8)

- Statistisk sentralbyrå. (2017a). *06683: Adopsjoner etter adopsjonstype. 1986-2017*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/06683/>
- Statistisk sentralbyrå. (2017b). *06685: Adopterte, etter adopsjonstype, kjønn og alder 2006 - 2017*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/06685>
- Statistisk sentralbyrå. (2017c). *Vår virksomhet: Tall som forteller*. Hentet fra: <http://www.ssb.no/omssb/om-oss/vaar-virksomhet>
- Statistisk sentralbyrå. (2018a). *Adopsjoner*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/adopsjon>
- Statistisk sentralbyrå. (2018b). *06831: Andel samboere, gifte og ikke i samliv, etter aldersgruppe og kjønn (prosent) 1977-2016*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/06831>
- Statistisk sentralbyrå. (2018c). *06688: Utenlandsadopterte, etter kjønn og tidligere statsborgerskap 2006-2017*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/06688/>
- Store norske leksikon. (2009). *Anekultus*. Hentet fra: <https://snl.no/anekultus>
- Stortinget. (2018). *Norges offentlige utredninger (NOU)*. Hentet fra: <https://www.stortinget.no/no/Stottemeny/Ordbok/?diid=N#primaryfilter>
- Tae-hoon., L. (2011, 30. juni). New law to restrict adoption by foreigners. *The Korea Times*. Hentet fra: http://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2011/06/116_89951.html
- Thoring, Liv. (2008). *Enslige mødre og anonym adopsjon i Norge 1945 – 1965: med linjer fram til ca. 1990* (Masteroppgave). Universitetet i Oslo. Hentet fra: <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-21009>
- U.S. State Department. (2007). *Trafficking in Persons report*. Hentet fra: <https://www.state.gov/documents/organization/82902.pdf>

Utenriksdepartementet. (1967, 24.april). *Europeisk konvensjon om adopsjon av barn*. Hentet fra: <https://udiregelverk.no/no/rettskilder/internasjonale-konvensjoner-og-avtaler/1967-04-24/>

Verdens Barn. (2017a). *Dette er Verdens Barn*. Hentet fra: <http://www.verdensbarn.no/om-oss/dette-er-verdens-barn>

Verdens Barn. (2017b). *Informasjonshefte*. Hentet fra: <http://www.verdensbarn.no/images/Informasjonshefte.pdf>

Verdens Barn. (2017c). *Kriterier og ventetid*. Hentet fra: <http://www.verdensbarn.no/adopsjon/kriterier-og-ventetider>

Verdens Barn. (2017d) *Statistikk – Verdens Barn*. Hentet fra: http://www.verdensbarn.no/images/Adopsjonsstatistikk_per_2017.pdf

Verdens Barn. (2018). *Våre samarbeidsland*. Hentet fra: <http://www.verdensbarn.no/adopsjon/vare-samarbeidsland/kina>

Yiyi., F. (2016, 14.juni). Single Mothers Forced to Pay Fines for Giving Birth. *Sixth Tone*. Hentet fra: <http://www.sixthtone.com/news/946/single-mothers-forced-pay-fines-giving-birth>

Young., P., H. (2001). *Choosing revolution: Chinese women soldiers on the long march*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press. Hentet fra: <https://ebookcentral.proquest.com>